1
2019
ROČNÍK 2
ISSN 2585 – 9927

HLAS MATICE

ŠTVRŤROČNÍK MATICE SLOVENSKEJ V TURČIANSKOM SV. MARTINE
VYDÁVANÝ V SPOLUPRÁCI S MATIČNÝMI PRACOVISKAMI

OSOBNOSTI

MATIČNÉ HNUTIE

HISTÓRIA

MEDZNÍKY NÁRODNEJ CESTY SLOVÁKOV

Pohnutý slovenský národný vývoj medzi rokmi 1848 až 2018 nie je výsledkom dejinnej náhody. Míľniky slovenského národného života, ktoré si pripomíname práve v roku magických osmičiek, a teda výročia končiace sa na osmičku a trojku ako sú roky 1848, 1863, 1918, 1938, 1968 a 1993, pomyselne označujú prelomové okamihy slovenského národa, bez ktorého by Slovensko také, ako ho dnes poznáme neexistovalo. Náš početom malý, ale nesmierne vytrvalý slovenský národ prešiel v rozbúrených vodách strednej Európy skutočne pozoruhodnú, ale aj úspešnú cestu. Nebolo to však zadarmo. Súčasná samostatná a demokratická Slovenská republika bola vykúpená mnohými obeťami celých generácií slovenských národovcov, ktorí riskovali svoj život, osobnú slobodu či profesijné postavenie a krok po kroku kliesnili cestu k slovenskej slobode.

Roku 1848 sa slovenskí národovci chopili historickej príležitosti a predvídavo formulovali svoje národné politické požiadavky a za ich realizáciu boli ochotní bojovať pod hurbanovskou bielo-modro-červenou zástavou. Prvá Slovenská národná rada pred 170 rokmi vyhlásila *neodvislosť* Slovenska od Uhorska. Pre národovcov meruôsmych rokov by bolo veľkým zadosťučinením, keby mohli pomyselne nazrieť do budúcnosti, keď Slovenská národná rada je s mierne pozmeneným názvom základným ústavným orgánom Slovenskej republiky. Tá istá generácia roku 1863 založila Maticu slovenskú, ktorej predstavitelia stáli pri väčšine dejinných udalostí, a my môžeme byť obzvlášť hrdí, že sme členovia najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizne Slovákov. Pred sto rokmi sa Slovensko oslobodilo od stáročnej rakúsko-uhorskej tyranie. Slováci sa konečne mohli po desaťročiach agresívnej maďarizácie nadýchnuť a rozvíjať slovenskú kultúru, jazyk, vedu i literatúru.

Život národa možno prirovnať k ľudskému životu. Väčšinou sa slnečné dni sa striedajú s tými pochmúrnejšími. Tak to bolo aj v rokoch 1938 a 1968. Pred 80timi rokmi sa naplnil sen Andreja Hlinku i Martina Rázusa (mimochodom aktívnych členov Výboru Matice slovenskej) o autonómii Slovenska, bol to i rok odrhnutia južného Slovenska v prospech vtedajšieho Maďarského kráľovstva, ale aj začiatok krvavých pohraničných incidentov tzv. Malej vojny. Nezabudnime ani na rok 1968 pred päťdesiatimi rokmi. Prijatie zákona o federácii Česko-Slovenska bol v štátoprávnom vývoji Slovákov výrazným posunom. Bohužiaľ, práve tou tienistou stránkou bol vpád vojsk Varšavskej zmluvy. Aj keď mnohé ustanovenia zákona o federácii zostali iba na papieri, bol to ďalší krok ku Deklarácii zvrchovanosti v júli 1992 a predovšetkým k vzniku Slovenskej republiky 1993.

My Slováci nemôžeme zaspať na vavrínoch. Súčasné udalosti v Európe ukázali, že doba je rozporuplná a nebezpečná ako tie minulé. V súčasnosti pred nami stoja rovnako závažné výzvy ako tie v minulosti. Sme národ s hlbokými duchovnými, kresťanskými a slovanskými koreňmi. Práve tie splodili význačných národovcov, ktorí nás previedli cez nástrahy dejinných európskych križovatiek. Kresťanských, demokratických a slovanských koreňov sa nemôžeme vzdať za žiadnu cenu, inak by sme zradili samých seba. Nesmieme sa poddať umelým sociálnym experimentom na národnej spoločnosti a predovšetkým na rodine. Veď tá je skutočný základ zdravej slovenskej spoločnosti.

Nezabúdajme, že naši národní predchodcovia pracovali s perspektívou na polstoročie, ale i viac dopredu. Pracovali na plánoch, ktorých výsledok uvideli ich synovia a niekedy dokonca vnuci. To si vyžadovalo silné, vytrvalé, nezištné, vzdelané, všestranne pripravené a predovšetkým zanietené osobnosti. Potrebujeme podchytiť na všetkých úrovniach nové mladé osobnosti a pripraviť ich pre slovenský spoločenský, politický, vedecký, kultúrny, umelecký aj cirkevný život. Potrebujeme nasadiť všetky sily na výchovu a prípravu novej národnej elity, ktorá bude chápať procesy určujúce európsky a svetový pohyb, ktorej slovenské a slovanské presvedčenie bude na prvom mieste. To je aj základná úloha dneška pre Maticu slovenskú. Slovenská spoločnosť a štát v tom Maticu nemôže nechať samu.

Vážme si a uchovávajme pamiatku na tých, ktorí v dobách najťažších vytrvalo bránili práva slovenského národa.

Marián Gešper

TRADIČNÉ KOSBY NA HOREHRONÍ

Najvýznamnejšou kultúrnou udalosťou Miestneho odboru Matice slovenskej v Pohorelej boli Horehronské slávnosti koscov a hrabačiek, XXIV. ročník, ktoré sa uskutočnili v sobotu 14. júla 2018 v spolupráci s Obecným úradom v Pohorelej.

Cieľom projektu je upozorniť na nedostatočnú starostlivosť o trávne porasty na celom území Slovenska. Divo zarastené plochy blízko komunikácií a frekventovaných miest pôsobia demoralizačne a znechucujúco. Projekt dokáže zapojiť už najmenších do procesu osožného využitia trávy. Tých, ktorí sú v tomto smere nadpriemerne aktívni, vie morálne, ale aj vecne, odmeniť.

Otváraci ceremoniál so spoločnými modlitbami začal Mgr. Miroslav Haľak, PhD. Potom všetci prítomní kosci zaspievali národnú hymnu ich spev sprevádzala cimbalovka Pokošovcov z Vaľkovne. Po príhovore starostky obce Ing. Jany Tkáčikovej recitoval kosec Lukáš Janoška st. báseň od Viliama Turčániho Odovzdaný. DFS Mladosť hrabľovým tancom a spevom trávnic navodil neopakovateľnú atmosféru starostlivosti o chotár.

Pri ideálnom počasí, občasne padala rosa, sa na lúke „Malých ďeľikuof" zúčastnilo dvadsaťjeden etnošportovcov od osemročnej Timey Štefánkovej z Košic až po sedemdesiatdvaročného skalného účastníka Jana Mikloška z Polomky. Otavu kosili kosci z Abova, Liptova, Ponitria, Spiša, Bratislavy a Horehronia. Pred dvesto divákmi sa súťažilo v piatich kategóriách.

Sprievodný program bežal súčasne so súťažami v Areáli lúčnych hier – chodúle, plieskanie bičom, vykopávanie čižmy, operené šipky, prak, furmanka s rebrinákíkom. Tam aj Danka Poláková s Andrejkou Janoškovou maľovali na tvár malých záujemcov. Lekcie kosenia nasledovali hneď po súťažiach. Dalo sa aj jazdiť na koni a bola k dispozícii sedliacka minizoo s možnosťou skúsiť si podojiť. Na pódiu v „koseckej dedinke" po vyhlásení výsledkov zaujala tancmajsterka Lenka A. Špiriaková svojou tanečnou filozofiou doprevádzaná cimbalovkov Pokošovcov.

Radostná zábava so spevom pri muzike sa skončíla až po polnoci.

Spokojní organizátori s vďačnosťou spomínajú na všetkých, ktorí aj malou mierou pomohli tejto bohumilej udalosti v lone krásnej horehronskej prírody.

Lukáš Janoška
Foto: Štefan Németh

OSLAVY MATICE A ŠTÁTNOSTI V MALOM ŠARIŠI

Počas krásnej slnečnej nedeľe ožila obec Malý Šariš oslavami v duchu významných výročí a tradícií šarišským folklórom.

Dňa 29. júla Miestny odbor MS v Malom Šariši v spolupráci s Domom MS v Prešove a Obecným úradom v Malom Šariši usporiadali podujatie, ktoré bolo venované 155. výročiu založenia Matice slovenskej a 25. výročiu vzniku našej Slovenskej republiky. V úvode podujatia zaznela báseň v podaní Márie Murdzikovej, členky DV MS, novozvolenej predsedníčky OBR MS v Prešove i predsedníčky MO MS v Ličartovciach, ktorá privítala hostí aj prítomných krátkym prierezom o vzniku Matice slovenskej a informovala o aktuálnych problémovch našej spoločnosti. Prihovoril sa aj starosta obce Malý Šariš a vzápätí sa dostal k slovu aj predseda MS JUDr. Marián Gešper, ktorý vo svojom prejave hovoril o vzniku Matice slovenskej i o ďalších dôležitých míľnikoch našej histórie. Súčasne upozornil na závažné problémy našej slovenskej spoločnosti na poli duchovnej, národnej kultúry, ale aj na nevyhnutnosť udržania i rozvíjania našej slovenskej štátnosti.

Oslavovalo sa tradične šarišským folklórom v podaní speváckych skupín z okresu Prešov. Predsedníčka Miestneho odboru MS v Prešove Mgr. Anna Janigová pozvala na tieto oslavy aj mladých heligonkárov z Oravy, ktorí podujatie bohato vyplnili nielen hrou na malej heligónke, ale aj krásnym spevom z tohto regiónu. Oslavy v Malom Šariši tradične otvorila folklórna skupina Javorina, ktorá pôsobí pri MO MS Malý Šariš a jej vedúcou je A. Janigová. Vystúpili aj ĽH Bratríkovci z Chmeľovca, FS Jožka Príhodu z Petrovian, sólový spevák Samko Adam z Miklušoviec, ktorý sa zúčastnil aj na súťaži Zem spieva. Ďalej vystúpili FS Rozmarín z Ličartoviec a FS Malošarišanka z Malého Šariša. Vystúpenia všetkých speváckych skupín boli dôkazom toho, že tradície a folklór sú v regióne Šariša naozaj rozšírené a obľúbené a aj vďaka týmto pokračovateľom našich tradícií sa nemusíme báť, že folklór, tradície a zvyky sa nezachovajú aj pre ďalšie generácie.

V závere podujatia riaditeľka DMS v Prešove Sláva Jurková, predsedníčka OBR MS v Prešove Mária Murdziková a organizátorka podujatia a predsedníčka MO MS v Malom Šariši odovzdali folklórnym skupinám ďakovné listy a drobné pozornosti za ich krásne vystúpenia.

Sláva Jurková

NITRA, MILÁ NITRA 2018

SLÁVNOSTI HRDEJ MATKY SLOVENSKÝCH MIEST

Starobylá Nitra sa roku 2018 môže pýšiť takými výročiami, akými sú 770 rokov od udelenia kráľovských výsad, 1190 rokov od vysviacky prvého kresťanského chrámu v strednej a východnej Európe, 1150 rokov uznania staroslovenčiny za štvrtý liturgický jazyk v súvislosti s najstarším biskupstvom na území strednej Európy ako aj uvedením známky pri tejto príležitosti, o ktorej vydanie sa zaslúžil nitriansky klub filatelistov.

Rok 2018 je bohatý na symbolické míľniky určujúce osud nášho národa. Pripomíname si 1155. výročie príchodu Cyrila a Metoda na naše územie, 1150. výročie uznania staroslovenského jazyka ako štvrtého liturgického jazyka, 770. výročie udelenia výsad slobodného kráľovského mesta mestu Nitra kráľom Belom IV., 73. výročie oslobodenia mesta Nitry, 155. výročie vzniku Matice slovenskej, 100. výročie vzniku Česko-slovenska, 26. výročie prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky, 25 rokov slovenskej štátnosti a mnohé iné... V duchu dôležitých výročí spojených s mestom Nitra sa niesla celá dramaturgická koncepcia tohtoročných slávností.

Program mestských slávností Nitra, milá Nitra sa začal stredu 4. júla otvorením výstavy Nitrafila 2018. Výstava zachytávala výročia spojené s mestom Nitra, ale aj pripomenutie si 100 rokov československej poštovej známky a 25 rokov slovenskej poštovej známky. Na vernisáži slávnostne udelil Cenu primátora Nitry primátor Jozef Dvonč predsedovi Zväzu filatelistov Miroslavovi Ňaršíkovi a predsedovi Klubu filatelistov 52-51 Nitra Milanovi Šajgalíkovi. Výstavu slávnostne otvoril predseda M. Ňaršík, ktorý sa poďakoval riaditeľke Domu Matice slovenskej v Nitre Veronike Bilicovej za spoluorganizáciu výstavy a predovšetkým za zázemie, ktoré filatelistickému klubu matičný dom už roky poskytuje. Súčasťou výstavy boli aj vzácne exponáty Poštového múzea či prítomnosť a autogramiáda majstrov známkovej tvorby – grafika Dušana Kállaya a rytca Františka Horniaka. Prvý deň slávností pokračoval benefičným koncertom Večer ľudí dobrej vôle vysielanom aj v priamom prenose RTVS. Rovnako v tom dni začal historický festival ranokresťanského života Pribinova Nitrawa. Arcibiskup Babjak ukazal na potrebu nových duchovných a svetských vodcov Slovenska po vzore solúnskych bratov. 5. júla sa v deň štátneho sviatku viažuceho sa k sv. Konštantínovi-Cyrilovi a Metodovi konala celonárodná Cyrilo-metodská púť, ktorú celebroval Mons. Ján Babjak, prešovský arcibiskup a metropolita sui iuris.

Pútnici z celého Slovenska si pripomenuli duchovnú tradíciu národnej púte za účasti najvyšších štátnych predstaviteľov predsedu vlády SR Petra Pelegriniho, predsedu Národnej rady SR Andreja Danka a ostatných, ako aj najvyšších cirkevných a duchovných predstaviteľov. Svojou účasťou podporili podujatie aj predseda Matice slovenskej Marián Gešper a prvý podpredseda Matice slovenskej Marek Hanuska. Prítomní boli aj predseda KR MS NSK Ľubomír Kleštinec, členovia Výboru MS Libuša Klučková, Dáša Machalová a Juraj Gajdoš, riaditeľka Domu MS v Nitre Veronika Bilicová spolu s hosťami podpredsedami Matice slovenskej v Osijeku Emilom Dorčakom a Ivom Kraljikom. Po sv. omši nasledovalo uvedenie unikátnej poštovej známky v spoločnom vydaní Slovenskej pošty s Vatikánom. Motívom známky je jeden z najstarších hlaholských rukopisov z konca desiateho storočia s prepisom začiatku Evanjelia podľa Marka. Predseda Klubu filatelistov 52-51 Nitra pôsobiacom pri Dome MS v Nitre Milan Šajgalík odovzdal známku vo forme hárčeka do rúk prešovskému arcibiskupovi Mons. Jánovi Babjakovi. Veriacich aj tento rok vítali národnými a kresťanskými piesňami matičné kolektívy – Spevácka skupina Janíkovská studnička, Močenčanka, Senior-Matičiar Nitra, ale aj na družobné pozvanie mesta Nitra a Domu MS v Nitre Matica slovenská Osijek. Matičiari tvorili aj tradičný pozdravný krojový špalier a niesli obetné dary.

Po ukončení slávností sa dňa 7. júla 2018 konalo slávnostné vyhodnotenie výstavy Zväzu slovenských filatelistov Nitrafila 2018 – 2. Slovensko-Českej filatelistickej výstavy za účasti zástupcov Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR, viceprimátora mesta Nitry Jána Vanča a riaditeľky Domu Matice slovenskej v Nitre Veroniky Bilicovej, ktorá na podujatí zastupovala predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera. Po odovzdaní ceny Matice slovenskej výhernému exponátu V. Bilicová počas svojho príhovoru zároveň odovzdala ďakovné listy Domu MS v Nitre súčasnému predsedovi Zväzu slovenských filatelistov Miroslavovi Ňaršíkovi a predsedovi Klubu filatelistov 52-51 Nitra Milanovi Šajgalíkovi za doterajšie pôsobenie v rámci nitrianskej filatelie a úzku spoluprácu a participáciu na podujatiach nitrianskeho matičného domu.

Veronika Bilicová, Nikola Rechtorisová

MATIČNÝ FS CHEMLON

NA MEDZINÁRODNOM FESTIVALE V SRBSKU

V dňoch 8. – 12. júla 2018 sa Folklórny súbor Chemlon Humenné zúčastnil na XVIII. ročníku medzinárodného folklórneho festivalu Vlaška 2018 v Srbsku.

Na medzinárodnom festivale sa zúčastnili folklórne kolektívy zo 4 svetových kontinentov – Kolumbijčania, Mexičania a Kanaďania z Južnej, Strednej a Severnej Ameriky, Tunisania z Afriky, Turci z Ázie a Európu prezentovali folkloristi z Bulharska, Maďarska, Bosny a Hercegoviny, Srbska a Slovenska. Najviac kolektívov bolo z hosťujúcej krajiny. Celkovo sa na podujatí zúčastnilo 15 folklórnych súborov. Podujatie pozostávalo zo 4 večerných festivalových koncertov, ktoré sa začínali o 20.30 hod. pred plným hľadiskom.

Program festivalu vzhľadom na veľkú medzinárodnú konkurenciu bol zaujímavý, pestrý, dynamický a veľmi kvalitný. Okrem typických kolových balkánskych tancov sme si mohli pozrieť aj bojové a svadobné tance z Turecka, karičky, verbunkové a párové tance Maďarov, Slovákov, Rusínov, ale i temperamentné tance Strednej a Južnej Ameriky. Kolumbijskí tanečníci predviedli i tradičné ľúbostné tance domorodých potomkov starodávneho národa Inkov.

Festival organizoval miestny folklórny súbor Šumadija z Vlašky. Kolektív má 200 členov všetkých vekových kategórií a každý z nich sa bez ohľadu na vek aktívne podieľal nielen na pódiovom účinkovaní, pri organizovaní festivalu, ale i na sprievodných aktivitách.

Folklórny súbor Chemlon Humenné, ktorý v súčasnosti pracuje pri Súkromnej základnej umeleckej škole Kudlovská Humenné a je kolektívnym členom Mladej Matice a Rusínskeho záujmového združenia, sa v náročnej medzinárodnej konkurencii nestratil. 34-členný kolektív sa predstavil zemplínskymi a rusínskymi spevmi a tancami z Horného Zemplína. Vďačným divákom sme prezentovali choreografie vytvorené doc. Vladimírom Marušinom – Pod nohy hraj!, Chto lipše, Zbojník I, Zbojník II, Zbojnícka zábava, Hostina, Fľaškový a Jánom Sabom – Čardáš. Hudobnú a spevácku produkciu pre náš súbor zabezpečovali mužská spevácka skupina Hačure vedená Ľudovítom Džubákom, dievčenská spevácka skupina Bosoročky a ľudová hudba v zložení Daniela Kerekaničová, Miroslav Dzijak a Miroslav Kerekanič.

Potešilo aj ocenenie organizátorov za najsympatickejší a najdisciplinovanejší kolektív.

Mgr. Miroslav Kerekanič

MLADÍ MATIČIARI

A DEŇ DETÍ V BAJEROVE

BAJEROV – Dňa 5. júla na Sviatok sv. Cyrila a Metoda si členovia Odboru Mladej Matice v Bajerove Dňom detí pripomenuli 25. výročie vzniku Slovenskej republiky. V spolupráci s Obecným úradom Bajerov a Dobrovoľným hasičským zborom Bajerov zorganizovali pre deti a mládež súťaže a športové hry. Podujatie sa začalo príhovorom starostu obce, starší pokračovali malým futbalovým turnajom štyroch tímov, zatiaľ čo tí mladší súťažili v disciplínach ako preťahovanie lanom, skok do diaľky, prekážková dráha s vajíčkom a i. Vďaka malej prekážkovej štafete si mohli vyskúšať, aké je to byť mladými hasičmi. Na podujatie finančne prispela aj Matica slovenská. Podujatie sa nieslo v duchu slovenskej mládeže, spoločných hier a spojitosti a utužovania starých aj nových priateľstiev, ktoré sú v dnešnej dobe tak veľmi potrebné. Sme radi, že sa na tom podieľali aj mladí matičiari z Bajerova.

Text a foto: Adela Lopuchovská

VATRA ZVRCHOVANOSTI 2018

V ŠAMORÍNE A V DUNAJSKEJ STREDE

V Dunajskej Strede vo svojom príhovore Monika Benkovská predsedníčka, MO MS v Dunajskej Strede, zdôraznila, že i v súčasnosti je potrebné pripomínať si sviatok zvrchovanosti a najmä dbať na to aby si mladá generácia bola vedomá, akú hodnotu získala. Pripomenula tiež naše poďakovanie všetkým 113 poslancom, ktorí hlasovali za Deklaráciu, ale predovšetkým občanom Slovenska, ktorí si vtedajšiu parlamentnú reprezentáciu zvolili a dali jej tak možnosť tento historický akt naplniť. Členka výboru MO MS Ľudmila Bugárová predniesla text Deklarácie a Jaroslava Bukvišová nádhernú báseň Naše prianie Slovensku. Po zapálení vatry zvrchovanosti sa o podvečernú zábavu postarala spevácka skupina Slnečnica, ktorá veselými piesňami naplnila naše srdcia radosťou a pritiahla naše nohy k tancu až do neskorých večerných hodín.

V Šamoríne spevácka skupina Lipa pripravila program na spríjemnenie podujatia, predstavila široký výber slovenských ľudových piesní. Keď sa začalo stmievať, za veselia, radosti a očakávania boli zapálené vatry zvrchovanosti .

Do neskorých nočných hodín boli vatry dejiskom debát o slovenskej štátnosti, vlastenectve a plné otázok, ako sa zachová súčasná mladá generácia, pretože dnešná stredná a staršia generácia sa za tých 25 rokov nemá za čo hanbiť, naopak statočne niesla štafetu Slovensko je úspešná krajina a môžeme byť hrdí na to, čo sme dosiahli. Matičiari sa veľmi radi stretávajú pri tejto príležitosti. Vďaka a úcta patrí členom výboru MO MS v Šamoríne a E. Jandačkovej, vedúcej OP MS v Šamoríne, riaditeľke DMS v Dunajskej Strede Libuši Kľučkovej a členom výboru MO MS v Dunajskej Strede na čele s predsedníčkou Monikou Benkovskou za obetavú organizáciu podujatia, prípravu občerstvenia a príjemnú atmosféru.

Libuša Kľučková

„VIROSLA SOM NA VALALE“

DEDINSKÁ FOLKLÓRNA SKUPINA ZÁBORSKÝ ŽUPČANY

Týmto sloganom sa začali oslavy Dedinskej folklórnej skupiny Záborský zo Župčian, ktorý si pripravil naozaj vyčerpávajúci program ukážok zo zvykov a obyčajov horného Šariša od pytačiek až po svadbu aj krstiny. Podujatie sa uskutočnilo dňa 22. júla 2018 na pódiu v miestnom parku.

Táto folklórna skupina, ktorá pôsobí pri Miestnom odbore MS v Župčanoch oslávila v spomínaný deň už dvadsať rokov od svojho založenia. Venujú sa najmä obradovému folklóru a snažia sa zachovať autentickosť starých zvykov a tradícií z tejto oblasti. Toto krásne jubileum s nimi prišli osláviť aj ďalšie známe folklórne skupiny okrem iných aj Ľudová hudba Stana Baláža a FS Raslavičan obe z Raslavíc, ktoré úzko spolupracujú už dlhší čas a preto sa na podujatiach radi zúčastnili. Ďalej v programe účinkovali deti zo ZUŠ vo Veľkom Šariši, ĽH Bratríkovci z Chmeľovca. V úvode aj v závere do programu prispela jubilujúca Dedinská folklórna skupina Záborský pod vedením Márie Germuškovej, ktorá súbor založila a vedie od svojho počiatku. Okrem iných gratulantov sa pripojili svojím vrúcnym blahoželaním aj zástupcovia Matice slovenskej, a to Mgr. Sláva Jurková, riaditeľka Domu MS v Prešove, a predseda Miestneho odboru MS v Župčanoch, aby odovzdali v mene predsedu MS srdečný pozdrav a krásne ocenenie k tomuto výročiu Cenu predsedu Matice slovenskej a poďakovali im za to, že sú dlhoročnými šíriteľmi folklóru, tradícií a zvykov zo šarišského regiónu. V závere si všetci gratulanti aj jubilujúca Dedinská folklórna skupina Záborský spoločne zaspievali „Živio, živio… Sto rokov, sto rokov, nech žije, žije nám...“

Mgr. Sláva Jurková

SVIATOK NOVÉHO CHLEBA

A MATIČNÉ SLÁVNOSTI V DRAŽOVCIACH

Mesto Nitra, OZ Tradícia a MO MS Dražovce 29. júla 2018 usporiadali Sviatok nového chleba a Matičné slávnosti, ktoré sa konali v Kultúrnom dome v Dražovciach. Súčasťou boli aj slávnostné bohoslužby v Kostole sv. Františka Xaverského v Dražovciach, návšteva Dražovského kostolíka sv. Michala archanjela, ale aj kultúrny program v Kultúrnom dome v Dražovciach - žatevné a dožinkové zvyky, ľudové piesne a tance. V programe účinkovali Fsk. Tradícia z Dražoviec, Fsk. Lužiančanka z Lužianok, Fsk. Chyzerovčanka zo Zlatých Moraviec-Chyzeroviec a spevácka skupina z Piliscsévu – Maďarsko.

Nikola Rechtorisová

VATRA ZVRCHOVANOSTI

V HRIŇOVEJ

Piatok 13. júla 2018 si matičiari z Hriňovej pripomenuli 26. výročie vyhlásenia deklarácie Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky, a to symbolicky. Podujatie začali básňou, spevom, tancom a folklórom, tým, čo tvorí našu národnú kultúru, a ukončili zapálením vatry zvrchovanosti. V Hriňovej, ako je už zvykom, organizujú toto podujatie každoročne aj s podporou mesta. Pestrý program tvorili hlavne hudobníci a tanečníci z Podpoľania, ktorí svojím spevom oslovili celé publikum.

Marek Hanuska

PLECHOTICE OSLAVOVALI

25. VÝROČIE VZNIKU SR

Nedeľu 5. júla 2018 sa pod záštitou OcÚ Plechotice a Matice slovenskej, v obci Plechotice uskutočnili oslavy 25. výročia vzniku samostatného Slovenska, stého výročia vzniku Československa spojené so 44. ročníkom futbalového turnaja O pohár SNP.

Oslavy sa začali položením vencov k pomníku padlým v SNP o 11. hodine. Nasledoval futbalový turnaj a zároveň sa začala súťaž vo varení gulášu.

Tieto aktivity boli ukončené vyhodnotením o 17.45 hod. Komisia v zložení Dr. Marek Andráš, starosta obce Plechotice, Mgr. Martin Hajník, pracovník Členského ústredia Matice slovenskej, a Milan Pálfi, zástupca futbalového oddielu v Plechoticiach, vyhodnotila poradie vo futbalovom turnaji.

Ako prví skončili futbalisti z Nižného Žipova, druhí Dargovčania, tretia Kysta a ako štvrtí futbalisti z Plechotíc.

V súťaži varenia najlepšieho a najchutnejšieho gulášu, sa ako prví umiestnili zástupcovia futbalového oddielu Plechotice, druhí skončili folkloristi z Čerhova, tretí folkloristi z Plechotíc a štvrté hodnotené miesto pripadlo folkloristom z Dargova.

Po súťaži o 18. hod. pokračoval program vystúpeniami folklórnych skupín: Dubiny z Dargova, Brezina z Breziny, Strapec z Čerhova, Továrňanka z Továrneho a Studzenka z Plechotíc. Spev a dobrá nálada pokračovali ešte dlho do noci, kým sa postupne neskonzumovalo, čo bolo navarené a naliate.

SÍDELNÁ BUDOVA MATICE SLOVENSKEJ

JE V PORADÍ DRUHOU MATIČNOU BUDOVOU

Sídelná budova Matice slovenskej (MS) je v poradí druhou matičnou budovou. Trojpodlažná budova je situovaná v severozápadnej časti pozemku, na nároží Škultétyho ulice a ulice P. Mudroňa. Pred budovou je centrálne umiestnená socha, ktorá je stredobodom areálu.

Po oživotvorení matičného spolku v roku 1919 sa jej pôvodná sídelná budova síce vrátila, no sídlili v nej štátne úrady a kapacitne už novým plánom nepostačovala. Už v auguste 1919 vznikla myšlienka na odpredaj budovy štátu a postavenie novej budovy. Vyjednávanie MS so štátom v rokoch 1923 – 1924 vyústilo do predaja prvej matičnej budovy štátu za 2 milióny Kč bez akýchkoľvek zrážok. Po predaji starej budovy bolo vedenie Matice postavené pred náročnú úlohu vybudovať novú sídelnú budovu.

Na výborovom zasadnutí MS v máji 1924 prijali podmienky stavebného programu, podľa ktorých vypísali architektonickú súťaž na návrh novej budovy. Víťazom súťaže sa stal miestny staviteľ Ján Palkovič z Turčianskeho Sv. Martina. Základný kameň stavby novej budovy bol položený 13. augusta 1924 v Turčianskom Sv. Martine počas augustových slávností.

Vedenie MS si objednalo stavebné práce u staviteľa Stanislava Zachara z Vrútok. Prvý výkop stavby urobil matičný správca Jozef Škultéty 7. októbra 1924. Výstavba sa realizovala od jesene 1924 do februára 1926. Stavbu prevzala Správa MS 1. marca 1926. Stavebné náklady sa vyšplhali na 2 500 000 Kč.

Slávnostné otvorenie budovy pripadlo na augustové slávnosti roku 1926, ktoré boli vo viacerých smeroch ojedinelé. Oslavy sa konali počas troch dní od 27. do 29. augusta. Prvé dva dni vyplnil mimoriadne bohatý program s množstvom sprievodných podujatí. Stredobodom slávností bolo slávnostné otvorenie novej matičnej budovy 29. augusta 1926. Slávnosť pokračovala odhalením pomníka Svetozára Hurbana Vajanského na nádvorí pred budovou a slávnostným otvorením budovy Ústavu Milana Rastislava Štefánika. Význam slávností vyzdvihla bohatá účasť oficiálnych štátnych reprezentantov, spolkov, cirkví, vzácnych hostí a početnej verejnosti. Podľa dobových údajov z viacerých zdrojov sa na nich zúčastnilo 15 – až 20 – tisíc ľudí. Prítomný tu bol aj prezident ČSR a protektor MS Tomáš Garrigue Masaryk. Augustové slávnosti z roku 1926 sú podnes jedným z najväčších podujatí aké sa konali v Martine.

Socha Vajanského v očiach verejnosti vyvolávala rozporuplné reakcie, preto ju roku 1965 nahradila alegorická socha Matice slovenskej od Jána Kulicha, ktorá tu stojí podnes. Sochu Vajanského premiestnili na nádvorie prvej budovy MS.

Po architektonickej stránke patrí druhá budova MS medzi reprezentatívne objekty Martina. Charakteristické prvky budovy ako vysoké stĺpy, portikus, tympanóny a prísna symetria ju radia k dielam klasicistickej architektúry. Východné krídlo budovy naprojektovali ako provizórne byty pre zamestnancov – bývali tu správca Jaroslav Vlček i tajomník Štefan Krčméry. Veľký priestor pre knižnicu sa nachádzal v západnom krídle budovy, výškovo zaberajúci suterén a prízemie. Tu sa inštalovala veľká trojpodlažná železná konštrukcia na uloženie knižničných zbierok. Dnes tam sídli Archív MS.

Rokom 1926 sa skončila jedna etapa vo vývoji MS. V rokoch 1926 – 1975 bola budova administratívnym centrom matičného života a svedkom mnohých významných udalostí. Z jej pôdy vychádzali impulzy k národnému a kultúrnemu povzneseniu života Slovákov. V jej priestoroch pracovali významné osobnosti, ktoré formovali novodobé dejiny slovenského národa. Po polstoročnom výslní pre výstavbu novej budovy pomaly ustupovala do úzadia, no opätovnej pozornosti sa jej dostalo po roku 2000.

Pre jej celospoločenský význam ju roku 1963 vyhlásili za kultúrnu pamiatku, od roku 2002 je národnou kultúrnou pamiatkou. Okrem administratívnej budovy sa to vzťahuje aj na oplotenie, záhradu a pamätnú tabuľu 48 umučeným účastníkom SNP.

V záhradnom areáli sa od roku 2012 inštaluje rad búst národných a matičných dejateľov. Bronzové busty znázorňujú poprsie vo výške 60 cm a umiestňujú sa po dvoch stranách záhrady do oblúka čelom k budove. Na východnej strane sú umiestnené busty matičných dejateľov a na západnej strane busty predstaviteľov slovenského národného hnutia.

Prvá busta bola odhalená 2. októbra 2012 pri príležitosti 250. výročia narodenia kodifikátora spisovnej slovenčiny Antona Bernoláka. V roku 150. výročia založenia MS boli 2. augusta 2013 odhalené až tri busty matičných dejateľov, ktorí stáli pri založení spolku. Boli nimi prvý predseda MS Štefan Moyses, prvý podpredseda MS Karol Kuzmány a čestný podpredseda MS Ján Francisci. V ten istý deň odhalili v areáli aj dvojmetrové drevené súsošie sv. Cyrila a Metoda. V osadzovaní búst významným osobnostiam sa pokračovalo aj v nasledujúcich rokoch s mnohými sprievodnými podujatiami. V záhrade sa osadili busty v nasledovnom poradí – 1. augusta 2014 Andrej Hlinka, 7. augusta 2015 kodifikátor spisovnej slovenčiny Ľudovít Štúr a správca MS Jozef Cíger Hronský, 17. augusta 2016 Svetozár Hurban Vajanský a zakladateľ Slovenskej ligy v Amerike Štefan Furdek, 11. augusta 2017 prvý predseda Slovenskej národnej rady Jozef Miloslav Hurban a zakladateľ MS a Spolku sv. Vojtecha Andrej Ľudovít Radlinský a 30. októbra 2018 predseda MS i Slovenskej národnej rady Matúš Dula. V areáli druhej budovy MS sa do ku koncu októbra 2018 osadilo celkovo dvanásť búst národných dejateľov.

Pavol Madura

NÁRODNÉ MATIČNÉ SLÁVNOSTI

TURČIANSKY SV. MARTIN 2018

MIROSLAV HRDLIČKA

VÝSTAVA OBRAZOV A KRESIEB V DOME MS V LUČENCI

Výstava obrazov a kresieb domáceho neprofesionálneho maliara Miroslava Hrdličku, 86 ročného rodáka z Lučenca, prináša prierez jeho celoživotnou tvorbou. Začala sa vernisážou 6. augusta 2018 v priestoroch Domu Matice slovenskej v Lučenci. Slávnostne ju otvorila pani Miroslava Podhorová, poverená riaditeľka Domu Matice slovenskej v Lučenci, ktorá zároveň privítala autora aj prítomných.

Samotný autor potom porozprával prítomným o svojom živote a tvorbe. Kresbe aj maľbe sa venoval už od detstva. Neskôr na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici vyštudoval odbor výtvarná výchova, ktorý vyučoval na základných školách až do odchodu na dôchodok roku 1994. V rámci svojej tvorby využíval anilínové, temperové, olejové, vodové, akrylové farby. Hlavnou témou jeho diela je príroda, dedinské prostredie, kultúrne a historické pamiatky, ktoré sa nachádzajú v rámci celého Slovenska. Časť tvorby je zameraná na zátišia, nechýbajú ani zvieracie motívy. Tému morského prostredia – – spomienky na dovolenky v bývalej Juhoslávii,zachytil autor na súbore 10 obrazov. Ako otec, starý otec, pedagóg maľoval a kreslil aj pre deti. Na výstave je sprístupnená asi stovka kresieb s detskými motívmi. Pán Hrdlička vytvoril aj veľa karikatúr a komixov. Rád by uvítal možnosť publikovať ich napr. v regionálnej tlači.

Atmosféru slávnostného otvorenia výstavy obrazov a kresieb doplnilo aj hudobné vystúpenie tanečníkov z DFS Jánošík z Fiľakova.

Miroslava Podhorová

GAJDOŠSKÝ FESTIVAL

VEĽKÉ ZÁLUŽIE

Na gajdošskom festivale vo Veľkom Záluží nebola núdza ani o medzinárodnú účasť. Rodák zo Senegalu Adamau Baldon a Lindsai Davison zo Škótska zahrali spolu s našimi gajdošmi na počesť legendárneho Jozefa Antalíka na jednom pódiu.

Jozef Antalík sa narodil pred stodvadsiatimi rokmi. Dlhé roky žil v obci Veľké Záluzie a na jeho počesť sme spolu s Gajdošskými trogármi usporiadali 3. ročník Medzinárodného gajdošského festivalu Zagajduj, gajdoško venovaný jeho pamiatke.

V spomienkach hold jeho umeniu vzdali hostia ako prof. PaedDr. Bernard Garaj, CSc. ,dekan FF UKF Nitra, Ing. Milan Rusko, PhD, pracovník SAV, a iní gajdošskí majstri.

Ako prví sa nám v programe predstavili naši malí gajdoši Ferko Štreér, Matejko Kuruc a Filipko Chňapek, ktorý zahral i gajošské zo Záluzia. Hrou na gajdách sa prezentoval v tomto roku aj na celoslovenskej prehliadke inštrumentalistov v Habovke. Porotu zaujal natoľko, že mu udelilia titul laureát. Po vystúpení však z pódia nezišiel, ale zahral si na kontrabase spolu s detskou

cimbalovou hudbou pri ZUŠ Rosinského v Nitre, ktorú vedie Mgr. Paulína Haragová. Deti zožali veľký potlesk, lebo ich pásmo bolo hravé, zaujímavé a plné temperamentu. Pozvanie prijal aj gajdoš A. Ladziansky, ktorý vystúpil spolu s niekoľkými členmi FS Sitňan. Vďaka nim sme sa započúvali do hudobného čísla s fujarami, píšťalkami, drumbľami a gajdami. Gajdoš R. Šimkovič a Novoselski muzikáši zahrali chorvátske piesne so sprievodom gitary a malej mandolínky. Následne sme na javisku privítali Amadau Baldona – hráča na jambe, rodáka zo Senegalu z Afriky. V pestrofarebnom kostýme nás uvádzal do tajov rytmu a vysvetľoval nám aj to, že jambe funguje aj ako nástroj na dorozumievanie sa.

Mali sme možnosť započúvať sa aj do moravských gajdošských piesní. Na gajdách hral otec a syn Gabrhelovci za precíteného spevu mamy Lýdie tvorili dokonalú harmóniu.

Ďalším hosťom bol Lindsai Davison, ktorý zahral na škótskych gajdách. Nebol však oblečený v škótskom kroji. Pre technickú poruchu na aute prišiel až na koniec programu a nemal čas preobliecť sa. To veru nič neubralo zo sily a krásy škótskej hudby, ktorú odprezentoval.

V závere nášho festivalu sme si zaspomínali prostredníctvom spomienkok Roberta Žilíka na gajdoša Antalíka, na jeho hru i piesne.

Gabriela Pavelová

NAJMENŠÍ FOLKLÓRNY FESTIVAL

V MALEJ OSADE HORNÁ ZLATNÁ

Najmenší festival na Slovensku už má svoju históriu, tento rok sa uskutočnil 10. ročník. Dedinka na južnom Slovensku nemá svoj kostol, poštu, dokonca ani krčmu, má však vlastný festival, ktorý organizujú matičiari z Komárna.

Horná Zlatná je malinká osada možno s 50 dušami. Vraví sa, že ak vlak smerujúci z Komárna do Bratislavy zastaví uprostred poľa, zastal práve tam.

Dedinku tvorí jediná ulica, na ktorej konci nájdete neveľký, ale kedysi nádherný park s kaštieľom. Pôvodný majiteľ ho opustil pred druhou svetovou vojnou. Tradovalo sa, že pred útekom tu niekde zakopal poklad. Ten sa dodnes nenašiel. Zato tu však objavili sarkofág s malou záhadou. Zvláštnym, ručne vydlabaným otvorom s priemerom 8 cm a škrabancami po celej dĺžke. Sarkofág je vystavený v komárňanskom lapidáriu. A každý obyvateľ Hornej Zlatnej vám záhadu bez problémom objasní. Nejde o žiadnu mystiku alebo rituál čarodejníc. Činorodý mládenec našiel sarkofág a využil ho na napájanie dobytka. Diera slúžila na odtok vody a škrabance sú dôsledkom ťahania „napájadla" na pastvu za dobytkom.

Okrem parku založeného pre štyri ročné obdobia je tu aj vyše storočný bazén. O všetko sa kedysi spoločne starali obyvatelia obce. Dnes je to súkromný majetok v rekonštrukcii.

Súdržnosť obyvateľov dedinky bola však inšpiráciou pre inú zaujímavosť. Koná sa tu asi najmenší festival na Slovensku.

Pred rokmi sem začali chodiť na sústredenia a nácvik programu mladí ľudia z Dramaťáku pri MO MS Komárno. Postupne si staré maštale prerábali na nácvikový priestor. Za ústretovosť a pohostinnosť dedinčanov sa chceli odvďačiť predstavením. V jeden deň muzikálom a ďalší folklórnym pásmom. Podarilo sa, a to dokonca v neuveriteľnej atmosfére.

Ďalší rok rozšírili pódium a miestne tety na festival pozvali aj deti a vnúčence z celého sveta. Dedinka sa tak počtom obyvateľov na dni festivalu zniekoľkonásobila.

Jozef Černek

NÁRODNÝ VÝSTUP NA KRIVÁŇ

SOBOTA 18. AUGUSTA 2018

Sobota 18. augusta patrila tradičnému podujatiu Národnému výstupu na Kriváň. Každoročný výstup je venovaný rôznym významným osobnostiam či udalostiam. Nebolo to inak ani tento rok, keď bol výstup venovaný roku slovenskej štátnosti, teda 100. výročiu vzniku Československa, 25. výročiu vzniku samostatného Slovenska, ale aj 50. výročiu obnoveného výstupu na Kriváň. Organizátormi tejto významnej turistickej akcie boli Klub slovenských turistov, Matica slovenská, mestá Liptovský Mikuláš, Vysoké Tatry a obec Pribylina. Na vrchole o 11. hodine zaspievali účastníci štátnu hymnu a po nej sa prítomným prihovorili Vladimír Gábriš , člen výkonného výboru KST a člen Výboru Matice slovenskej Branislav Husár, ktorý priblížil historické skutočnosti národných výstupov a vyzval prítomných, aby pokračovali v odkaze štúrovcov, boli hrdými národovcami s láskou k svojim koreňom a vlasti. Na záver sa vrchol Kriváňa znovu rozozvučal a prítomní zaspievali hymnu Matice slovenskej Kto za pravdu horí. Po turistickom výstupe na náš hrdý Kriváň čakal účastníkov príjemný podvečer v kempe ATC Račkova dolina. Organizátori NVnK pripravili pre všetkých účastníkov kultúrne podujatie, ktorým definitívne ukončili celý ten nádherný turisticko-spomienkový deň. V úvode vystúpil s básňou predseda Krajskej rady Matice slovenskej Milan Stromko. Na slávnostnom podvečernom stretnutí boli samozrejme okrem účastníkov NVK prítomní aj:

Ing. Ruolf Urbanovič, štátny tajomník MV SR
Ing. Ján Blcháč, PhD., primátor mesta L. Mikuláš,
Ing. Milan Kohút , starosta obce Pribylina,
delegácia mesta Vysoké Tatry v zastúpení Jána Bendíka,
Ján Lupták, predseda Regionálnej rady KST a predseda organizačného výboru,
Vladimír Gábriš, člen Výkonného výboru KST,
Jindřich Racek, člen sekcie pešej turistiky.

V slávnostných príhovoroch k účastníkom bolo hlavne poďakovanie všetkým ktorí vystúpili v tento deň Národného výstupu na Kriváň ako aj organizátorom. Samozrejme, bol spomenutý aj prvý výstup na Kriváň našich štúrovcov roku 1841. Žiaľ bohu, pre nedostatok písomných údajov odišli do zabudnutia ďalšie takéto výstupy. Tradícia spoločných výstupov sa zachovala aj počas Československej republiky. Prvý povojnový výlet v roku 1919 uskutočnili členovia Tatranského spolku turistického založeného v januári toho istého roku v Liptovskom Svätom Mikuláši. Pod vedením Miloša Jánošku vystúpilo na Rysy a Kriváň 100 výletníkov. Budúci rok si s Tatranským turistickým spolkom pripomenieme sto rokov od tohto organizovaného výstupu. Tradíciu spoločných výstupov na Kriváň obnovil MsNV Vysoké Tatry v Starom Smokovci. Od roku 1958 dostávali účastníci už aj pamätné odznaky. Pri všetkých týchto spomienkach samozrejme nezabúdame na 50. výročie obnoveného už s názvom Národného výstupu na Kriváň, áno roku 1968 sa stal výstup na Kriváň opäť národným, a hlavným garantom pri organizovaní sú striedavo mestá Vysoké Tatry a Liptovský Mikuláš a samozrejme Matica slovenská. Neskôr k organizátorom pribudla aj obec Pribylina. Súčasťou podujatia bolo aj slávnostné odovzdanie pamätných medailí tým, ktorí sa v predchádzajúcich obdobiach organizačne podieľali na príprave národných výstupov: Jinřich Racek, Ján Kamien, Ján Mokoš, Jozef Lukáč, Ivan Bubelíny, Jozef Cigánik a Milan Kohút. V programe vystúpila folklórna skupina Vŕbové prútie z Liptovského Mikuláša. Národný výstup na Kriváň 2018 tak teda dopísal svoju púť a organizátori sa postupne budú púšťať do príprav budúcoročného výstupu. Kriváň je symbolom Slovenska a nás Slovákov a preto túto tradíciu, ktorá na vrchole združuje stovky ľudí bez rozdielu, je potrebné uchovať a pokračovať v šľapajach štúrovcov aj iných vzácnych osobností nášho národa.

Branislav Husár

DNI SLOVENSKEJ KULTÚRY

V CHORVÁTSKEJ RIJEKE AJ ZA ÚČASTI DELEGÁCIE MATICE SLOVENSKEJ

Práca matičiarov nerezonuje iba Slovenskom, ale i medzi Slovákmi žijúcimi v zahraničí. Záverom leta sa krajanské dianie sústreďuje v prímorskom meste Rijeka, kde agilní matičiari už po 18. raz pripravili tradičné Dni slovenskej kultúry. V tomto roku podujatie podporil spolu so vzácnymi hosťami z kultúrnej domovskej i zahraničnej scény osobnou účasťou aj predseda MS, Marián Gešper, ktorý sa zúčastnil na celom kultúrno-spoločenskom programe v Rijeke.

Dni slovenskej kultúry nemajú iba oslavný rozmer, ale i spomienkový a pietny. V popoludňajších hodinách sa matičiari schádzajú vo Volosku, kde sa pri pamätnej tabuli Svetozára Hurbana Vajanského usporadúva akt kladenia vencov, ktorý národnému dejateľovi položila aj delegácia Matice slovenskej.

Medzičasom sa v sídle Matice slovenskej Rijeka pre hostí pripravila výstava fotografií slovenských krojov. Azda najemotívnejšou časťou programu bolo podvečerné hádzanie vencov do mora, ktoré symbolizuje odchod Slovákov z domoviny do sveta. Marián Gešper na tomto mieste vyjadril úprimné poďakovanie za prácu a činnosť MO MS Rijeka a vyslovil želanie uchovania spolupráce medzi materskou a dcérskou organizáciou na takej vysokej úrovni, ako je dnes. Veď MO MS v Rijeke je jediný miestny odbor v zahraničí registrovaný na Členskom ústredí MS v Martine ako kmeňový MO MS.

Kultúrny program dňa sa ukončil v Chorvátskej čitárni, kde členovia MS Radoš predstavili divadelnú inscenáciu Ja do krčmy nepôjdem.

Ďalšie dni sa Slováci v Rijeke veselili, tancovali a predviedli gastronomické umenie. Matičiari sem každoročne pozývajú hostí zo Slovenska, Česka, Srbska, Maďarska i Poľska. Pódium pešej zóny patrilo FS Bystričan a Bystrinka, FS Dubravček, SS Mužaci Moravia, Gelovianka, FS Zelený veniec a dychovému orchestru Sebechleby.

V Chorvátsku pôsobí 16 matíc slovenských, ktoré sú združené vo Zväze Slovákov so sídlom v Našiciach. Maticu slovenskú v Rijeke založili roku 1994 a má 55 členov. MO MS Rijeka prezentuje Maticu slovenskú a jej činnosť ďaleko za hranicami domoviny. Odkrýva nielen Chorvátom, ale i hosťom Rijeky krásu ukrytú v kroji, bohatú slovenskú históriu i našu kultúru, za čo im patrí úprimné poďakovanie.

Zuzana Pavelcová

DNI MESTA ŽARNOVICA

AJ ZA AKTÍVNEJ ÚČASTI MATICE SLOVENSKEJ

Na slnečné sobotné ráno 8. septembra 2018 mesto Žarnovica s ďalšími spoluorganizátormi, pričom nemohla chýbať ani Matica slovenská, pripravilo pre obyvateľov mesta bohatý kultúrny program pre malých i veľkých. Miestny odbor Žarnovica sa môže pýšiť svojimi „hlbokými koreňmi", o čom svedčí i trojciferný počet členov miestneho odboru. Počas programu vystúpili so svojím programom aj matičiarky z FS Prameň, ktoré vzorne, aj po vystúpení, šírili slovenskú pohostinnosť v stánku Matice slovenskej. Ponúkali tradičné pochutiny z národnej kuchyne. V stánku sa však nachádzala aj druhá sekcia, ktorá prezentovala literatúru Vydavateľstva Matice slovenskej, ktorú zabezpečoval Dom Matice slovenskej v Banskej Bystrici a Oblastné pracovisko MS Zvolen.

10. MATIČNÉ SLÁVNOSTI

V KULTÚRNO-SPOLOČENSKOM CENTRE NITRA-JANÍKOVCE

V sobotu 29. septembra sa v Kultúrno-spoločenskom centre Nitra-Janíkovce konali Janíkovské matičné slávnosti. Jubilejný desiaty ročník predstavil pestrú paletu folklórnych kolektívov rôznych generácií. V kultúrnom programe sa predstavili deti z MŠ Janíkovce, folklórne skupiny Rocháň zo Sľažian a Senior-Matičiar Nitra, spevácka skupina Janíkovská studnička a za Maticu slovenskú Osijek vystúpil klenot ich folklórneho súboru spevák Robert Zgrablić.

Za dlhoročnú nezištnú prácu patrí vďaka a úcta najmä predsedníčke Oľge Haringovej, ktorá sa spolu so svojimi matičiarmi aktívne podieľa na organizácii kultúrno-spoločenských podujatí, čím prispieva k rozširovaniu matičného vedomia v obci, ale aj v okolí. Práve vďaka MO MS Janíkovce si táto mestská časť zachováva svoje regionálne špecifiká, zvyky a tradície pôvodnej obce, ktorou aj v minulosti bola. Svoju zásluhu na tom má aj mladá spevácka skupina Janíkovská studnička pôsobiaca pri MO MS.

V úvode podujatia sa prítomným prihovorila poslankyňa NR SR a podpredsedníčka NSK Eva Antošová, primátor mesta Nitry Jozef Dvonč a predseda Krajskej rady MS Nitrianskeho kraja Ľubomír Kleštinec. Medzi ďalšími hosťami bol mestskí a krajskí poslanci Štefan Štefek a Peter Oremus a mestský poslanec Peter Košťál a riaditeľka Domu MS v Nitre Veronika Bilicová. Miestny odbor MS Janíkovce spolu s Miestnym odborom MS Čakajovce už pred desiatimi rokmi rozšírili svoje pôsobenie o zahraničnú spoluprácu s Maticou slovenskou z chorvátskeho mesta Osijek, preto bol pozvaný aj jej predseda Andrija Kuric, ktorý spolu s podpredsedom Emilom Dorčakom a členmi výboru prišli podporiť svojich krajanov.

Ako súčasť podujatia si hostia mohli prezrieť výstavu dobových predmetov a plodov miestnych záhrad, ale aj pamätné dobové fotografie obyvateľov Janíkoviec. Podujatie finančne podporili Nitriansky samosprávny kraj, Mesto Nitra, Matica slovenská, Dom Matice slovenskej v Nitre a Inštitút vzdelávania Matice slovenskej, n.o..

Nikola Rechtorisová

KOJŠOVSKÁ HELIGÓNKA

VYDARENÝ 20. ROČNÍK

V obci Kojšov sa neustále snažia zachovávať a udržiavať slovenské tradície a folklór. Dôkazom toho je skutočnosť, že 9. septembra 2018 sa v obci Kojšov konal jubilejný 20.ročník nesúťažnej prehliadky sólistov – heligonkárov na počesť Štefana Ševčíka z Kojšova pod názvom Kojšovská heligónka 2018. Organizátormi podujatia boli Obec Kojšov v spolupráci s DMS Spišská Nová Ves, MO MS Kojšov a Združením Ulijana z Kojšova. Po úvode samotného galaprogramu sa prítomným prihovoril starosta obce Kojšov Anton Bašniar a predseda Matice slovenskej Marián Gešper. Predseda MS vyzdvihol rázovitú slovenskú obec Kojšov a jej vplyv na slovenské ľudové a umelecké tradície v spišskom kraji. Potom s riaditeľom DMS Spišská Nová Ves Rastislavom Zacherom ocenili ďakovnými listmi a matičnými publikáciami všetkých tých, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom podieľali na predošlých úspešných ročníkoch Kojšovskej heligónky. Srdečné poďakovanie si zaslúžili za organizáciu „heligónky“ predovšetkým MO MS Kojšov a jej predsedníčka Rozália Juríková. Patrí im uznanie aj za celkové udržiavanie našich národných tradícií, spevu, tanca a folklóru v krásnom regióne Spiša. Vzácnymi účinkujúcimi v rámci slávnostného galaprogramu boli nielen samotní heligonkári z celého Slovenska, ale aj Dievčenská spevácka skupina z Katedry etnológie a folkloristiky FF UKF v Nitre. Možno konštatovať, že tohtoročná jubilejná Kojšovská heligónka si tak získala priazeň a srdcia mnohých prítomných nadšencov. Preto sa už všetci nevedia dočkať ďalšieho ročníka. Podujatie sa uskutočnilo aj vďaka organizačnej, propagačnej a finančnej pomoci Matice slovenskej, DMS Spišská Nová Ves a obce Kojšov.

Mgr. Rastislav Zacher, PhD.

MATICA SLOVENSKÁ

NA MLADEŽNÍCKOM FOLKLÓRNOM FESTIVALE V RUMUNSKOM ČERPOTOKU

Počas horúcich júlových dní Slováci z Rumunska pod organizačnou hlavičkou DZČSR pripravili v obci Čerpotok mládežnícky folklórny festival, ktorý už tradične nesie prívlastok najväčšieho slovenského festivalu v Rumunsku. Malá slovenská dedinka na Bihore, učupená v rázovitej krajinke na rumunských lazoch, otvorila už 14. raz náruč krajanom z rodného Rumunska, z Chorvátska, Maďarska, Srbska i Slovenska. Počas dvoch dní pódium patrilo slovenskému kroju, ľudovej hudbe a nohám šikovných tanečníkov, ktorí s radosťou prezentovali kultúru svojich predkov.

Festival sa otvoril pred sídlom Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku v obci Čerpotok, kde sa hosťom i folkloristom prihovoril predseda zväzu Adrian Miroslav Merka. Most medzi dvomi krajinami symbolizoval prednes slovenskej a rumunskej hymny na počesť oboch republík. Za spevu i tanca sa vytvoril krojovaný sprievod folkloristov,

ktorý sa presunul do neďalekého amfiteátra. Po oficiálnych príhovoroch hostí sa festival doslova roztancoval.

Počas 14. ročníka festivalu Čerpotok vítal činovníkov z rumunskej vlády, štátnych tajomníkov, zástupcov miest a obcí, zástupcov cirkví, ale i zástupcov zo slovenského veľvyslanectva v Rumunsku, honorárneho konzula zo Salonty i zástupov a poslancov z europarlamentu. Za Maticu slovenskú sa krajanom prihovorila riaditeľka KM MS Zuzana Pavelcová.

Matica slovenská mala na festivale aj svoje folklórne zastúpenie. V tomto roku do Čerpotoku pricestovali folkloristi z Hrušova, ktorým patrilo pódium tanečne i spevácky sobotu večer i nedeľu popoludní.

Budúci rok by mal festival osláviť svoje 15 – ročné trvanie. Je obdivuhodné, že v malej dedinke na Bihore sa organizuje taký úspešný festival, akým je mládežnícky festival v Čerpotku. Vďaka organizátorom sa slovenskosť prezentuje nielen na lokálnej úrovni, ale aj na úrovni celoeurópskej. Poďakovanie patrí najmä organizátorom podujatia a dobrovoľníkom, ako i našim mladým, ktorí s hrdosťou v srdci prezentujú slovenské zvyky, tradície i folklór nielen doma, ale i všade vo svete, kde koluje v žilách slovenská krv.

Zuzana Pavelcová

HORNÁ KRÁĽOVÁ

VÝSTAVA Z HISTÓRIE OBCE

MO MS Horná Kráľová usporiadal 9. septembra 2018 výstavu Z histórie našej obce na tému Čo čítali naši predkovia. Výstava bola umiestnená v Klube mladých v Hornej Kráľovej. *Nikola Rechtorisová*

MATICA SLOVENSKÁ

NA DNI KROJA V BANSKEJ BYSTRICI

Sobotné popoludnie 9. septembra 2018 v Banskej Bystrici na Námestí SNP žiarilo pestrosťou všetkých známych farieb. Nebola to až tak zásluha prírody alebo špeciálnych 3D efektov. Toľkú pestrosť farieb, ale aj kultúr, vzorov a regiónov predstavovali kroje, výšivky, čepce či kabanice zo všetkých kútov Slovenska. Cieľom podujatia bolo stretnúť sa a spoznať aj ďalšie kroje a prezentovať svoj kraj nášho prekrásneho Slovenska.

Úlohou každého zúčastneného návštevníka v kroji bolo zaregistrovať sa a tak prispieť k vytvoreniu rekordu ľudí oblečených v krojoch na jednom mieste. Do Knihy slovenských rekordov sa zapíše číslo 2 679.

Na takom významnom podujatí, ako je Deň kroja, sme nemohli chýbať ani my matičiari. Za cieľ sme si stanovili aspoň v malej miere predstaviť veľký výber Šatnice Matice slovenskej, kde sa nachádza vyše 1 500 krojov pre ženy, mužov i deti. Z toho dôvodu každý z delegátov MS bol odetý do kroja z iného regiónu či časti Slovenska. Jeden v Šarišskom, druhá z Pezinka... Výnimku tvoril len náš matičný pár, ktorý predstavil kroje z Myjavy. Matičiari sme tam boli nielen my, ale na pódiu tancoval aj DFS Matičiarik z Nových Zámkov a mnoho matičiarov folkloristov prišlo aj zo Štrby.

170. VÝROČIE SLOVENSKÉHO POVSTANIA

A SLOVENSKEJ NÁRODNEJ RADY 1848

MYJAVA 2018

SLOVÁCI V ČESKO-SLOVENSKÝCH LÉGIÁCH

A PRI VZNIKU ČESKOSLOVENSKA V ROKU 1918

V roku „magických dejinných osmičiek" nemôžeme prehliadnuť jednu z najdôležitejších dejinných udalostí v histórii nášho národa, a to vznik Československej republiky roku 1918. Možno s odvahou konštatovať, že po 25. výročí vzniku Slovenskej republiky roku 1993 ide o najvýznamnejšie výročie v roku 2018.

Matica slovenská výročiu vzniku prvej republiky a predovšetkým účasti Slovákov a slovenských osobností pri páde Rakúsko-Uhorska, ako aj dejinám zahraničných č.-s. légií venovala sériu podujatí. Prvé z nich odštartovalo vo Vranove nad Topľou 21. septembra 2018, kde sa matičiari zamerali osobitne na posledné záchvevy uhorského režimu na východnom Slovensku v druhej polovici roku 1918. Bohatý program zahŕňal všetko typicky matičné – prednášky, divadlo, folklór. Práve folklórom sa rozhodli organizátori zaujať Zemplínčanov počas piatkového popoludnia. „Folklór patrí k tradičným prejavom v našej kultúre a má aj silné

zastúpenie v členskom hnutí Matice slovenskej. Preto sme sa takouto formou rozhodli prejaviť úctu k legionárom z prvej svetovej vojny," takto odpovedal na otázku „Prečo práve folklór?" hlavný organizátor podujatia predseda Okresnej rady MS vo Vranove nad Topľou a pracovník ČÚ MS Martin Hajnik.

Na úvod sa publiku prihovorili primátor Vranova nad Topľou Ján Ragan a prednosta Mestského úradu Vranova nad Topľou Andrej Krišanda. Predseda MS Marián Gešper vo svojom prejave osvetlil skutočne znepokojivé dejiny rozpadu habsburskej monarchie roku 1918. Ako uviedol, monarchia v posledných akordoch svojej existencie prostredníctvom tzv. maďarskej dočasnej gardy zavraždila na východnom Slovensku desiatky slovenských životov v represívnych akciách zameraných proti civilistom a prejavom vítajúcim koniec vojny a vznik novej republiky. Sú to obete, na ktoré nesmieme zabudnúť, keďže sloboda bola veľmi draho vykúpená.

Program celého podujatia bol pestrý a zaujímavý s rôznorodými účinkujúcimi. Po príhovoroch nasledovalo vystúpenie členov mladomatičného divadelného zoskupenia, ktoré objasňovalo osudy slovenských hrdinov v česko-slovenských légiách. Išlo o prierez osudu legionára a spisovateľa Janka Jesenského počas svetovej vojny. Ten bol najprv zatknutý za poburovanie proti monarchii a vojne, ale neskôr prepustený. Akcia bola zobrazená ako dialóg s jeho žalárnikom – uhorským žandárom. Herci predviedli aj jeho stretnutie s neznámym hrdinom od Bachmačskej bitky 1918, so slovenským legionárom Dušanom Hattalom, ale aj jeho posledný rozhovor s generálom a ministrom v česko-slovenskej vláde M. R. Štefánikom. Spomenuté boli tiež osudy ďalších hrdinov.

Po dramatizácii nasledovali vystúpenia matičných folklórnych súborov. Vystúpili folklórne súbory Chemlon z Humenného, Bančan z Banského, Brezinky z Cabova, Vederko z Čierneho nad Topľou, Rovina z Dlhého Klčova, Porubjanka z Kamennej Poruby, Sačurovské nevesty a Sačurovské chlopi zo Sačurova, Skrabčanka zo Skrabského, Tovarnianka z Tovarného a Konoplianka zo Žalobína. Vystúpila aj sólistka Alexandra Jevčáková z Vranova nad Topľou, interpretka slovenských i rusínskych ľudových piesní. A napokon sa predstavila hudobná skupina Ronix, ktorá ponúkla to najlepšie zo svojho hudobného repertoáru.

Odkaz slovenských hrdinov v česko-slovenských légiách pri vzniku prvého Československa je nepopierateľný. Boj za republiku bol vybojovaný vďaka osobnej obeti legionárov, a nie deklaráciami či vyhláseniami. Rovnako aj vďaka genialite a diplomatickej obratnosti generála M. R. Štefánika. Československo bolo vybojované aj krvou, a preto netreba zabúdať na hrdinov, ktorí položili život za slobodu slovenského národa. Je potrebné si neustále pripomínať ich pamiatku.

Peter Schvantner

155. VÝROČIE

VZNIKU MS A ĎALŠIA UMELECKÁ A ODBORNÁ ČINNOSŤ

V Topoľčanoch sa 27. septembra uskutočnila prednáška na tému 155. výročie založenia Matice slovenskej. Tribečská knižnica v Topoľčanoch a MO MS Tovarníky pripravili toto podujatie pre topoľčianskych stredoškolákov. Mladými ľuďmi

plne zaplnenú klubovňu knižnice prezentovali a zaujímavé informácie priniesli matičiari z Martina. Matičný vedecký pracovník doc. Pavol Parenička prednášal o dejinách slovenského národa, Memorande národa slovenského, založení a vzniku Matice slovenskej, o jej jednotlivých historických etapách od založenia po súčasnosť. Tematikou súčasného postavenia, práce, činnosti, pôsobenia, jej miesta v slovenskej kultúre, spoločnosti, vede, vydavateľskej a ostatnej oblasti, ako aj pôsobenia v jednotlivých slovenských obciach, oblastiach a krajoch, najmä so zameraním na mladých a o Mladej matici hovoril tajomník MS Dr. Viliam Komora. Matičiari potom rokovali o ďalšej možnej spolupráci s pracovníkmi a riaditeľkou Tribečskej knižnice Mgr. Máriou Kráľovou a predsedom MO MS Tovarníky Mgr. Františkom Ďurinom.

Matičiari sa v ten deň ešte zúčastnili v Kremnici na vernisáži výtvarného umenia dvoch umelcov. Bola zameraná medzinárodne ako spoločná poľskej umelkyne a slovenského umelca. Małgorzata Strzelec pod názvom Rozhovory s kameňmi prezentovala kultivovanú umeleckú tvorbu s poukazom na inšpiráciu hľadanú v prírode. Jaroslav Uhel pod názvom „Sententia / Pocit ako zobrazenie" vystavil komornú maľbu so širším spektrom výtvarných médií a aktivít. Obaja matičiari využili čas a priestor na stretnutie a debaty s kremnickými matičiarmi, ale aj zástupcami akademickej obce. Dlhšie debatovali o problematike vedy, školstva a vzdelávania aj s dekanom Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela prof. PaedDr. Štefanom Porubským, PhD. Priateľsky komunikovali s aktívnym a dlhoročným spolupracovníkom MS prof. PaedDr. Jaroslavom Uhelom, ArtD., ktorý je vedúcim Katedry výtvarnej kultúry tejto fakulty. Jaroslav Uhel je okrem iného aj ilustrátor matičných kníh, ako i niekoľkých čísel našich Slovenských národných novín a Orla tatranského. Najmä s liptovskomikulášskou Maticou dlhodobo a veľmi úspešne spolupracoval v uplynulých rokoch. Práve preto spoločne prerokovali veľa koncepčných, smerodajných a dôležitých podnetov a rád do činnosti a ďalšej práce MS, ktoré sa akiste prejavia aj v reálnom skvalitnení a zintenzívnení práce vo viacerých oblastiach.

Text a foto: Viliam Komora

IVANSKÉ BABIE LETO

SÚŤAŽILI MALÍ AJ VEĽKÍ

Druhá septembrová sobota v Ivanke pri Nitre patrila podujatiu s názvom Ivanské babie leto 2018. Na svoje si prišli priaznivci stolného tenisu rôznych vekových kategórií, ale aj šikovné deti, ktoré sa mohli zapojiť do súťaže o najkrajšie tekvicové strašidielko.

Hlavou celého projektu bola predsedníčka MO MS Ivanka pri Nitre Gitka Račková, ktorá sa podujala v spolupráci s obcou Ivanka pri Nitre zorganizovať v rámci jedného dňa stolnotenisový turnaj a zároveň súťaž pre deti. Podujatie bolo realizované aj vďaka finančnej podpore Nitrianskeho samosprávneho kraja a Matice slovenskej.

Turnaj otvorila predsedníčka MO MS Gitka Račková. Za Maticu slovenskú prijal pozvanie predseda Krajskej rady MS Nitrianskeho kraja Ľubomír Kleštinec.

Hráči stolného tenisu si zasúťažili v šiestich kategóriách. Súťažiť prišli tímy z Ivanky pri Nitre, Janíkoviec, Rastislavíc, Branču a Nitry. Medzi tridsiatimi ôsmimi hráčmi hrali aj štyri

ženy v samostatnej kategórii. Prvé miesto sa podarilo vybojovať Natálii Holkovej z Ivanky pri Nitre, druhé a tretie putovalo do Nitry Emílii Ďurkovej a Márii Koprdovej. Muži sa predviedli v štyroch samostatných kategóriách. Prvé tri miesta v kategórii do päťdesiat rokov ostali v Ivanke pri Nitre. Na prvom mieste sa umiestnil Ján Klempa z Ivanky pri Nitre - Závod, Milan Plaucha skončil na druhom a Marek Olejka na treťom mieste. V kategórii od päťdesiat do šesťdesiatpäť rokov sa umiestnili Marián Račko z Ivanky pri Nitre, Ľubomír Švancara z Nitry a Ivan Guzmický z Ivanky pri Nitre. Víťazmi prvých troch miest kategórie nad šesťdesiatpäť rokov sa stali Jaromír Koprda z Nitry a Milan Varga a Ivan Magdolén z Janíkoviec. Špeciálnou kategóriu bola takzvaná štvorhra. Prvé miesto si v nej obhájil tím Jána Klempu a Petra Ďatka, druhé miesto obsadili Miroslav Ištokovič a Simon Ištokovič a tretie miesto získali Marek Olejka a Ivan Guzmický.

Zápoliť prišlo aj trinásť detí. V ich kategórii sa na prvých troch priečkach umiestnili Miroslav Ištokvič z Nitry, Sebastián Škandík z Rastislavíc a Samuel Ivančík z Nitry. Každý úspešný výherca si okrem diplomu odniesol aj športový pohár. Ostatné deti však tiež neodchádzali naprázdno, každé zúčastnené dostalo diplom za účasť a balíček s odmenami. Medzi jednotlivými zápasmi si prítomní mohli doplniť sily občerstvením.

Poobedie patrilo už iba deťom a ich fantázii. Svoje zručnosti mohli predviesť na súťaži o najkrajšie tekvicové strašidielko.

Mgr. Nikola Rechtorisová

SLOVENSKÚ ŠTÁTNOSŤ SI PRIPOMENULI

OBNOVENÍM PAMÄTNÍKA

Pred 20 rokmi v Novej Dubnici odhalili na námestí pamätník slovenskej štátnosti – – monumentálny mramorový dvojkríž na trojvrší. Roku 2018 sa tamojší matičiari pod vedením predsedníčky Ruženy Hromádkovej rozhodli ho zveľadiť. Takto výrazne prispeli do mozaiky podujatí, ktoré MS koná v roku slovenskej štátnosti. Práce ukončili v letných mesiacoch a pri príležitosti výročia ústavy usporiadali slávnosť spojenú s jeho znovuodhalením. Obnovené bolo najmä trojvršie na ktorom mramorový dvojkríž stojí, a pribudlo aj exteriérové osvetlenie zapracované do dlažby námestia. Ako zdôraznila predsedníčka MO, je dôležité nezabudnúť na vďačnosť, na všetkých tých, ktorí sa podieľali na jeho výstavbe pred dvadsiatimi rokmi, ako aj teraz pri jeho obnove. Spolu s primátorom mesta Petrom Marušincom ocenili viaceré osobnosti, ktoré sa podieľali na výstavbe pamätníka. Predsedníčke MO MS poďakoval za obetavú prácu pri obnove pamätníka, ako aj za prípravu slávnosti predseda TN SK Jaroslav Baška.

Marek Hanuska
Foto: Teodor Sitarčík

100. VÝROČIE SLOVENSKEJ NÁRODNEJ RADY 1918

ODHALILI BUSTU MATÚŠA DULU

Matica slovenská slávnostne odhalila pred svojou budovou v Martine bustu Matúša Dulu, iniciátora a signatára Deklarácie slovenského národa. Symbolicky tak urobila 30. októbra, teda presne sto rokov od prijatia tohto dôležitého národného dokumentu.

Ďalšej významnej osobnosti našich dejín bola vzdaná úcta aj vďaka finančnej podpore Úradu vlády SR. Matica slovenská sa v tomto roku špeciálne venuje slovenským osobnostiam a udalostiam, ktoré stáli pri rozhodujúcich momentoch v histórii Slovákov a Sloveniek. „Matúš Dula je do istej miery neoprávnene zabudnutou postavou slovenských dejín. Ak vezmeme do úvahy jeho rôznorodé aktivity pre národ, ako aj taktickú politickú vyspelosť najmä v roku 1918, máme jednoznačnú povinnosť si ho pripomenúť, aby sa stal živou súčasťou kolektívnej pamäte národa," uviedol predseda Matice slovenskej Marián Gešper, ktorý zároveň inicioval odhalenie busty Matúša Dulu.

Na kultúrnom podujatí sa zúčastnil aj predseda Národnej rady SR Andrej Danko, štátny tajomník rezortu diplomacie Lukáš Parízek, generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. Miloš Klátik a ďalší predstavitelia inštitúcií, organizácií a samosprávy. „Je pre mňa neskutočná česť, že som mohol byť na odhalení busty Matúša Dulu, ktorú si právom zaslúži. Bez ľudí ako on by nebolo ani dnešné slobodné Slovensko. Je jeden z dejateľov, ktorí si zaslúžia oveľa častejšie pripomínanie," povedal predseda NR SR Andrej Danko.

Podľa predsedu Matice slovenskej je táto osobnosť inšpiratívna aj v súčasnosti: „Dula spája boj za národnú i občiansku spoločnosť, matičnú ideu i kresťanské presvedčenie. Ako advokát sa snažil o spravodlivosť a neuveriteľnú vytrvalosť prejavil medzi zložitými rokmi 1875 až 1918." Matúša Dulu si matičiari zároveň pripomínajú ako spolupredsedu ustanovizne po jej oživotvorení v roku 1919. Aj vďaka nemu bola postavená druhá matičná budova v Martine, pred ktorou má oddnes svoju bustu. Podujatie bolo sprevádzané divadelnou scénkou, v ktorej mladí matičiari zobrazili zatknutie Matúša Dulu po podpísaní Deklarácie slovenského národa. Prítomná bola čestná stráž v dobových kostýmoch česko-slovenských legionárov s vlajkami a vystúpil študentský spevácky zbor Evanjelického gymnázia v Banskej Bystrici.

IU MS

ČIČAVSKÉ DZIVČATÁ A PAROBCI

PRI PRÍLEŽITOSTI 155. VÝROČIA VZNIKU MS

MO MS v Čičave usporiadal 23. septembra 2018 matičné slávnosti s názvom ,Čičavské dzivčatá a parobci pri príležitostí 155. výročia vzniku MS. Predseda MO MS Ing. Ladislav Kalafa v úvode vyzdvihol poslanie MS, ktoré je od jej vzniku roku 1863 nemenné a vždy bude vznešené. Pripomenul aj cyrilo-metodské dedičstvo, ktoré je silné v slovenských súvislostiach, ale aj v obci Čičava. Zdôraznil, že folklór je neodmysliteľne spojený so slovenskoým ľudovým umením a nárečím. Slovenské nárečia sú pokladmi, studnicami, dokumentmi, ako aj svedectvami minulosti. Pokiaľžijú,žijeajnárod.Zhostívystúpilpredseda MO MS JUDr. Marián Gešper. Vyzdvihol prácu MO MS v Čičave, a to konkrétne za odhalenie dvoch pamätných tabúľ venovaných dejinám obce a bronzovej busty Andreja Hlinku.

Slávností sa začali najznámejšou piesňou, ktorá vznikla v Čičave Želeňeju še chotári. Čičavské dzivčatá prezentovala svojím vystúpením Barbora Švarná, víťazka sóloveho spevu Roztokov v Banskom a Makovickej struny. V Čičave sa v minulostí spievalo veľa a často. Piesne z nášho regiónu prezentovali vranovskí a zemplínski heligonkári. Vrcholom slávností bolo vystúpenie tanečnej školy folklóru Orgonina z Vranova. Predviedli nám fľaškový a ložkový tanec zo Zámutova, párový čardáš z Rakovca, čardáš z Parchovian, mazurky z Pavloviec a spevy z Čičavy a okolia. Záver vystúpenia patril gospelovej skupine F6. Akcia bola zrealizovaná s finančnou podporou Matice slovenskej.

Ladislav Kalafa

Nakladateľské oddelenie Matice slovenskej1941. Prvý rad: Ján Junas a Albína Deličová. Druhý rad sprava: A. Fajnová, V. Žiačik, M. Hlaváč, I. Gallo, E. Zuriaň, Margita Fiamová.

MO MS DIAKOVCE

SI PRIPOMENUL 50 ROKOV OD SVOJHO ZALOŽENIA

Výnimočná história matičného odboru je spojená s osídľovaním Dolnej zeme. Túžba posilniť národného ducha je aj v súčasnosti dôvodom, že Miestny odbor MS v Diakovciach i napriek tomu, že pôsobí na národnostne a jazykovo zmiešanom území, patrí k najväčším odborom v Nitrianskom kraji. Dohoda o výmene obyvateľstva medzi Československou a Maďarskou republikou je zložitou etapou identity ľudí, ktorých sa priamo dotkla. Časť rodiny odišla, časť rodiny zostala. Opúšťajúc rodné domy, príbuzných, mali hlavnú pohnútku – zabrániť hroziacej asimilácii. Práve snaha uchovať si svoju identitu slovenský jazyk ako materinskú reč sú ušľachtilým cieľom a volaním srdca, ktoré chcú Diakovčania napĺňať pri výchove svojich potomkov.

PODPORA TRADIČNEJ KULTÚRY

September patrí v obci Diakovce, okres Šaľa, každoročným stretnutiam matičiarov. Tento rok si však tunajší miestny odbor Matice slovenskej vďaka finančnej podpore Nitrianskeho samosprávneho kraja a Obecného úradu v Diakovciach pripomenul vzácnych 50 rokov od svojho založenia. V úvode podujatia sa prítomným prihovorili predsedníčka Spolku Slovákov z Maďarska Anna Piláriková, námestná farárka Zora Tuláková a riaditeľka Domu MS v Nitre Veronika Bilicová, ktorá zároveň odovzdala za dlhoročné predsedníctvo slávnostný členský preukaz Matice slovenskej súčasnej predsedníčke Márii Urbanovej. Všetci členovia MO MS v Diakovciach dostali Ďakovný list Domu MS v Nitre. V súčasnosti tvorí MO MS v Diakovciach 212 členov, ktorí pôsobia v národnostne a jazykovo zmiešanej obci. Odbor úzko spolupracuje s miestnou materskou a základnou školou a evanjelickou cirkvou. Plodná je aj vydavateľská činnosť v podobe dvoch samostatných kníh a niekoľkých príležitostných publikácií. Významnou črtou odboru je však prejavovaná úcta k svojim predkom v pravidelnej podpore tradičnej kultúry. Slávnostné stretnutie matičiarov pri príležitosti 50. výročia založenia MO MS sa zameralo na kuchárske umenie, spôsob života, stolovania a staré zachované recepty predkov. Návštevníci mohli ochutnať štyri dolnozemské jedlá – fazuľovú polievku – bôb, tvarohové plačinty so smotanou, bryndzové, makové a orechové halušky a plnené kapustníky z chlebového cesta.

Činnosť sa začala v odbore intenzívnejšie oživovať po júnovom schválení zákona o Matici slovenskej (v SNR) a to v spolupráci s obecnou školou a evanjelickou cirkvou a.v. V rámci oboru pracoval historický, divadelný, spevácky, tanečný a literárny krúžok. Poľavenie včinnostiprišlorukavrukeso70.rokmi,všeobecne neprajnými pre Maticu slovenskú. Očakávaným a významných dňom pre diakovských matičiarov sa stal 10. marec 1990, keď znovuobnovili svoju činnosť. S podporou vlastného štátu sa od roku 1993 naplno venujú kultúrnym a vzdelávacím aktivitám.

Veronika Bilicová

KRAJANSKÉ PERIODIKUM

ŽIVOT
60. VÝROČIE VZNIKU

Centrum slovenskej kultúry v Novej Belej v Poľsku sa počas tretieho októbrového víkendu stalo doslovným „centrom“ slovenského diania Horného Spiša a Oravy. Krajanské periodikum Život dovŕšilo 60 rokov od svojho prvého vydania. Šéfredaktorka časopisu Agáta Jędrzejczyková v spolupráci so Spolkom Slovákov v Poľsku pripravili výnimočné podujatie, v ktorom sa v zážitkovom celku snúbila umelecká zložka s kultúrnou i vedeckou zložkou.

„Život je kultúrno-spoločenským časopisom slovenskej národnostnej menšiny žijúcej v Poľsku, najmä na územiach Spiša a Oravy, kde žijú autochtónni Slováci. Môžeme smelo povedať, že mesačník je svojráznym svedkom doby, ktorú odráža na svojich stránkach. Práve 15. júna tohto roku uplynulo 60 rokov od vydania prvého čísla nášho časopisu, venovaného problematike slovenskej národnostnej menšiny žijúcej v Poľsku. Prvý výtlačok nášho časopisu vzbudil v krajanoch nesmiernu radosť a nádej, že konečne majú svoj vytúžený tlačový orgán v materinskom jazyku, ktorého prostredníctvom

sa budú riešiť aj pálčivé otázky slovenskej národnostnej menšiny a zároveň sa budú môcť vyjadrovať svoje názory. Krajania boli od začiatku odhodlaní urobiť všetko pre to, aby si svoj časopis udržali. Vysoké počty odberateľov v jednotlivých obciach znamenali, že si krajania Život od začiatku veľmi obľúbili a mali záujem na jeho udržaní. Výbory miestnych skupín spolku si zobrali na zodpovednosť zabezpečovanie predplatného a udržiavanie stáleho počtu odberateľov. Ich členovia chodili po domoch a zbierali predplatné na celý rok. Neobišli v obci nikoho, takže vďaka nim časopis odoberala takmer každá rodina na Orave a Spiši. Predplácali si ho nielen slovenské, ale aj poľské rodiny. Mnohí objednávali tento časopis aj pre svojich príbuzných do iných oblasti Poľska

NÁRODNÝ VÝSTUP NA PUSTÝ HRAD

SA ZAČAL PRI BUSTE ĽUDOVÍTA ŠTÚRA

Prvý septembrový slnečný deň 2018 sa konalo podujatie pre všetkých milovníkov prírody, jedla, turistiky, folklóru, dobrej hudby a bicyklovania. Aj to boli dôvody, prečo sa tisícky ľudí už dvadsiaty šiestyraz v sobotné ráno vyberú najprv k buste Ľudovíta Štúra pripomenúť si jeho pamiatku a ďalej pokračovali párkilometrovým stúpaním až do nadmorskej výšky približne 500 metrov nad morom. Odvážlivci z Cyklojazdy histórie dokonca zvládli pokoriť Pustý hrad aj na bicykli, i keď posledné metre boli naozaj nesmierne vyčerpávajúce.

Zanietení matičiari zo Zvolena pre všetkých návštevníkov pozvali Ľudovú hudbu Michala Moravčíka, ktorá spestrila program pri stánku Matice slovenskej v pestrej škále – – od klasických po ľudové piesne. Vínko a dobrá literatúra mala vytvoriť dobrú atmosféru pre mladých aj starých. Keď už zahrali chlapci muzikanti na želanie, mnohí z ľudu si aj zaspievali alebo aspoň zanôtili.

ZAMESTNANCI MATICE SLOVENSKEJ

DNI OCHOTNÍCKEHO DIVADLA

ZVOLENSKÁ SLATINA 14. – 21. 10. 2018

Dni ochotníckeho divadla vo Zvolenskej Slatine sa začali včera premiérov divadelnej hry Slovenská sirota v podaní domácich ochotníkov. Zaujímavý príbeh, ktorý bol aktuálny pred storočím, dojal divákov aj v súčasnosti. Po premiére sa uskutočnilo otvorenie výstavy k storočnici divadla a odovzdanie ocenenia ochotníkom z Detvianskej Huty, ktoré získali na festivale Ivana Stodolu v Liptovskom Mikuláši. 21. októbra vystúpil aj Detský divadelný krúžok Jasietka, ktorý pôsobí pri MO MS Zvolenská Slatina.

Text a foto: Marek Hanuska

i zahraničia – na Slovensko, do Čiech, Nemecka, USA a Kanady," povedala jeho šéfredaktorka.

Podujatie sa začalo medzinárodným vedeckým seminárom Mediálne dimenzie slovenského života v zahraničí. Konferenciu pozdravil veľvyslanec SR v Poľsku Dušan Krištofík, generálny konzul SR v Krakove Tomáš Kašaj, riaditeľ Slovenského inštitútu Adrián Kromka, predseda SSP Jozef Čongva a šéfredaktorka periodika Agáta Jędrzejczyková. Počas dvoch blokov (Život s krajanmi – krajania so Životom a Krajanské médiá v Európe) odzneli takmer dve desiatky príspevkov venujúcich sa krajanskému periodiku Život a krajanským periodikám v Európe. Do konferencie odborne prispeli pracovníci univerzít, šéfredaktori periodík zo Srbska, Česka i Rakúska, dnešní i bývalí spolupracovníci krajanského periodika Život, členovia redakčných rád a osobnosti prepojené s krajanským dianím v Poľsku. Za Maticu slovenskú

pripravila príspevok riaditeľka KM MS Zuzana Pavelcová na tému krajanskej problematiky v mediálnom svete Matice slovenskej.

Po ukončení konferencie vo výstavných priestoroch centra boli otvorené dve výstavy. Výstava Život s krajanmi, krajania so Životom zrkadlila 60-ročnú históriu periodika; druhá výstava Obálka časopisu Život v slávnostnom šate prezentovala výtvarné práce žiakov. Riaditeľ Slovenského vydavateľského centra v Báčskom Petrovci Vladimír Valentík pripravil prezentáciu Slovenského svetového kalendára, ktorý mapuje činnosť krajanov celého sveta.

V nedeľu krajania usporiadali slovenskú omšu v tamojšom Kostole sv. Kataríny a pripravili slávnostnú akadémiu. Krajanské periodikum Život si do Novej Belej prichádzajú prebrať dobrovoľníci – doručovatelia, ktorí periodikum osobne roznášajú do krajanských rodín. Dnes Život vychádza v náklade 2 100 kusov.

Bodkou za podujatím bola slávnostná akadémia, počas ktorej Matica slovenská udelila Životu Cenu MS – bronzovú medailu za jeho nepretržité vydávanie a mimoriadny prínos v oblasti udržiavania a podporovanie slovenského jazyka a prezentáciu slovenskej kultúry medzi Slovákmi žijúcimi v zahraničí. Zároveň redakcia ocenila aj Maticu slovenskú ďakovným listom za dlhoročnú aktívnu spoluprácu, ústretovosť, priazeň a podporu pri napĺňaní poslania redakcie Život.

Zuzana Pavelcová

ĽUDOVÍT ŠTÚR

DAL MENO GENERÁCII

Mladí matičiari zo Zvolena si pripomenuli 203. výročie narodenia Ľudovíta Štúra v Parku Ľudovíta Štúra vo Zvolene stojac pred jeho bustou. Cieľom nebolo zaujať masy, ale prilákať Slovákov, aby si pripomenuli, komu môžu ďakovať za to, že aj niečo „vlastné" máme. Deň pred datumom narodenia Ľudovíta Štúra 27. októbra 2018 prišli, spomínali na jeho horlivosť aj inakosť a spevom vyznávali našu oddanosť jeho odkazu.

Známu centrálnu osobnosť kultúrneho, spoločenského a politického života Slovákov prvej polovice 19. storočia si počas podujatia snažili predstaviť vo všetkých smeroch, v krátkosti priblížiť jeho nie dlhý život a vryť si do pamäti pár ďalších faktov z jeho usilovného života. Hlavným cieľom našich príspevkov bolo oboznámiť ľudí, aby nezabúdali na ďalšie generácie, aby aj ich vzdelávali v národnom duchu a aby ich potomkov učili, že nie je dôležitý stav, ale proces a konanie.

Posledné slová, ktoré počas podujatia zazneli, boli práve tie Štúrove, tie, ktorých by sme sa mali držať a mať ich stále na pamäti: „Nám sú teraz potrebné viacej charaktery ako učenosť."

Text a foto: Marek Hanuska

VÝSTAVA ANDREJ HLINKA

OTEC NÁRODA V SÍDELNEJ BUDOVE MATICE SLOVENSKEJ

8. GORAZDOVA DUCHOVNÁ PIESEŇ

V KOSTOLE FATIMSKEJ PANNY MÁRIE V ČEMERNOM

Národné osvetové centrum (NOC) v spolupráci s Maticou slovenskou a celým radom ďalších celonárodných subjektov zrealizovali tohto roku už niekoľko celoslovenských svätogorazdovských aktivít. Len pre ilustráciu uveďme – v júni 23. Gorazdovo výtvarné Námestovo, v júli 26. spomienku na svätého Gorazda v hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave a 29. slávnosti svätého Gorazda v Kútoch, v septembri 23. Gorazdove organové dni vo Zvolene a Sielnici, koncom októbra 8. ročník podujatia Gorazdova duchovná pieseň.

NOC a Matica usporiadali aj tohoročnú Gorazdovu duchovnú pieseň (GDP), a to spolu s Rímskokatolíckou farnosťou Fatimskej Panny Márie Vranov nad Topľou, Radou Konferencie biskupov Slovenska pre vedu, vzdelanie a kultúru, Spoločnosťou svätého Gorazda a Cyrilo-metodskou spoločnosťou. Po Udavskom, kde prebehlo prvých šesť ročníkov prehliadky GDP, sa jej hlavní usporiadatelia rozhodli o jej putovaní. Siedmy ročník prichýlilo mesto Snina, v poradí ôsma Gorazdova duchovná pieseň sa uskutočnila nedeľu 28. októbra 2018 vo Vranove nad Topľou.

Táto najmladšia svätogorazdovská aktivita prebiehala v rímskokatolíckom Kostole Fatimskej Panny Márie v mestskej časti Čemerné. Začala sa o 14.30 h spoločenskou časťou. Otvoril ju Mgr. Marcel Stanko, farský administrátor. Privítal delegáciu mesta Vranov nad Topľou vedenú Ing. Jánom Raganom, primátorom mesta, Ing. Milanom Tkáčom, zástupcom primátora, a niekoľkými poslancami vranovského mestského zastupiteľstva, tiež predstaviteľov cirkví v čele so Štefanom Albičukom, vranovským dekanom a farárom Rímskokatolíckej farnosti sv. Františka z Assisi vo Vranove. Predseda Matice slovenskej Marián Gešper sa pre súbežné povinnosti s účasťou na oslavách 100. výročia vzniku Československa ospravedlnil. Z jeho rozhodnutia sa na VIII. GDP zúčastnili dvaja členovia Prezídia MS a to Ing. Štefan Topľanský a Ing. Karol Illeš.

Prítomným účastníkom sa prihovoril autor projektu GDP z Národného osvetového centra Miroslav Holečko, predseda Prezídia Matice slovenskej. Uviedol, že VIII. Gorazdova duchovná pieseň je príspevkom jej organizátorov k oslavám 1155. výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu a 1150. výročia schválenia slovanskej liturgie – inaugurácie staroslovenčiny. Tento ojedinelý akt v histórii nášho národa, ktorým v dnešnom ponímaní je vlastne oficiálna kodifikácia reči našich predkov, nemá obdobu v histórii nijakého iného národného spoločenstva. Univerzálnosť tohto aktu pripomínajú aj dva tohoročné „nitrianske počiny". Počas Národnej cyrilo-metodskej púte sa v staroslávnej Nitre uskutočnila slávnosť uvedenia originálnej poštovej známky. Pri príležitosti 1150. výročia uznania staroslovenčiny za štvrtý liturgický jazyk v Európe Slovenská pošta v spolupráci s Vatikánom vydala unikátnu známku (3. mája 2018). Autorom výtvarného návrhu príležitostnej známky je prof. akad. mal. Dušan Kállay, jej rytiny František Horniak. Filatelista Milan Šajgalík ju 5. júla odovzdal vo forme hárčeka hlavnému celebrantovi svätej omše – prešovskému arcibiskupovi Jánovi Babjakovi slovami: „Poštová známka bude od dnešného dňa po celom svete šíriť túto vzácnu udalosť dávnej a slávnej histórie našej vlasti." Jej motívom je strana jedného z najstarších hlaholských rukopisov z konca desiateho storočia. Známka obsahuje prepis začiatku Evanjelia podľa Marka. Hárček je doplnený motívmi rímskeho kostola Santa Maria Maggiore, v ktorom na prelome februára a marca roku 868 pápež Hadrián II. posvätil staroslovenské preklady bohoslužobných kníh, čím uznal staroslovenčinu za liturgický jazyk. Vtedy tiež vysvätil Metoda za kňaza, ako aj viacerých Metodových a Konštantínových žiakov, medzi ktorými nechýbal Gorazd.

V predvečer národnej púte v Kňazskom seminári sv. Gorazda Nitrianske biskupstvo a Národná banka Slovenska uviedli svojimi čelnými predstaviteľmi Mons. Viliamom Judákom, diecéznym biskupom, a doc. Ing. Jozefom Makúchom, PhD., guvernérom NBS, do života striebornú zberateľskú mincu. Autorom výtvarného návrhu je Mgr. art. Roman Lugár Na minci, ktorá tiež pripomína 1150. výročie uznania slovanského liturgického jazyka, sú použité motívy archeologického nálezu – plakety z Bojnej, symbolizujúcej ranné kresťanstvo na našom území a aj symboliku gréckeho

(byzantského) kríža. Na druhej strane mince je latinský kríž symbolizujúci Rím a pod krížom sú zobrazené postavy vierozvestcov Konštantína a Metoda, ktoré sú významovo prepojené so zobrazením ukrižovaného Krista. Použitý motív prvého písma Slovanov – hlaholiky na oboch stranách mince symbolizuje staroslovenský liturgický jazyk.

Dominantu aj tohoročnej GDP tvorila hudobno-poetická kompozícia s názvom Svätý Gorazd, tebe ku cti. Scenáristicky, dramaturgicky a režijne ju pripravil autor projektu Gorazdova duchovná pieseň M. Holečko. V poetickej časti účinkovali herci – recitátori Jozef Šimonovič, emeritný člen SND z Bratislavy a Daniel Žulčák, člen Slovenského komorného divadla z Martina. V hudobnej časti sa predstavili spevák Juraj Havaj, basbarytonista z Bratislavy, a organistka Katarína Feňová z Humenného. Autor scenára pri tvorbe poetickej zložky kompozície položil dôraz na úryvky z Konštantínovho Proglasu a literatúru o tejto básni básní, ďalej na časti

Hviezdoslavovej poémy Ľútosť Svätoplukova a zaradil aj opusy básnickej tvorby venovanej Gorazdovi od predstaviteľov Katolíckej moderny a ich pokračovateľov Gorazdom Zvonickým, Svetoslavom Veiglom, Michalom Chudom. Do hudobnej zložky zakomponoval skladby liturgické, národné i hymnické – napr. štátnu hymnu Slovenskej republiky, ktorá tvorila prológ, a slovenskú hymnu pre chrám Bože, čos ráčil slovenskému rodu – epilóg kompozície. Možno spomenúť tiež skladby Staroslovenský Otčenáš, Nitra, milá Nitra, Slovensko moje, otčina moja, Hospodi, pomiluj, Tebe pojem, K Svätému Gorazdovi z JKS – Rodu nášho slovenského a ďalšie.

VIII. Gorazdova duchovná pieseň bola doslova oslavou a vďakyvzdaním za dary našich predkov. Starí Slováci obohatili európsku a všeľudskú civilizáciu, európske i svetové kultúrne dedičstvo originálnym kultúrno-civilizačným vkladom už v 9. storočí. Bolo ním vlastné písmo (hlaholika), vlastné písomníctvo, literatúra, kultúra, školstvo (aj vysoké) – základ rozvoja našej národnej vzdelanosti. Staroslovenčina bola povýšená na bohoslužobný jazyk – štvrtý v Európe. Vznikol prvý preklad knihy kníh – Biblie – do jazyka našich predkov Slovenov, ale i ďalšie liturgické a literárne texty. Tento jazyk sa teda používal aj v literárnej tvorbe, v prekladoch, v tvorbe zákonov, v diplomacii. Mali sme cirkevný zákonník i občiansky zákonník, samostatnú cirkevnú provinciu, vlastný štátny útvar. Stalo sa tak vďaka apoštolskému, inkulturačnému, kultúrnemu, pedagogickému, právnickému, diplomatickému a štátnickému dielu intelektuálov Gorazda, Cyrila, Metoda i ďalších vzdelancov a našich vtedajších panovníkov – Pribinu, Mojmíra I., Rastislava, Svätopluka, Koceľa, Mojmíra II. Toto dielo výrazne prispelo k prehĺbeniu kristianizácie našich predkov, k vytvoreniu ich identity a štátnosti. Predmetné dedičstvo otcov je zároveň jedinečným národným fenoménom kresťanského nehmotného kultúrneho dedičstva, ktoré sme my ako jeho dediči povinní ochraňovať, zveľaďovať a zachovať pre ďalšie generácie Slovákov a národností, ktoré Slovensko považujú za svoju vlasť a uvedené civilizačné hodnoty za obohacujúce ich identitu a spolupatričnosť so štátotvorným národom.

V závere programu v Čemernom predseda Prezídia Matice slovenskej Miroslav Holečko odovzdal, z poverenia jej predsedu Mariána Gešpera, zakladajúcemu členovi MS a členovi jej Prezídia Ing. Štefanovi Topľanskému Ďakovný list MS za dlhoročnú činnosť v prospech matičného hnutia. Ten vo svojom ďakovnom príhovore okrem ocenenia vysokej umeleckej úrovne a obsažných posolstiev VIII. GDP povedal: „... ten maďarský žandár za čias Uhorska bol niekedy menším strašidlom pre Slovákov, ako sú ním teraz bezbrehý multikulturalizmus a globalizácia, ktoré nebezpečne potierajú národné tradície, kresťanské hodnoty a princípy štátnej suverenity. A preto aj na poli matičnom nás čaká ešte veľa práce, aby sme týmto tlakom nepodľahli, ale naopak odolali a zachovali tak odkaz a dedičstvo našich otcov a dejateľov“. Ako lokálpatriot pridal, že Čemerné to nebol len „valal“, ale Čemerné malo bohatú históriu aj v súvislosti s prvou svetovou vojnou, veď je tu vojenský cintorín, ba aj s druhou, kde vojaci miestnej posádky aj s celou technikou bojovali v SNP.

VIII. Gorazdova duchovná pieseň bola súčasťou XXIX. ročníka Svätogorazdovských dní na Slovensku a druhej Dekády svätého Gorazda na Slovensku 2016 – 2025, nad ktorými desiatyraz po sebe prevzal záštitu exprezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič.

Podujatie sa podľa vyjadrení vedenia mesta, farnosti a zástupcov MS uskutočnilo na veľmi dobrej odbornej, umeleckej a spoločenskej úrovni, čoho dôkazom bol standing ovation po jeho skončení, ale aj individuálne gratulácie, poďakovania a slová uznania jednotlivým aktérom.

PaedDr. Miroslav Holečko

SPOLUPRÁCA POKRAČUJE

PODPÍSANÉ MEMORANDUM MEDZI ZEMPLÍNSKOU KNIŽNICOU V TREBIŠOVE A MATICOU SLOVENSKOU

V roku 2018 si pripomíname 100 rokov založenia Československa, ale aj ďalšie zlomové osmičkové výročia – 1938, 1948 a 1968. Zemplínska knižnica v Trebišove pripravila k výročiam besedy obohatené prezentáciami počas celého októbra. Piatok 12. októbra 2018 k nám zavítal so svojou odbornou prednáškou k roku 1938 – Rok plný napätia – predseda Matice slovenskej v Martine JUDr. Marián Gešper. Stretol sa so študentmi 3. a 4. ročníka gymnázia v Trebišove, ktorým pútavo odprezentoval udalosti odohrávajúce sa predvečer druhej svetovej vojny.

V prednáške plnej detailov z tohto obdobia sa študenti dozvedeli o mnohých

udalostiach, ktoré vyvrcholili Mníchovskou dohodou, Viedenskou arbitrážou, útokmi nemeckých a maďarských polovojenských jednotiek na vtedajšie pohraničie, ale aj o vyhlásení autonómie Slovenska. Podrobne sa venoval aj stupňujúcej sa nemeckej nacistickej agresii v strednej Európe, o zrade Francúzska a Veľkej Británie, čo predstavovalo v našej histórii najhoršiu traumu mladého Česko-slovenského štátu. Pútavé rozprávanie Mariána Gešpera vtiahlo študentov do diania rokov plných napätia, a tak sa aktívne študenti zapájali do diskusie a mali možnosť si vytvoriť jasný obraz o tomto období.

Z prednášky odchádzali veľmi spokojní a hlavne obohatení o nové poznatky, ktoré sa práve na pôde knižnice mali možnosť dozvedieť. Zemplínska knižnica v Trebišove,ako partnerská knižnica Matice slovenskej v Martine má uzavreté Memorandum o vzájomnej spolupráci a vďaka Matičnej akadémii slovenského národného povedomia dostala knižnica do daru 110 titulov, ktoré obohatia jej fond.

Ing. Janka Vargová

100. VÝROČIE OSLOBODENIA

SPOD NADVLÁDY UHORSKA SI PRIPOMENULI V ZÁVADKE

Prvá svetová vojna sa tragicky dotkla takmer každej obce Slovenska. Práve v tzv. Veľkej vojne padlo oveľa viac Slovákov ako v tej nasledujúcej, ešte apokalyptickejšej druhej svetovej. V mnohých obciach postavili rodáci a príbuzní pamätníky s menami svojich blízkych, ktorí sa domov z vojny nevrátili. Vďaka Matici slovenskej si aj obec Závadka v okrese Humenné pripomenula 100. výročie oslobodenia sa od Rakúsko-Uhorska a vzniku Československej republiky. Podujatie bolo zaujímavé o to viac, že práve vďaka matičiarom

sa vypátrali traja česko-slovenskí legionári, ktorí pochádzajú zo Závadky a zúčastnili sa bojov za našu slobodu. Uskutočnilo sa na základe podnetu miestnych matičiarov a v spolupráci so starostkou Renátou Bešákovou.

V úvode sa predseda MS Marián Gešper dotkol pomerov v monarchii v posledných mesiacoch jej existencie a venoval sa aj výčinom tzv. Maďarskej dočasnej rady na Zemplíne roku 1918. Dôležitou časťou prednášky boli fakty postupného obsadzovania slovenského Zemplína česko-slovenským vojskom v januári 1919 i účasť Slovákov ako dobrovoľníkov v česko-slovenských légiách. Starostke predseda MS odovzdal mená troch legionárov zo Závadky a to záznamy o Štefanovi Babničovi, Jánovi Orasovi a Jurovi Tomčovi. Stojí za zmienku osud Jána Orasa, ktorý sa

SPOMIENKY NA MARTU MYRTU

11. ROČNÍK RECITAČNEJ SÚŤAŽE

Roku 2018 pripadá 130 rokov od narodenia a zároveň 60 rokov od úmrtia jednej z najproduktívnejších slovenských dramatických spisovateliek 20. storočia, rodáčky z Bobrovca. Viete, o ktorú osobnosť ide?

Marta „Myrta" Longauerová, rodená Mašurová, patrila k významným postavám buditeľov a národovcov v časoch vzniku Československej republiky. Myšlienky slovanstva a prebúdzania národa z ťažkej letargie šírila prostredníctvom ochotníckeho divadla, ktorému bola verná do konca svojho života. Povedomie o spisovateľke a jej pôsobení zachovávajú v obci Ivanka pri Nitre miestni matičiari už od roku 2008. Na iniciatívu organizovania detskej recitačnej súťaže poézie i prózy nadviazala aj súčasná predsedníčka Margita Račková. Poslaním súťaže, už 11. ročníka, je podnietiť záujem a viesť deti a mládež k hlbšiemu poznaniu slovenskej literatúry, sprostredkovať literárne hodnoty, podnietiť záujem o kultivovanie jazyka, reči a hlasu a zachovávať povedomie o spisovateľke, ktorá žila práve v Ivanke pri Nitre. Okrem toho sa miestny odbor stará aj o miesto jej posledného odpočinku na obecnom cintoríne.

Na podujatí sa zúčastnilo štyridsaťšesť detí, z toho trinásť predškolákov z MŠ so ZŠ Ivanka pri Nitre a dvaja stredoškoláci. Moderátorsky ho sprevádzala členka MS a učiteľka Alena Černíková. Porotu tento rok tvorili odborníci, ktorí sa dlhé roky aktívne venujú písaniu, recitácii, interpretácii piesní či pedagogickej práci, a to PaedDr. Mária Danková, PaedDr. Dušan Danko, Anna Majdánová a Ing. Eva Privitzerová. V kategórii poézie sa z detí prvého stupňa úspešne umiestnili Nela Königová, Marion a Lily Blicklingová a prvé miesto získala Mia Veszpremiová. Z druhého stupňa sa umiestnili Lenka Lenčešová, Mário Oršula a prvé miesto získala Dominika Borotová. V kategórii próza z prvého stupňa patrí tretie a druhé miesto Lucii Kohútovej a Sáre Zverkovej a prvé miesto porotcovia udelili Maurícovi Veszpremi. Z druhého stupňa tretie a druhé miesto obhájili Beáta Jančovičová a Šimon Lehocký, prvé miesto patrí Kvetke Jasníkovej. Strednú školu reprezentovali Matej Lehocký a Viktória Bečková. Každý zúčastnený získal za odmenu knihu a vecné ceny.

Miestny odbor si uvedomuje dôležitosť svojho poslania, a preto jeho členovia nedajú dopustiť ani na osobnosť regionálneho charakteru, no veľmi dôležitú pre tunajších obyvateľov. Svoj charakteristický kolorit si uchovávajú aj vďaka šíreniu o povedomí Longauerovej tvorby, jej konvenčných spoločenských hier odrážajúcich vernú podobu aktuálnej poprevratovej spoločensko-politickej situácie na Slovensku, národného obrodenia či vojny.

Podujatie sa realizovalo s finančnou podporou Nitrianskeho samosprávneho kraja a obce Ivanka pri Nitre. Finančne súťaž podporili aj sponzori Jana Maršálková, Marek Látečka a Dom MS v Nitre, ktorý graficky pripravil životopis a autorské rukopisy spisovateľky M. Longauerovej.

Nikola Rechtorisová

DEŇ ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

NA ZŠ MÁJOVÉ NÁMESTIE V PREŠOVE

V mesiaci októbri sa na základe vzájomnej spolupráce Domu MS so ZŠ na Májovom námestí v Prešove uskutočnilo každoročné podujatie pri príležitosti Medzinárodného dňa slovenských knižníc, ktorého témou roku 2018 bolo 100 rokov od vzniku Československa.

Každý rok štvrtý pondelok v mesiaci októbri sa na základných školách po celom Slovensku koná tradičné podujatie venované významu aj prínosu kníh pri vzdelávaní detí aj mládeže. Ide však najmä o podporu vzťahu detí, resp. žiakov ku knihám, k čítaniu i ku školským knižniciam či knižniciam vôbec. Aj preto sa do tohto projektu už dlhší čas zapája aj Základná škola na Májovom námestí v Prešove, kde Dom MS v Prešove sprostredkoval žiakom besedu k téme vzniku ČSR, o ktorej súčasní žiaci vedia naozaj málo. Prednášku si pripravil predseda MS JUDr. Marián Gešper, ktorý žiakom ôsmeho a deviateho ročníka jednoduchým, ale pútavým spôsobom priblížil situáciu pred vznikom ČSR aj samotný vznik republiky. Žiaci sa do tejto témy aktívne zapájali a za aktivitu na besede ich pán predseda odmenil knižnými publikáciami z Vydavateľstva MS. Takéto živé besedy by mali byť súčasťou osnov ZŠ, aby bola naša mládež vzdelávaná a vychovávaná na naozajstné osobnosti, ktoré poznajú dejiny svojho národa i republiky.

Po skončení prednášky nasledovalo už len spečatenie vzájomnej spolupráce, ktorá bola ústne dohodnutá s touto aktívnou základnou školou i s jej vedením a pedagógmi. Memorandum o vzájomnej spolupráci spoločne podpísali za MS jej predseda JUDr. M. Gešper a za ZŠ na Májovom námestí v Prešove jej riaditeľka PaedDr. D. Štucková. Vzájomne si vymenili podnetné informácie o ďalšej spolupráci, na ktorej sa aktívne podieľa aj pani učiteľka Mgr. J. Palšová, ktorá komunikuje s Domom MS v Prešove o ďalších podujatiach či besedách. *Mgr. Slávka Jurková*

Foto: Bc. Marko Gajdoš

narodil v Závadke, no podľa kmeňového listu žil na americkom kontinente v Pennsylvánii a dobrovoľne sa prihlásil 2. decembra 1917 do légií. Po výcviku nastúpil do zahraničného vojska a jeho ďalší osud je neznámy. Zaujímavé bolo pôsobenie Jura Tomča, ktorý vstúpil do légií v Taliansku a mal sa zúčastniť na bojoch o Slovensko roku 1919 s maďarskou Červenou armádou B. Kúnu.

V ďalšej časti programu matičiari predviedli dramatizáciu z prierezu života Janka Jesenského, ktorý počas svojej životnej púte zažil veľa dramatických udalostí. Od zatknutia pre údajnú panslavistickú činnosť až po stretnutie s M. R. Štefánikom na Sibíri. Prítomných úprimne dojala tá časť, ktorá vypovedala o Dušanovi Hatalovi, ktorý padol v bojoch o stanicu Bachmač pred sto rokmi. Jeho osud pripomínal životné osudy mnohých prastarých otcov z obce Závadka. Veď v samotnej scénke sa spomínali aj také tragické miesta svetovej

vojny ako Karpatský front, bitky na Piave, Zborove, Bachmači a na Sibíri.

Podobné podujatia zorganizovala Matica slovenská v tomto roku už desiatky. Každé je však svojim spôsobom jedinečné a mimoriadne dôležité. Toto bolo o to dôležitejšie, že v Závadke pri Humennom nie je aktívny miestny odbor Matice slovenskej. Viacero občanov obce je zaregistrovaných v miestnych odboroch v okolitých obciach. Preto vznikol návrh, aby sa v spolupráci s obcou aktivizoval miestny odbor a aby tí občania obce, ktorí sú registrovaní inde, prešli pod Miestny odbor Matice slovenskej Závadka. Pevne veríme, že táto návšteva Matice slovenskej prispeje k vzniku aktívnej miestnej zložky Matice aj v obci Závadka. Na záver by som ešte rád spomenul jedno významné posolstvo z divadelnej dramatizácie mladých matičiarov: „Nezabudnite na slovenských legionárov z roku 1914 až 1920."

Peter Schvantner

ROZTRATENÉ ZRNKÁ

V OBCI KRÁĽ

Slová piesne: „Koď sa Klenovšania dovedna poschodia....“ charakterizujú stretnutie obyvateľov dvoch obcí – Klenovec a Kráľ. Uskutočnilo sa 11. novembra 2018 v obci Kráľ pri repríze komorného programu Roztratené zrnká. Jeho deviaty ročník bol venovaný obci Klenovec. Roku 2018 tím zanietencov v zložení Ing. Alena Ďurkovičová, Jaroslav Zvara, Mgr. Stanislava Zvarová, Mgr. Viktor Brádňanský realizoval výskum v obci Klenovec. Historické fakty tento tím zaviedli aj k rodinám žijúcim mimo obce, a to za prisťahovalcami do lokality Skorušina, ale aj za rodinami Novoklenovčanov do obce Kráľ, ktorí svoj domov v Klenovci opustili na začiatku 19. storočia, keď obec zasiahla vlna vysťahovalectva. Niekoľko rodín sa roku 1827 vysťahovalo na Podkarpatskú Rus, kde postavili od základov novú obec, ktorú pomenovali Nový Klenovec. Po 120 rokoch prežitých v inonárodnom prostredí sa roku 1947 vrátili späť na Slovensko a väčšina z nich sa usídlila v obci Kráľ.

V programe boli prezentované pracovné i výročné obyčaje (Vianoce, svadba), odevy, účesy, gastronómia, tanec a ľudové piesne v podaní folklórnej skupiny Šajava, ktorá pracuje pri MO MS v Králi, a folklórneho súboru Vepor z Klenovca. O histórii, ľuďoch a živote v Klenovci rozprávali Elena Brndiarová, Viera Medveďová,

Ján Vrbinský, Jaroslav Zvara. Rozprávačky z Kráľa Mária Slopovská, Anna Kačalová, Pavlína Hrušková spolu s Michalom Hruškom predstavili zvyky, obyčaje, život v obci Nový Klenovec na Podkarpatskej Rusi. Napriek skutočnosti, že boli ťažko skúšaní neľahkým spôsobom života v minulosti, ich viera v Boha a silné národné povedomie im pomohli zachovať si svoju identitu. Ale nespomínalo sa len na chvíle ťažké a trudné, na rad prišli i veselé príhody a humorné chvíle zo života v nezameniteľnom nárečí. Komorný program slovom sprevádzala Mgr. Katarína Kovačechová, redaktorka rádia Regina. Po programe nastal čas na besedu a vzájomné rozhovory medzi účinkujúcimi a divákmi. Viktor Brádňanský hrou na heligónke navodil dobrú náladu všetkým prítomným.

Príprave programu predchádzal terénny výskum, na ktorom sa v obci Kráľ zúčastnili manželia Zuzana a Jozef Benčurovci (obaja 87-roční), Anna Kačalová, Ondrej Šnajder, Mária Slopovská, ktorí svoje detstvo a mladé roky prežili v obci Nový Klenovec na Podkarpatskej Rusi. Komorný program Roztratené zrnká z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Ing. Zuzana Hrušková

SPEVÁCKY ZBOR MESTA BREZNA

OSLÁVIL VÝZNAMNÉ JUBILEUM – 40 ROKOV TRVANIA

Breznianský spevokol, kolektívny člen MS oslávil významné jubileum – 40 rokov od založenia zboru. Toto výročie oslávil zbor 6. októbra 2018 v breznianskej židovskej synagóge slávnostným koncertom pod taktovkou prof. Milana Pazúrika.

Miešaný zbor má v repertoári skladby všetkých štýlových období vrátane populárnych a ľudových piesní. Účinkoval na viacerých zahraničných festivaloch a súťažiach v Taliansku, Francúzsku, Poľsku, Srbsku, Maďarsku, Nemecku, Rakúsku, Grécku a Českej republike.

Spevácky zbor je iniciátorom festivalu Horehronských slávností zborového spevu so zahraničnou účasťou. Participuje na benefičných koncertoch, uskutočňuje výchovné a sviatočné koncerty.

Pri príležitosti 40. výročia SZMB si pripravil pre svoje publikum kompozície sakrálnych skladieb, ľudové v úpravách, ako aj svetské skladby. Oslávenca prišiel pozdraviť Detský spevácky zbor Úsmev zo ZUŠ v Brezne a Ženská spevácka skupina FS Mostár. Ku gratulantom sa pripojil autor skladby Čože je to za prekrásne vtáča, Peter Špilák ktorý ju SZMB venoval.

Blahoželať prišiel aj viceprimátor J. Králik. Účinkujúcim poprial veľa úspešných koncertov a tvorivej chuti do ďalšej desaťročnice. Na záver zaznel pre oslávenca spontánny potlesk.

Mária Horáčková

NÁDVORIE TERAJŠEJ SÍDELNEJ BUDOVY MATICE SLOVENSKEJ BOLO ROKU 1926 PRI JEJ SLÁVNOSTNOM OTVORENÍ ZAPLNENÉ TISÍCKAMI ĽUDÍ

JOZEF SERAFIN DVAKRÁT OPLAKANÝ

ALE STÁLE ŽIVÝ V SPOMIENKÁCH

Matičiari z Kamennej Poruby pri Vranove nad Topľou si už tretí rok po sebe uctili svojho rodáka a vojnového veterána Mjr. Jozefa Serafina, a to položením vencov k jeho pamätnej tabuli aj futbalovým zápolením. Rodák z Kamennej Poruby sa narodil 3. februára 1922 a ako 20-ročný narukoval do slovenskej armády. Po päťmesačnom výcviku bol odvelený na východ do Bieloruska bojovať proti Rusom. Osud však nechcel, aby mladý Porubčan bojoval so slovanskými bratmi. Hneď pri transporte starými vozňami vystlanými slamou sa ich vlak v Bielorusku vykoľajil na míne. Slovenský vojaci prežili len vďaka tomu, že ich bieloruskí vojaci ušetrili. Pred nimi idúci vlak s nemeckými vojakmi mal však iný osud. Bielorusi ich vystrieľali do jedného muža. Nakoľko slovenská divízia sympatizovala s bieloruským národom, odvelili ju do Talianska. Tam mladý Jozef takmer zahynul po americkom kobercovom bombardovaní. Našťastie bomba, ktorá dopadla len niekoľko krokov od neho, zázrakom nevybuchla. Neskôr prebehol na druhú stranu frontu, kde so svojou skupinou narazil v talianskych horách na partizánov. Tí im pomohli nájsť organizované jednotky anglickej armády. Potom sa začal písať nový príbeh. Rodina mladého vojaka v tom čase dostala kufor s osobnými vecami mladého Jozefa a všetci si mysleli, že je mŕtvy. Mladý Jozef sa však stal príslušníkom západnej spojeneckej armády. Bojoval v Afrike – v Alžírsku, kde sa dozvedel od juhoslovanských partizánov o Slovenskom národnom povstaní. To mu dodalo energiu k ďalším bojom. Zúčastnil sa aj na obliehaní francúzskeho Dunkerque. Keď sa vrátil domov, jeho otec Michal už nežil. Zabil ho delostrelecký granát. V jeho tele uviazlo 12 črepín. Brat Jozefa Serafina Bartolomej sa zúčastnil kladenia vencov aj tohto roku 10. novembra 2018. Spomínal na brata ako sčítaného, čestného a národne cítiaceho človeka. Sám Bartolomej porozprával prítomným svoje zážitky z druhej svetovej vojny. Ako 8-ročný unikol viackrát smrti. Raz mu guľka tesne preletela okolo hlavy, druhýraz zas utiekol nemeckému vojakovi pomedzi nohy. Dokonca zaspieval úryvok pesničky, ktorou si mladí chlapci zlepšovali náladu. Vráťme sa však k jeho najstaršiemu súrodencovi. Po vojne sa Jozef presťahoval do Česka, kde pracoval ako dispečer v dopravnom podniku v Moste a Litvínove. Prežil obdobie prenasledovania príslušníkov západného odboja aj kresťanov zo strany komunistov. Napriek tomu sa stretával a poskytoval pomoc osobnostiam gréckokatolíckej a rímskokatolíckej cirkvi. Jozef Serafin vo veku 80 rokov dostal povýšenie za vojnové zásluhy na majora Českej armády. Roku 2004 dokonca dostal najvyššie francúzske štátne vyznamenanie spojené s udelením titulu Rytier čestnej légie Francúzskej republiky z rúk vtedajšieho prezidenta Jacquesa Chiraca. Vo veku 84 rokov mu obec Kamenná Poruba udelila čestné občianstvo. Zomrel v Prahe, 11. septembra 2006, kde je aj pochovaný. Odkaz Mjr. Jozefa Serafina však ostáva v mnohých srdciach, že sa v Kamennej Porube narodila osobnosť tak silne národne a kresťansky cítiaca. Mladí matičiari z Kamennej Poruby majú teda silný pozitívny vzor. Možno aj vďaka tomu porazili všetkých súperov a tohto roku turnaj na počesť Mjr. Jozefa Serafina vyhrali. Na futbalovom zápolení sa zúčastnili sympatizanti a členovia Matice slovenskej z obcí Davidov a Sečovská Polianka. Štvrtým tímom boli futbaloví vyslúžilci z Kamennej Poruby na čele z prezidentom futbalového klubu Dušanom Bartkom, ktorí pomáhali pri organizácií akcie. Na podujati sa zúčastnil taktiež vedúci oblastného pracoviska Miroslav Gešper, členka krajskej rady Janka Gešperová, predseda odboru Mladých matičiarov z Giraltoviec, brat majora Jozefa Serafina Bartolomej Serafin a ďalší.

Text a foto: Mgr. Peter Schvantner

JOZEF ŠKULTÉTY

165. VÝROČIE NARODENIA

Koncom roku 2018 vznikla z iniciatívy členov výboru OMM Zvolen myšlienka zvolať stretnutie všetkých členov (aj novoprijatých) a pripomenúť si významné 165. výročie narodenia Jozefa Škultétyho. Účasť bola taká vysoká, že nestačili stoličky v priestoroch oblastného pracoviska. Pre nových členov sme na začiatku pripravili krátku informáciu, kým bol Jozef Škultéty a ako prežil svoj dlhý život. Ešte zaujímavejšie nám predstavil históriu Matice slovenskej pán podpredseda Matice slovenskej Marek Hanuska, ktorý nás poctil svojou návštevou.

Nakoniec sa už len tešíme, že náš odbor naberá na členoch, ktorí sa aktívne zaujímajú o Maticu slovenskú.

NÁSTENNÝ KALENDÁR

SNINA NA DOBOVÝCH POHĽADOCH

Dom Matice slovenskej v Snine už desiaty rok po sebe vydal dobový nástenný kalendár SNINA NA DOBOVÝCH POHĽADOCH, v ktorom sú uverejnené dobové pohľady na život ľudí v meste. Dobové forografie použité v kalendári sú súčasťou bohatej zbierky, ktorú Dom MS v Snine dlhodobo a systematicky buduje, čím prispieva k zachovaniu pamäti o meste predovšetkým pre budúcu generáciu.

Jozef Makariv

TRENČÍN, TRNAVA

RUŽA VOŇAVÁ
10. ROČNÍK FESTIVALU MATIČNÝCH KOLEKTÍVOV

Na tomto ročníku prehliadky boli naozaj zastúpené všetky kraje Slovenska. Účinkujúci zo Záhorskej Bystrice, Zuberca, Hrušova, Pozdišoviec či Bardejova pricestovali na tradičné podujatie, ktoré organizuje Dom MS Galante. Predtým sa miesto konania striedalo s Novou Dubnicou, kde tiež sídlil Dom MS. Teraz sa opakuje z dvojročnou periodicitou v Galante kde sú dobré podmienky, ktoré vytvárajú miestni matičiari v spolupráci s mestom. Ako uviedla riaditeľka Domu MS Zlatica Gažová ,išlo o 10. ročník. A okrúhle výročie nemalo len podujatie. MO MS si pripomenul aj 85. výročie založenia a Dom MS 25. výročie od otvorenia. Pri tejto príležitosti bola vydaná a slávnostne

uvedená aj publikácia zachytávajúca najvýznamnejšie matičné aktivity v okrese Galanta. Dobrú spoluprácu mesta a Matičiarov ocenil aj primátor Peter Paška, ktorý ocenil MO, ako aj Dom MS. Predseda MO Pavel Lehotský pri tomto výročí MO zorganizoval ešte jedno podujatie, a to koncert Zboru slovenských učiteľov. Taký sa v Galante konal aj roku 1933 ako jedno z prvých podujatí matičiarov. Tak sa možno v Galante 8. decembra vrátiť symbolicky do minulosti a vzdať hold zakladateľom Matice v Galante.

Text: Marek Hanuska Foto: Teodor Sitarčík

ALBÍN KOLARČIK ZOSTANE V SRDCIACH
VRANOVSKÝCH MATIČIAROV

Pri hrobe Albína Kolarčika sa stretli matičiari aj obyvatelia obce Fintice.

6. novembra 2018 v spolupráci so starostkou obce Mgr. Teréziou Gmitrovou, vranovskými matičiarmi i Domom MS v Prešove sa uskutočnilo príjemné stretnutie, ktoré bolo spomienkou na významného človeka nielen z Fintíc, ale aj z Vranova, kde dlhé roky pôsobil. Táto pietna spomienka sa uskutočnila pri hrobe Albina Kolarčíka, syna významného učiteľa a zberateľa národopisných prác i ľudových piesní Jozefa Kolarčíka Fintického. Pietny akt otvorila starostka obce, ktorá privítala všetkých prítomných, vrátane predsedu MS JUDr. Mariána Gešpera, ktorý sa prítomným prihovoril a vyzdvihol potrebu pripomínania si všetkých osobností, ktoré pre náš národ, vlasť, materinský jazyk či tradície spravili naozaj veľa. Na tomto spomienkovom akte zazneli aj národné piesne v podaní miestneho speváckeho zboru Cesta z Fintíc. Podujatia sa zúčastnili aj ich priatelia i dcéra. Azda najpodstatnejšie pre nás matičiarov bolo, že bol pri založení MO MS vo Vranove a bol naozaj aktívnym matičiarom. Po kladení vencov a vzdaní úcty A. Kolarčikovi sa prítomní presunuli do Galérie a múzea ľudového umenia vo Finticiach. Hostí srdečne privítal riaditeľ múzea Mgr. Gabriel Trusa, ktorý im priblížil zozbierané artefakty stálej expozície. Vzácnou knihou Zo všetkého zostanú len spomienky nás pri malom občerstvení obdarila Miroslava Gavurová, ktorá túto naozaj zaujímavú publikáciu zostavila.

Takéto podujatie je jedným z cyklov, ktorým sa Matica slovenská po celom Slovensku venuje a prikladá im veľký význam. Je naozaj viac ako potrebné pripomínať si tieto osobnosti , najmä preto, aby sa na ne nezabudlo a aby sa mohli ďalším generáciám odovzdávať ich poznatky a pripomínať obetavú prácu nielen pre Maticu slovenskú, ale pre celý slovenský národ.

Text: Mgr. Sláva Jurková
Foto: Bc. Marko Gajdoš

ŽILINA BOLA DVA MESIACE HLAVNÝM MESTOM SLOVENSKA

Dňa 30. novembra 2018 si v Žiline v rámci svojich hlavných aktivít Matica slovenská pripomenula 100. výročie Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska. V poradí tretie a zároveň posledné podujatie roku 2018 k tomuto významnému sviatku Slovákov sa nieslo v znamení úcty k udalosti vzniku a existencie prvého česko-slovenského štátu a prispelo k formovaniu moderného slovenského národa.

11. decembra 1918 prišla z Prahy do Žiliny prvá vláda pre Slovensko pod vedením Dr. Vavra Šrobára. Svoju činnosť v meste začala v budove vtedajšej filiálky ružomberskej Úverovej banky (od roku 1919 Slovenskej banky) na rohu Ulíce J. M. Hurbana a Hodžovej. Keďže Bratislava

ako budúce hlavné mesto Slovenska nebola pred maďarskými jednotkami v tom čase dosť bezpečná, voľba sídla prvej slovenskej vlády padla na Žilinu, ktorú československé jednotky obsadili už 6. decembra.

Prvý minister slovenskej vlády v Žiline Dr. V. Šrobár si na príchod členov vlády spomínal: „Na nádraží krom dr. J. B. nečakal nás nikto. Vôbec Žilina nevedela, že prvá slovenská vláda zavítala práve do Žiliny. Vyšli sme pred nádražie, nebolo ani jedného povozu, i vybrali sme sa peši, v blate, plačkanici do Folkmanovho hostinca. Skromné zavazadlá celkom demokraticky niesli sme si sami ako neznámi cestujúci. Popoludní, na veľkú česť žilinského občianstva, prišla deputácia žilinského predstavenstva...“

Práve tieto udalosti sprevádzali atmosféru celého podujatia. Úvodný program prebehol v dopoludňajších hodinách divadelným predstavením Mladej Matice dramatizáciou udalostí venovaných Jankovi Jesenskému, legionárom a M. R. Štefánikovi so študentmi na pôde Gymnázia na Varšavskej ulici v Žiline. Nasledovala prednáška predsedu Matice slovenskej JUDr. Mariána Gešpera, ktorý priblížil udalosti z tohto obdobia a výnimočným a veľmi pútavým spôsobom podal tému študentom 2. a 3. ročníka gymnázia. Dôkazom bola plodná diskusia študentov s predsedom Matice slovenskej. Znalosť historických udalostí zo strany študentov prekvapila aj samotného predsedu Matice slovenskej.

Po prednáške a divadelnom predstavení pokračoval program na Národnej ulici pri pamätnej tabuli na terajšej budove UniCreditBank, kde sa v decembri 1918 presťahovala prvá slovenská vláda po Hornozemskej ministerskej expozitúre uhorského ministerstva orby s pôsobnosťou pre Trenčiansku, Oravskú, Liptovskú a Zvolenskú župu. Úrady Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska tam potom zotrvali až do odchodu zo Žiliny do Bratislavy 3. februára 1919.

O 13. hodine sa verejnosť presunula do priestorov Mestského úradu v Žiline, kde pokračoval program. Úvodný kultúrny program folklórnych súborov vystriedalo opäť divadelné predstavenie mladých matičiarov a prednášky lektorov: PhDr. Pavol Holeštiak, PhD. – prednáška Išlo iba o spojovník, doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc. – Slovenský literárny ústav, PhDr. Pavel Mičianik, PhD. – vedné ústredie Matice slovenskej. Na akadémii sa zúčastnili predstavitelia samosprávy a štátnej správy, poslanci Žilinského samosprávneho kraja, Mestského zastupiteľstva v Žiline a hosťom bola aj doc. PhDr. Milota Gaceková, CSc. Autorka knihy Päť osudových návratov, ktorá verne odráža katalizmy 20. storočia. Verejnosti pripomenula udalosti, ktorým sa venuje aj vo svojej knihe a opisuje strastiplnú púť slovenských legionárov v Rusku po skončení druhej svetovej vojny. Aj jej otca v Bratislave zajalo ruské komando a odvlieklo ho na Sibír.

Podujatie v Žiline ukončilo akcie na počesť významného sviatku Slovákov – 100. výročia fakticky prvej dočasnej slovenskej vlády. Svojim priebehom dôstojne pripomenulo verejnosti, mládeži a všetkým zúčastneným potrebu pripomínať si a poznať významné medzníky v živote Slovákov, uvedomovať si, akú strastiplnú cestu, obetavosť a vlastenecké srdce museli legionári a národovci prejsť. *Ing. Katarína Kalanková*

POUČNÉ DIVADELNÉ SCÉNKY

PRIPOMENULI DNI SPRED 100 ROKOV V OBCI SOĽ

Predvečer osláv vzniku Československej republiky si pripomenul Miestny odbor Matice slovenskej v Soli dni spred 100 rokov. V kultúrnom dome v Soli mladí matičiari predviedli dramatizáciu v dobových kostýmoch venovanú Jankovi Jesenskému, slovenským legionárom a generálovi Milanovi Rastislavovi Štefánikovi. Poučné divadelné scénky obohatila dychová hudba Orchester východniarov, ktorý zahral staré slovenské a legionárske pochody i piesne z tých čias.

Predseda Matice slovenskej JUDr. Marián Gešper podrobne opísal udalosti rozpadu Rakúsko-Uhorska na hornom Zemplíne a vznik Československej republiky vrátane krvavých výčinov oddielov Maďarskej dočasnej gardy v posledných dňoch prvej svetovej vojny v okrese Vranov nad Topľou. Odovzdal starostovi Soli písomnosti o dvoch česko-slovenských legionároch, ktorí pochádzali práve z obce Soľ a zúčastnili sa na bojoch za slobodu od Uhorska. Starosta obce Soľ Ing. Jozef Berta sa vo svojom príhovore venoval sociálnej situácii na konci prvej svetovej vojny, ktorá ťažko doliehala najmä na obyčajných slovenských ľudí. *Jozef Krištan*

Pripomenuli si aj 100. výročie vzniku miestnej Slovenskej národnej rady v Soli.

A U ČARNIM NA VALALE

10. VÝROČIE FS VEDERKO

Folklórna spevácka skupina Vederko z Čierneho nad Topľou, ktorá pracuje pri Miestnom odbore MS v Čiernom n. T., oslávila desiate výročie svojho vzniku. Ako krajšie mohli osláviť takéto okrúhle výročie členovia skupiny než vydaním nového CD s názvom A u Čarnim na valale. Krst nového CD a oslava výročia sa konali 17. novembra 2018 v kultúrnom dome obce Čierne nad Topľou. Krstným otcom sa stal starosta obce Vladislav Dvorjak, ktorý si na pomoc privolal vzácnych hostí, a to predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera a riaditeľku Hornozemplínskeho osvetového strediska vo Vranove nad Topľou Annu Gdovinovú. Vďaka patrí všetkým sponzorom, ktorí pomohli pri vzniku nového CD. Najväčšia vďaka však patrí všetkým členom FSS Vederko na čele s vedúcou súboru Máriou Hurnou. FSS Vederko sa pravidelne zúčastňuje súťaže Roztoky na Banskom, kde obsadilo strieborné pásmo a Hornozemplínskych folklórnych slávnosti vo Vranove nad Topľou. Tohto roku vystúpili aj na podujatí Matice slovenskej na počesť 100. výročia Československej republiky a česko-slovenským legionárom vo Vranove nad Topľou. Okrem iného už dvakrát vystúpili na podujatí Srdce ako dar v Michalovciach. Vederko sa dokonca dostalo do Poľska s folklórnym súborom Brusník. V súčasnosti folklórnu speváckú skupinu tvorí sedem žien a dvaja chlapi, z toho jeden chlap je harmonikár.

Mgr. Martin Hajník

V MATICI SLOVENSKEJ ZASADALA RADA

PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

Otázky krajanskej problematiky v Matici slovenskej ani roku 2018 neostali v úzadí. 7. novembra 2018 Matica slovenská uskutočnila zasadanie Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri MS (ďalej len RSŽZ), na ktorom sa zúčastnili delegáti zo šiestich krajín sveta. Rokovanie viedla predsedníčka RSŽZ pri MS, Katarína Melegová-Melichová (predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej v Báčskom Petrovci, Srbsko) spoločne s podpredsedom RSŽZ pri MS, Adrianom Miroslavom Merkom (predsedom Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku) a podpredsedníčkou RSŽZ pri MS Alžbetou Hollerovou–Račkovou (predsedníčkou Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku).

Rokovanie sa uskutočnilo v priestoroch druhej budovy Matice slovenskej v Martine. Za účasti vrcholných činovníkov Matice – – predsedu MS Mariána Gešpera, I. podpredsedu MS Mareka Hanusku, II. podpredsedu MS Mareka Nemca, predsedu Dozorného výboru MS Štefana Martinkoviča, tajomníkov a riaditeľov vybraných pracovísk – prebehlo vyhodnotenie plnenia záverov z ostatného zasadania Rady, ktoré sa uskutočnilo v jeseni 2017. Matica počas roku 2018 plnila požiadavky krajanov v oblasti navýšenia štátnej dotácie pre krajanov, podpory vzniku Centra slovenského zahraničia, iniciácie vedeckých výskumov Ako ďalej, krajania..., podpory štátneho občianstva krajanov, darovania knižnej produkcie MS pre krajanov, podpory krajanského diania osobnou účasťou matičných činovníkov na podujatiach Slovákov žijúcich v zahraničí, ako aj propagácie ich činnosti cez matičné mediálne kanály a print (SNN, magazín Slovensko, web, Matica TV, sociálne siete).

Po bilancii plnenia záverov nesledovali príspevky delegátov. Okrem vedenia RSŽZ pri MS svoje požiadavky MS predostreli: Dušan Daučík (čestný predseda Švédsko-slovenského spolku, Švédsko), Ľudomír Molitoris (generálny tajomník Spolku Slovákov v Poľsku), Vladimír Skalský (predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí, Česko) a Bohdan Kraus (zastupujúci delegát za Obec Slovákov v Českej republike, Česko). Nápomocný rokovaniu bol aj Ján Varšo, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Z rokovania bolo prijatých osem záverov:

1. RSŽZ pri MS navrhuje, aby MS podporila snahu krajanov o etablovanie poslanca parlamentu NR SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí.
2. RSŽZ pri MS navrhuje, aby MS naďalej pokračovala v podpore vzniku Centra slovenského zahraničia.
3. RSŽZ pri MS navrhuje, aby MS ďalej pokračovala v iniciatívne vzniku vedeckých výskumov Ako ďalej, krajania... v jednotlivých oblastiach ich života.
4. RSŽZ pri MS navrhuje, aby MS iniciovala štatistické výskumy zamerané na migráciu krajanov (z krajanských komunít do SR a naopak).
5. RSŽZ pri MS navrhuje, aby MS vecne ocenila krajanskú mládež na vybraných súťažiach Slovákov žijúcich v zahraničí.
6. RSŽZ pri MS navrhuje, aby zabezpečila pre krajanskú mládež nahrávky slovenských ľudových piesní a rozprávok.
7. RSŽZ pri MS navrhuje, aby naďalej pokračovala v realizácii táborov pre krajanskú mládež.
8. RSŽZ pri MS navrhuje, aby MS vypracovala ponukový list a itinerár na poznávací zájazd pre krajanskú mládež Po vlasteneckých stopách mesta Martina.

Rada určila aj termín ďalšieho rokovania, ktoré naplánovala na jeseň 2019.

Zuzana Pavelcová

100. VÝROČIE UKONČENIA 1. SVETOVEJ VOJNY

SI PRIPOMENULI V NIŽNEJ SLANEJ

23. nedeľu po Svätej Trojici sa v chráme Božom v Nižnej Slanej konali slávnostné služby Božie, na ktorých si účastníci pripomenuli 100. výročie ukončenia 1. svetovej vojny. Pri tejto príležitosti bola po ukončení služieb Božích odhalená na priečelí chrámu pamätná tabuľa s menami padlých vojakov z Nižnej Slanej. Po tom, čo do chrámu Božieho priniesli vojaci z vojenskej posádky v Rožňave štátnu vlajku Slovenskej republiky, všetkých prítomných a hostí privítal brat zborový dozorca kpt. Ing. Marian Turic. Kázňou slova Božieho a liturgiou pri tejto príležitosti poslúžil administrátor Združeného cirkevného zboru ECAV na Slovensku Nižná Slaná – Kobeliarovo a senior Gemerského seniorátu Mgr. Radovan Gdovin. Liturgiou ďalej poslúžila sestra seniorálna kaplánka Mgr. Lucia Fagová. Liturgiou, pozdravom a odhalením pamätnej tabule poslúžil brat generálny duchovný Ústredia ekumenickej pastoračnej služby v Ozbrojených silách Slovenskej republiky a Ozbrojených zboroch Slovenskej republiky plk. ThDr. Marián Bodolló. V rámci bohoslužieb sa účastníkom prihovoril PhDr. Radoslav Turík z Klubu vojenskej histórie Beskydy, ako aj plk. v. v. Ing. Martin Gallík a mjr. v. v. Ing. Ján Kolesár z Technickej univerzity v Košiciach. Posledný evidovaný list z frontu desiatnika Michala Fábryho, adresovaný svojej milovanej manželke zo zákopov frontovej línie, emocionálne prečítal Štefan Gerža. Na službách Božích piesňou poslúžila aj FSk Hrabina. Po ich ukončení sa účastníci bohoslužieb presunuli pred chrám, kde najprv odznela štátna hymna Slovenskej republiky, potom bola odhalená pamätná tabuľa a prítomným sa prihovorili pplk. Ing. Oliver Toderiška, veliteľ posádky Rožňava, a JUDr. Marián Gešper, predseda Matice slovenskej. Po ukončení oficiálnej časti sa pozvaní hostia presunuli do Kultúrneho domu v Henckovciach, kde pokračoval neformálny program. V rámci neho predseda Matice slovenskej uviedol do života knihu plk. v. v. Martina Gallíka s názvom Za cisára pána, ktorá dokumentuje osudy vojakov z Nižnej Slanej počas 1. svetovej vojny. Niekoľkými hudobnými vstupmi sa prezentovala mužská spevácka skupina FS Dubina z Rožňavy. Účastníkom sa prihovorila aj Ing. Zlatica Halková, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Rožňave, brat generálny duchovný plk. ThDr. Marián Bodolló, Mgr. Ján Lipták, riaditeľ Štátneho archívu v Rožňave, a pán prof. Ondrej Hronec. Po občerstvení nasledovali voľné rozhovory prítomných. Predsedníctvo Gemerského seniorátu ECAV na Slovensku ďakuje všetkým, ktorí sa aktívne podieľali na príprave tohto požehnaného a vydareného podujatia.

Zlatica Halková

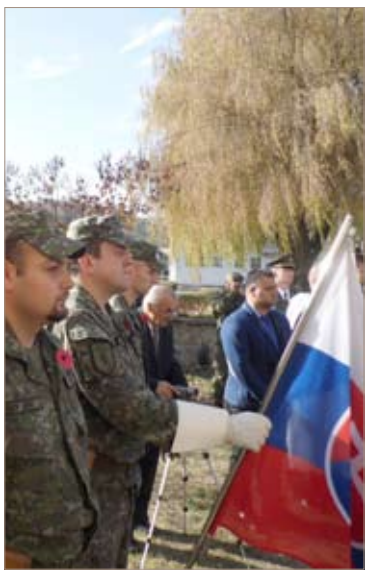

REBELI VOLILI V KROJOCH

BOLA TO VEĽKÁ PARÁDA

Neodradilo ich ani to, že v meste nie je slovenský kandidát!

Členovia súboru Slovenskí rebeli sa rozhodli ísť v prevažne maďarsky hovoriacom meste Komárne voliť v slovenských krojov. A bola to veru veľká paráda!

„Slovenskí rebeli z Komárna vo svojich divácky úspešných programoch stvárňujú nielen tance, ale aj rôzne zvyky a obyčaje slovenského národa. Aj keď v Komárne nemajú slovenského kandidáta na post primátora, rozhodli sa ísť voliť v krojoch," prezrádza režisér súboru Jozef Černek. „Symbolizujú pre nás tradíciu a odkaz našich otcov, ktorý ctíme, ale ctíme aj demokraciu, a preto aspoň takto chceme povzbudiť najmä mladých ľudí, aby šli voliť. Nemôžeme stáť bokom a potom sa čudovať, kto nám to ide vládnuť," vysvetľuje Černek.

„O dva mesiace (tak ako každý rok), rebeli rozdajú počas vianočného predstavenia tisíc porcií kapustnice. Pripravujú ju pre našich divákov a každoročne na výdaj porcií pozývajú aj aktuálneho primátora mesta, preto im nikdy nie je ľahostajné, kto to bude. Tak sme dnes vysvetľovali najmä prvovoličom, že sa musia rozhodnúť, kto to bude na najbližšie štyri roky," povedal Jozef Černek.

VIANOČNÉ STRETNUTIE MATIČIAROV V DIAKOVCIACH

Dňa 24. novembra 2018 sme prežívali na Vianočnom posedení veľkú radosť.

MS a jej predseda Marián Gešper udelil nášmu MO MS v Diakovciach zlatú cenu Matice slovenskej pri príležitosti 50. výročia jeho založenia. Predsedníčke Márii Urbanovej, ako aj miestnemu odboru ocenenie slávnostne odovzdal Štefan Martinkovič, predseda Dozorného výboru MS. Sme zaň nesmierne vďační a MS je pre nás posvätnou a dôležitou ustanovizňou. Budeme robiť i naďalej všetko preto, aby sme napĺňali jej poslanie – rozvíjali národný a kultúrny život v našom MO a vytvárať pekné vnútromatičné vzťahy.

Okrem obľúbených podujatí pre dospelých počas roka chceme veľkú pozornosť i naďalej venovať deťom, celkom malým i tým väčším. Stretávame sa na dopravnom ihrisku obce pravidelne jedno sobotné popoludnie v mesiaci. Vítame aj aktivitu ústredia MS uviesť do života v našej vlasti projekt Memorandum vzájomnej spolupráce medzi školami a MO, do ktorého sme sa i my zapojili. Bude to ďalší krôčik k prehĺbeniu vzťahu mladej generácie k slovenskej štátnosti a k upevňovaniu vlasteneckého povedomia.

Mária Urbanová

MATICA SLOVENSKÁ NA UKRAJINE OSLÁVILA 25. VÝROČIE

Zakarpatské akademické oblastné divadlo BAVKA v Užhorode ožilo 17. novembra oslavami 25. výročia Kultúrno-osvetovej organizácie Matica slovenská na Ukrajine. Užhorodskí matičiari si dôstojne pripomenuli prvú štvrťstoročnicu činnosti Matice slovenskej na tomto území.

Podujatie otvoril predseda tamojšej Matice slovenskej Jozef Hajniš, ktorý vyjadril úprimné poďakovanie krajanom za prácu na vlasteneckom poli. Odpočet činností Matice slovenskej v Užhorode pripravila podpredsedníčka organizácie Gabriela Brodyová, ktorá vyzdvihla najväčšie úspechy v činnosti matičiarov od vzniku Matice slovenskej až po súčasnosť. Počas podujatia vystúpili viaceré domáce folklórne, spevácke a recitačné zoskupenia, ktoré podujatiu zabezpečili vysokú kultúrnu úroveň a zároveň emotívne vyjadrili vzťah krajanov ku slovenským koreňom.

V slávnostnom programe vystúpil generálny konzul Slovenskej republiky Miroslav Mojžita a vzácni hostia spolupracujúci s Kultúrno-osvetovou organizáciou Matica slovenská, ktorí udelili ďakovné listy a vyznamenania nielen činovníkom Matice, ale i početným krajanom. Za Maticu slovenskú bola na podujatí prítomná riaditeľka KM MS Zuzana Pavelcová, ktorá do rúk predsedu tejto organizácie, Jozefa Hajniša odovzdala Striebornú cenu MS za doterajšiu činnosť Kultúrno-osvetovej organizácie Matica slovenská na Ukrajine. V príhovore poďakovala krajnom za dlhoročnú vynikajúcu prácu matičiarov, odovzdala pozdrav z ústredia Matice slovenskej a vyjadrila hrdosť Matice slovenskej na prácu krajanov na tomto území. Prítomným sa prihovorila aj riaditeľka DMS v Michalovciach, Karin Obšatníková, ktorá predsedovi organizácie odovzdala Pamätný list riaditeľky DMS a poďakovala za dlhoročnú spoluprácu oboch subjektov. Podujatie svojou osobnou účasťou podporil aj pracovník OP MS vo Vranove nad Topľou Miroslav Gešper a bývalý funkcionár Matice slovenskej Ján Eštok.

Po ukončení slávnostnej akadémie predseda organizácie spoločne s riaditeľkou školy so slovenským vyučovacím jazykom v Užhorode Máriou Fedynec pozvali matičných činovníkov do priestorov školy i organizácie. Práve táto škola vznikla na podnet Kultúrno-osvetovej organizácie Matice slovenskej na Ukrajine a jej klenotom matičnej činnosti v Užhorode. Okrem exkurzie v priestoroch školy a priestoroch pre kultúrnu činnosť vyjadrili obe strany v spoločnom dialógu očakávania v oblasti budúcej spolupráce, ktoré by sa mohli realizovať v najbližšom období.

Zuzana Pavelcová

SÚŤAŽ V ĽUDOVOM SPEVE

PRE DETI ZÁKLADNÝCH ŠKÔL V MOLDAVSKOM REGIÓNE

Krásna, krásna, kde si húsky pásla?
Niže panskej lúčky – stratila papučky...

Aj táto pieseň odznela dňa 22. novembra 2018 na súťaži detí základných škôl z regiónu Moldava nad Bodvou v rámci siedmeho ročníka krásnej spoločensko-kultúrnej akcie, ktorú zorganizoval Miestny odbor Matice slovenskej v Moldave n/B.

Každoročným spoluautorom tejto milej a pre deti významnej udalosti je Základná umelecká škola v Moldave n/B., ktorá poskytuje všetky potrebné priestory a hudobné nástroje pre deti a pedagógov. Pre MO MS v Moldave n/B. to je veľká pomoc a celú akciu pozdvihuje na vysokú úroveň s dôrazom na jej kvalitu a umeleckú úroveň. Na súťaži sa zúčastnilo 31 detí zo ZŠ – Severná, Moldava n/B., ZŠ – ČSĽA, Moldava n/B., Spojená škola, a ZŠ – Poproč. Takmer všetky deti vystupovali v krojoch, čo tiež zvýšilo úroveň súťaže. Deti spievali dve piesne a pri každej prezentácii vkladali do isvojho prednesu všetok um a schopnosti. Úroveň súťaže sa každým rokom skvalitňuje, čo potvrdil vo svojom krátkom výstupe riaditeľ ZUŠ Mgr. Miroslav Smrek, ako aj riaditeľ DMS Košice Michal Matečka, ktorý sa aj tohto roku na podujatí zúčastnil.

Trojčlenná porota mala veľkú úlohu a ťažko bolo určiť, ako zaradiť súťažiacich. Po náročnom hodnotení sa im nakoniec podarilo zodpovedne umiestniť deti a prezentované piesne do zlatého, strieborného a bronzového pásma.

Predseda MO MS František Greguš s riaditeľom DMS Košice Michalom Matečkom odovzdali deťom diplomy, vecné dary a knihy. Deti boli nadšené ohodnotením a pri

poskytnutom občerstvení si navzájom vymieňali názory a poznatky. Spoločne skonštatovali, že sa tešia na budúcoročnú súťaž. Táto súťaž sa dostala do povedomia nielen detí, ale aj rodičov, dospelých a obyvateľov mesta a okolia, ktorí sa už na tom podujatí pravidelne zúčastňujú.

Ďakujeme im za účasť a čo najsrdečnejšie ďakujeme aj vedeniu ZUŠ Moldava n/B., že MO MS v Moldave n/B vychádzajú v ústrety, aby spoločne mohli rozvíjať a podporovať rozvoj ľudových piesní Slovenska aj naďalej cestou našich detí, vnukov a vnučiek.

Miroslav Spišák

ZBIERKA NOVÝCH KNÍH

PRE SLOVÁKOV V POĽSKU

Po veľmi úspešných zbierkach kníh a učebníc pre slovenské školy a knižnice v Calgary a na Dolnej zemi sa na Maticu slovenskú obrátili krajania z Poľska s požiadavkou na realizáciu zbierky kníh pre slovenské knižnice a spolky v Krempachoch a Kacvíne.

Matica slovenská na podporu tohto projektu vytvorí zberné miesto v sídle Krajanského múzea MS – na adrese: Dom J. C. Hronského – Krajanské múzeum MS, P. O. Hviezdoslava 5, 036 01 Martin a zabezpečí prepravu kníh krajanom.

Každá pomoc, každá darovaná kniha bude vítaná. Záujem je o novšie knihy, plnofarebné, obsahovo určené najmä deťom a mládeži. Preferujeme skôr kvalitu pred kvantitou. Čím viac ľudí sa zapojí, pomôže, podaruje svoje knihy, tým bude väčší a zaujímavejší výber kníh pre knižnice v Kacvíne a Krempachoch, vďaka čomu budú knižnice lákať väčší počet ľudí všetkých vekových skupín. Tešíme sa na spoluprácu a ďakujeme za každú podarovanú knihu.

Zuzana Pavelcová

NOVÝ DREVENÝ BETLEHEM

SLÁVNOSTNE SPRÍSTUPNILI V OBCI ISTEBNÉ

„Šťastie, zdravie, pokoj svätý vinšujeme vám, či ste starí, lebo deti, nezáleží nám. Zďaleka sa berieme, novinu vám nesieme, čo sa stalo dnešnej noci v meste Betléme. Syn Máriin sa narodil a vzrušil výšin zbor. Spí pozemšťan a pri jasliach dnes nebeský bdie chór...“

Napriek nepriaznivému počasiu sa 9. 12. 2018 pred Obecným úradom v Istebnom zišlo vyše 100 ľudí, aby si pri slávnostnom inštalovaní dreveného Betlehemu z dielne umeleckého drevorezbára Petra Pagáčika pripomenulo narodenie Ježiška. Slávnosť otvorili básňou Anetka Maceková a Andrejka Prachárová. Pozvanie prijali hostia, a to pani farárka ECAV Alena Ďurčíková, pán farár rímskokatolíckej cirkvi Marek Biel, predseda Miestneho odboru Matice slovenskej v Istebnom Pavol Stuchlý a riaditeľ Okresného osvetového strediska v Dolnom Kubíne Miroslav Žabenský. Nasledovalo vystúpenie hudobnej skupiny evanjelickej mládeže Jemu všetko, členov spevokolu rímskokatolíckej cirkvi z Veličnej a akordeonistu Dávida Turňu. Milú slávnosť ukončili všetci prítomní skromným občerstvením od našich šikovných ženičiek z obce. Nakoniec sa dostalo poďakovania autorovi Betlehema Petrovi Pagáčikovi za jeho angažovanosť a úžasný výtvor, ktorý bude obec zdobiť až do Troch kráľov, ako aj vzácnym hosťom a všetkým, ktorí sa podieľali na organizácii.

Lýdia Fačková

SLOVENSKÉ POHĽADY

UDELENÉ CENY ZA ROK 2018

Najlepší tohtoroční autori súčasnej slovenskej literatúry, ktorých tvorba sa vyznačuje najvyššou úrovňou, získali Ceny Slovenských pohľadov za rok 2018. Z rúk zástupcu šéfredaktora Slovenských pohľadov Štefana Haviara a správcu Matice slovenskej Maroša Smolca si ich v Zichyho paláci v Bratislave prevzalo šesť literárnych osobností.

V kategórii Próza získal cenu Miroslav Danaj, v kategórii Poézia Zlata Matláková a za Literárnu kritiku a históriu si ocenenie zaslúžil Dalimír Hajko. „V našej literatúre je len zopár špičkových autorov, ktorí sa venujú písaniu takého náročného a súčasne spoločensky prospešného prozaického žánru, akým sú aforizmy, epigramy a sentencie. Miroslav Danaj k takýmto odvážlivcom patrí. Verše Zlaty Matlákovej, tak ako poetka sama, inklinujú k výtvarnému umeniu. A Dalimír Hajko vo svojej tvorbe analyzuje mnohovrstvové problémy vzťahu človeka k vonkajším kultúrnospoločenským pohybom u nás i vo svete," uviedol prvú trojicu ocenených literátov Štefan Haviar.

V Eseji a publicistike ocenili Gabrielu Rothmayerovú a v kategórii Preklad Ingrid Skalickú. Udelená bola aj Cena za celoživotné dielo, ktorú zaslúžene dostal Milan Zelinka a ktorú prevzal jeho syn. „Tvorba Gabriely Rothmayerovej je priamočiaro úprimná, obohatená sviežim jazykom a humorno-satirickou metaforou. Redakčná a korektorská práca Ingrid Skalickej patrí svojou profesionalitou a precíznosťou k tomu najlepšiemu v danej oblasti na Slovensku. A v tvorbe Milana Zelinku máme príležitosť

stretnúť sa s vynikajúcim rozprávačom, ktorý sa s nevídanou ľahkosťou dokáže vnoriť do zložitosti ľudskej duše a komplikovaných vzťahov," dodal Haviar.

O tohtoročných cenách rozhodla redakčná rada časopisu, ktorý patrí do portfólia Matice slovenskej. Všetci autori literárne prispeli k zachovaniu vysokej úrovne Slovenských pohľadov, najstaršieho slovenského časopisu pre literatúru, vedu a umenie. Oceňovanie domácich autorov Cenami Slovenských pohľadov bolo finančne podporené aj Národnou bankou Slovenska. V závere slávnostného podujatia vystúpil sólista Opery SND Ivan Ožvát.

Veronika Matušková

MATICA SLOVENSKÁ A GRÉCKOKATOLÍCI

VEDECKÉ KOLOKVIUM V PREŠOVE

Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov, Matica slovenská a Gréckokatolícka teologická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove zorganizovali 27. novembra 2018 v Prešove v areáli Teologickej fakulty vedecké kolokvium na tému Matica slovenská a gréckokatolíci. Podujatie moderoval a prítomných privítal Mons. prof. ThDr. Peter Šturák, PhD., dekan fakulty.

S úvodným príhovorom vystúpil Mons. Dr. h. c. ThDr. Ján Babjak SJ, PhD., arcibiskup metropolita, a JUDr. Marián Gešper, predseda Matice slovenskej. Arcibiskup vyzdvihol prínos gréckokatolíkov do slovenskej kultúry a do národnoemancipačného

pohybu slovenského národa. Predseda Matice slovenskej tiež ocenil význam gréckokatolíkov v národnom pohybe. menovite vyzdvihol Mons. Františka Fugu, gréckokatolíckeho preláta, predsedu Zahraničnej Matice slovenskej, uvedomelého Slováka, pochádzajúceho zo zemplínskeho Vinného.

V pracovnej časti vedeckého kolokvia vystúpil na začiatku PhDr. et Mgr. Peter Mulík, PhD., na tému Slovenská otázka v gréckokatolíckej cirkvi. Okrem iného povedal, že vzťahy medzi východnými a západnými vplyvmi na východe Slovenska boli interpretované rôzne, zdá sa však, že kultúrnou prevahou a vyššou prestížou sa predsa len viac presadila slovenčina, hoci aj slovenské nárečia prevzali viaceré rusinizmy. Ak by sa akceptovali výskumy etnografa Jána Húseka, muselo by smapripustiť, že nekodifikovaná východná slovenčina v priebehu 18. a 19. storočia za stavu, keď Slováci nemali ani vlastný štát, ani vlastnú literatúru, postupne trvalo expandovala smerom na sever a východ na úkor rusínskych nárečí. Erózia rusínskych nárečí spisovnou slovenčinou spojená s výraznou zmenou spôsobu života sa zavŕšila najmä po druhej svetovej vojne. Slovenský jazykovedec Samuel Cambel v súvislosti s charakteristikou slovensko-rusínskej etnickej hranice tvrdil, že „ruská národnosť," pod ktorou rozumel rusínske nárečia, ustupovala slovenskej národnosti najmä tam, kde Rusíni tvorili malé etnické enklávy v slovenských regiónoch alebo boli menšinou v slovenských obciach.

Doc. PhDr. Jaroslav Coranič, PhD., vo svojom referáte Národnostné vzťahy Gréckokatolíckej cirkvi v 1. Československej republike názorne ukázal rozdiely medzi etnicitou a konfesiou u gréckokatolíkov. Na grafoch bolo evidentné, ako sa slovenské národné povedomie postupne prejavovalo pri sčítaní obyvateľov a nakoniec u gréckokatolíkov na Slovensku jednoznačne prevážilo.

ThLic. Mgr. Viliam Komora, PhD., vo svojom referáte Národnostný a konfesionálny aspekt pôsobenia Matice slovenskej definoval základné normy Matice slovenskej ako najstaršej národnej ustanovizne Slovákov, ktoré sa týkajú vzťahu k iným národnostiam a konfesiám. Zdôraznil pozitívny postoj MS k slovanským národnostným menšinám (nedávno bol založený odbor slovensko-rusínskej vzájomnosti) a nekonfesionálny charakter MS. Keď od počiatkov Matica zachovávala paritu obsadenia matičných orgánov katolíkmi a evanjelikmi – podľa modelu Moyses – Kuzmány.

Mons. prof. ThDr. Peter Šturák, PhD., sa sústredil na Duchovný rozmer osobnosti Alexandra Pavloviča, literáta a národného buditeľa. Narodil sa 19. 9. 1819 v Šarišskom Čiernom, okr. Bardejov, v rodine farára. Študoval na gymnáziu v Bardejove. Roku 1843 odišiel na štúdia teológie do Trnavy. Tam študoval popri teológii poľskú, nemeckú a ruskú literatúru, ako aj maďarskú, slovenskú a českú literatúru. Veľmi dobre ovládal poľský, nemecký, latinský a maďarský jazyk. V tomto období Pavlovičovho života sa posilnili jeho sympatie k slovanstvu. Hlboko naňho pôsobila tvorba Adama Mickiewicza, a preto prvé básne písal po poľsky. Veľmi dobre si rozumel so slovenskými študentmi. Osobitne sa veľmi zblížil s Jánom Palárikom a Jozefom Viktorinom, spolupracoval s Martinom Hattalom a v Prešove s Jonášom Záborským. Vysoko si vážil Ľudovíta Štúra, nadchýnal sa jeho ideami, čo neskôr dalo podnet na to, že začal myslieť pronárodne.

Doc. PhDr. Ivan Mrva, CSc., skúmal A. I. Dobrjanského, ktorý spolupracoval so štúrovcami v súvislosti so slovenským národno emancipačným procesom a Maticou slovenskou. Oženil sa s Eleonórou Milviusovou. „Je to opravdivá Slovenka," písali Slovenské národné noviny, „keby sme mali aspoň sto takých matiek na Slovensku, lepšie by sme sa mali." Narodilo sa im desať detí, päť synov a päť dcér. Deti vychovávali v slovanskom duchu – všetky plynulo hovorili po

slovensky aj po rusky. Zabezpečil prístup Rusínov do verejného politického života, nebola mu ľahostajná ani ich výchova a vzdelávanie. Spolu s ostatnými slovanskými národnými buditeľmi sa snažil o dosiahnutie národnej, kultúrnej a občianskej slobody pre všetky národy žijúce v Uhorsku, o zrovnoprávnenie ich práv s Maďarmi. Jeho reč ako poslanca uhorského snemu bola roku 1861 zverejnená v tlači. Dotkol sa v nej politicko-sociálnych požiadaviek, aj požiadaviek súvisiacich so školským vzdelávaním, aby bolo umožnené Slovákom a Rusínom zakladať vysoké školy s vyučovacím jazykom slovenským a rusínskym. Bol spoluzakladateľom Matice slovenskej. Roku 1864 odišiel do Viedne, kde pôsobil ako dvorný radca pri uhorskom dvore. Cisár mu udelil šľachtický titul von Sačurov. A tak sa v literárnych prameňoch stretávame aj s menom Adolf Ivanovič Dobrjanský-Sačurov. Doc. PhDr. Ladislav Bartko zmapoval Matičné hnutie v Prešove a účasť gréckokatolíkov na jeho rozvoji.

Doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc., sa zamýšľal nad témou Slovenský východ v diele prof. Imricha Sedláka. V literárnohistorickom bádaní I. Sedlák venoval osobitnú pozornosť najmä výskumu národno-politických, kultúrno-spoločenských a literárnych integračných procesov východného Slovenska ako prirodzenej súčasti slovenského národného celku. Napísal a vydal niekoľko publikácií z oblasti literárnej a kultúrnej histórie. Od polovice šesťdesiatych rokov 20. storočia sa Imrich Sedlák zameriaval na organizovanie matičného hnutia na východnom Slovensku, pričom jeho ohniskom sa stal Prešov a epicentrom Katedra slovenčiny na prešovskej Filozofickej fakulte. Po dôkladných prípravách sa práve v Prešove uskutočnila v máji 1968 veľká manifestácia za úplné obnovenie činností MS, na ktorej sa zúčastnilo jej päťtisíc priaznivcov. Práve toto zhromaždenie dalo podnet na aktivizáciu matičného života v celej oblasti východného Slovenska a na vznik mnohých miestnych odborov, medzi nimi bol jeden z prvých založený v Prešove, pričom angažovaného I. Sedláka zvolili za jeho predsedu, okresných i oblastných výborov. Na Valnom zhromaždení MS 10. augusta 1968 v Martine sa Imrich Sedlák stal matičným podpredsedom a následne v Prešove zriadil sekretariát MS, ktorý koordinoval činnosť miestnych odborov vo východoslovenskej oblasti. Na začiatku okupácie vojskami Varšavskej zmluvy pôsobil v matičnom ústredí v Martine, kde redigoval Národné noviny a zabezpečoval celý chod MS a naďalej pracoval na demokratických a reformných princípoch. Pre túto činnosť ho po nástupe normalizácie začali v decembri 1970 trestne stíhať za údajné „hanobenie republiky a jej predstaviteľov", za čo mu v zinscenovanom politickom procese 2. júla 1971 Okresný súd v Martine vymeral šesťmesačný podmienečný trest a vysokú finančnú pokutu.

Doc. ThDr. Michal Hospodár, PhD., uvažoval o nadčasových témach Súčasný zápas o dušu a tvár Európy, čo aktualizoval do cyrilo-metodskej tradície ako koreňa identity Slovákov.

Peter Mulík

JÁN SIRÁCKY

20 ROKOV OD ÚMRTIA

Na sklonku minulého storočia odišiel spomedzi nás bard slovenskej historiografie, vzťahujúcej sa najmä na osud a život dolnozemských Slovákov. Stál aj pri zrode Spolku Slovákov z Maďarska na Slovensku.

Narodil sa 29. mája 1929 v Báčskom Petrovci (Srbsko). V období prebiehajúcej druhej svetovej vojny a bezprostredne po nej sa aktívne zapájal do protifašistického hnutia a od jesene 1944, ako 15-ročný bol príslušníkom slovenskej XIV. vojvodinskej brigády.

Aktívne sa zapájal do novinárskej práce ako redaktor Hlasu ľudu, Pravdy a Kultúrneho života. Absolvoval FFUK v Bratislave. Neskôr bol vedeckým tajomníkom a redaktorom v Historickom ústave SAV v Bratislave, v rokoch 1961 – 1964 bol šéfredaktorom Vydavateľstva SAV. Po návrate do Historického ústavu SAV roku 1965 obhájil dizertačnú prácu Sťahovanie Slovákov na Dolnú zem v 18. a 19. storočí, ktorá vyšla knižne v dvoch vydaniach (1966, 1971).

Roku 1968 začal pracovať v Matici slovenskej a stal sa riaditeľom novozaloženého Ústavu

pre zahraničných Slovákov, kde pôsobil až do roku 1990, keď odišiel do dôchodku. Zomrel 28. októbra 1998, dva dni pred ustanovujúcim Valným zhromaždením MS a oficiálnym vznikom občianskeho združenia Spolok Slovákov z Maďarska, na ktorom mal významný podiel.

Od roku 1973 sa venoval výlučne vedeckovýskumnej činnosti. Ako prvý profesionálny historik pri výskume slovenského vysťahovalectva priniesol nielen nové faktografické, ale aj teoreticko-metodické poznatky vyjadrené v monografiách, ale aj v syntézach. S autorským kolektívom vydal knihu Slováci vo svete (1981) a roku 1985 samostatne Dlhé hľadanie domova. Napísal aj texty do obrazových kníh Juhoslávia (1965, 1980) a Jadran (1966). Bol priekopníkom pri organizovaní kultúrnych stykov so zahraničnými Slovákmi. Preložil množstvo srbských prác a historickej literatúry. Prekladal aj z chorvátskej, slovinskej a macedónskej literatúry. Z češtiny, ruštiny a maďarčiny prekladal odborné a politické práce.

Vladimír Mináč o ňom napísal: „Ján Sirácky urobil dobrú a nie malú prácu. Stojí na začiatku a zatiaľ aj trochu osamotene na dôležitom úseku slovenskej historiografie."

PaedDr. Anna Piláriková

VÝROČNÁ SCHÔDZA MO MS

BRATISLAVA-DÚBRAVKA

Dňa 3. 12. 2018 MO MS v Bratislave--Dúbravke na výročnej schôdzi bilancoval svoju činnosť od valného zhromaždenia roku 2017 pod vedením nového predsedu PhDr. F. Švába.

KC Fontána na Ožvoldíkovej v slávnostnom vianočnom šate čakala na matičiarov, hostí a deti. Po privítaní starostu Zaťoviča, jeho zástupcu Ľ. Krajčíra, zástupcov médií a ďalších hostí a prítomných vystúpil s kultúrnym programom súbor Matice slovenskej a nechýbal ani detský folklórny súbor Nádej z Čárova, Kuklova a Smolinského, ktorý svojím programom rozveselil a potešili všetkých. Deti mali radosť z Mikuláša, ktorý im rozdal darčeky.

Po peknom vstupe sa ujal slova predseda Matice slovenskej JUDr. Marián Gešper, ktorý vo svojej správe zhodnotil činnosť za uplynulé obdobie. Pripomenul 300. výročie narodenia A. F. Kollára, slovenského Sokrata v službách Márie Terézie, besedu so spisovateľom Jozefom Banášom, prednášku o vzniku ČSR a Deklaráciu slovenského národa prednesenú doc. PhDr. Ivanom Mrvom, vyzdvihol aj sľubnú spoluprácu so žiakmi ZŠ, ktorí si pripomenuli život spisovateľky Kristy Bendovej, ktorá na sklonku života žila v Dúbravke. Podujatie aj s premietnutím filmu bolo usporiadané pri príležitosti 95. výročia jej úmrtia. Vydarená bola i poznávacia exkurzia pre žiakov z menej podnetného prostredia, ktorú Matica uskutočnila v spolupráci so sociálnym odborom. Žiaci i matičiari boli v Oponiciach vo veľkej historickej knižnici a v Brodzanoch v Múzeu A. S. Puškina.

Najbohatšiu činnosť vyvíjal súbor Matice slovenskej, ktorý vystupoval na podujatiach v Dúbravke i v Trnave až osemnásťkrát. Matičiari sa zúčastňovali i na rôznych súťažiach, ako napr. Dúbravka moja, kde obsadili 2. miesto, na športových podujatiach, na ktorých tiež získali popredné ocenenia.

Po prijatých uzneseniach sa predseda MS poďakoval tým, ktorí aktívne a finančne prispeli k zveľadeniu činnosti MO MS v Dúbravke, a poprial všetkým šťastné a veselé vianočné sviatky.

Kveta Slyšková

SVÄTÝ MIKULÁŠ A HERALDIKA

NETRADIČNÁ VÝSTAVA NA LIPTOVE

Patrón detí Mikuláš tentokrát zavíta na Liptov v inej podobe ako by mnohí čakali. Na svet nazrie len ako súčasť erbov vyrezaných do lipového dreva. Tieto dve zdanlivo nesúvisiace témy totiž spája unikátna výstava Svätý Mikuláš na erboch miest a obcí Slovenska. Vernisáž sa uskutoční pondelok 3. decembra 2018 vo výstavnej sále Domu Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši.

Autorom drevorezieb je ľudový rezbár Ivan Líška. Ako obyvateľ Liptovského Mikuláša vedel, že súčasťou mestského erbu je postava svätého Mikuláša. Pátraním po heraldickej mape slovenských miest a obcí našiel aj ďalšie erby s týmto svätým. Rozhodol sa ich vyrezať a vystaviť v čase adventu. „Rád spoznávam nové erby a podrobne ich študujem. Každý jeden nesie svoj špecifický príbeh," vysvetlil.

Výstava sa záujemcom núka práve v čase, keď sa tešia na príchod tohto mimoriadne obľúbeného svätca. Sladké odmeny, ktoré si vo svojich čižmičkách nájdu 6. decembra, na sviatok svätého Mikuláša, sú nepochybne jednou z predzvestí najkrajších sviatkov roka. Dvadsaťdva erbov, na ktorých je vyobrazená jeho postava, si môžu návštevníci prezrieť do konca januára 2019.

Súčasťou výstavy je aj 45 erbov obcí stredného Liptova a šesť podobizní národného buditeľa Janka Kráľa. Podoba tohto známeho liptovsko mikulášskeho rodáka a jedného z najradikálnejších básnikov štúrovskej generácie nie je do dnešného dňa presne známa, zachovali sa len viaceré populárne podobizne.

„S rezbárom Ivanom Líškom spolupracujeme už nejeden rok, preto sme veľmi radi, že svoje diela opäť vystaví v našich priestoroch. Pred niekoľkými rokmi tu vystavoval vyrezávané erby všetkých miest a obcí na Liptove. Naše steny navyše zdobia erby tých liptovských a oravských samospráv, v ktorých pôsobia miestne odbory MS. Vyrezal a daroval nám ich ako aktívny matičiar práve Ivan s prísľubom, že erby bude postupne dopĺňať podľa toho, kde práve pribudne nový odbor MS," uviedol riaditeľ Domu MS v Liptovskom Mikuláši Marek Nemec. Svätý Mikuláš žil a pôsobil v antickom meste Myra na území dnešného južného Turecka. Podľa legiend pomáhal ľuďom v núdzi, postupom času sa okolo jeho osoby vytvorila silne ľudová tradícia. Dodnes trvá najznámejšia – mikulášska nádielka deťom, ktorá má byť spomienkou na jeho dobrotivé činy.

Marek Nemec

MATICA SLOVENSKÁ SA ZAPOJILA DO TVORBY

REZORTNEJ STRATÉGIE ROZVOJA REGIONÁLNEJ KULTÚRY

Ministerstvo kultúry SR začlenilo Maticu slovenskú do tvorby novej Stratégie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín SR do roku 2030. Na pôde Matice slovenskej v Martine sa v stredu uskutočnilo stretnutie zástupkýň ministerstva a pracovnej skupiny Matice.

Účastníci prvého z dvoch plánovaných stretnutí sa zamerali na zisťovanie silných a slabých stránok podpory regionálnej kultúry zo štátnej úrovne, ako aj na vzájomnú koordináciu kultúrnych aktivít a matičné témy na území regiónov, miest a obcí. „Matica slovenská má nezanedbateľnú úlohu pri udržiavaní tradícií a hodnotového systému, preto Ministerstvo kultúry SR oslovilo pracovnú skupinu v rámci analyticko-strategického zisťovania pri tvorbe stratégie. Zástupcovia Matice slovenskej – od vedenia až po miestne odbory a dobrovoľníkov, ktorých je v regiónoch obrovské množstvo a obrovská sieť, identifikovali krízové a sporné body, ktoré dnes nie sú v nijakom strategickom dokumente a ktorých riešenie by výrazným spôsobom posunulo činnosť Matice vpred," uviedla koordinátorka tvorby stratégie Jana Orlická. Ako dodala, hodnotový systém, ktorý so sebou Matica slovenská roky nesie na území všetkých regiónov, by sa mal cez stratégiu objaviť aj v systéme štátnej podpory.

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper zdôraznil, že Matica slovenská má vytvorený fungujúci systém matičnej kultúry a jej podpory v regiónoch, no v poslednom desaťročí sa stretáva s problémom podfinancovania regionálnej kultúry zo strany štátu: „Aj Matica slovenská bytostne pocítila nerovnomernú a nesystémovú podporu regionálnej kultúry, pretože naša činnosť je živá a mnohovrstvová vo všetkých regiónoch Slovenska, často v častiach, kde úplne chýba základná kultúrna infraštruktúra. Preto vítam záujem zo strany ministerstva kultúry systémovo riešiť problém regionálnej kultúry a verím, že opatrenia zo stratégie pomôžu aktívnym matičiarom, bez ktorých by kultúra v mnohých mestách a obciach bola chudobnejšia alebo žiadna." Matica slovenská zastrešuje 490 miestnych odborov s približne 27 500 členmi, 242 umeleckých skupín a kolektívov, 30 divadelných súborov, 13 záujmových a vedeckých odborov a 33 profesionálnych oblastných stredísk. Jej činnosť je širokospektrálna – od kultúry cez vedu, vzdelávanie, archívnictvo, prácu s deťmi a mládežou, spoluprácu s krajanmi v zahraničí až po vydávanie kníh a periodík či požičiavanie krojov a kostýmov verejnosti.

Rezort kultúry plánuje do marca 2019 spracovať Stratégiu rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín SR. V druhom kole stretnutí s aktérmi v regiónoch sa budú rozoberať jednotlivé navrhnuté opatrenia, nástroje a strategické ciele, ktoré pripraví interný tím tvorby stratégie. *Veronika Matušková*

LITERÁRNE A MATIČNÉ

VIANOCE V TURČIANSKEJ KNIŽNICI

Turčianska knižnica a Miestny odbor Matice slovenskej v Martine uskutočnili v pondelok 10. decembra predvianočné podujatie pre verejnosť Literárne a matičné Vianoce. Program pripravili členovia literárneho klubu Duria a spevácke skupiny Priekopčanka a Severanka. Odzneli duchovné a motivačné texty Milana Rúfusa, Bruna Ferrera, Phila Bosmansa,

Adalberta Ballinga a Margaréty Kubelkovej. Vlastnou tvorbou sa predstavili Michal Lehoczki, Jiří Kalivoda, Anna Jamrišková, Eva Očkayová, Bibiana Kuštárová, Bohuš Kapusta, Božena Dobrovičová a Ľudovít Farkaš. Programom sprevádzala Taťana Sivová. Všetci prítomní si spoločne vychutnali adventné chvíle a priblížili sa k podstate Vianoc. Za nimi stojí príbeh dieťatka uloženého v jasličkách, ktoré prináša ľudstvu novú nádej. Keď sa rozhoreli sviečky v rukách hostí, s radosťou sa spievali vianočné koledy. To všetko umocnilo výborné občerstvenie (o ktoré sa postaral MO MS a jeho členovia), vianočky, koláčiky, jabĺčka, oriešky, voňavá káva, čaj a družné rozhovory.

MATIČNÉ PRACOVISKÁ

NA CELOM SLOVENSKU EXCELENTNE PRACUJÚ V OBLASTI KRAJANSKEJ PROBLEMATIKY AJ NA REGIONÁLNEJ ÚROVNI

Roku 2018 Krajanské múzeum MS posilnilo informovanie o možnostiach spolupráce s krajanmi aj smerom k členskej základni MS. Na žiadosť predsedu MS Mariána Gešpera pripravilo informačný blok budúcej vízie práce s krajanmi na regionálnych úrovniach a doposiaľ ho prezentovalo krajanským radám v Trnavskom, Trenčianskom i Žilinskom kraji. Informácie odzneli aj na grémiu krajských rád a školení nových zamestnancov Matice slovenskej. V tomto trende bude KM pokračovať aj v ostatných krajoch počas roku 2019.

KM MS má ambíciu prácu regionálnych zložiek MS zosystematizovať, posilniť a následne ju prezentovať na oficiálnych fórach štátnych orgánov Slovenskej republiky s cieľom jej hmotnej podpory. V posilňovaní vzájomných prepojení smerom do zahraničia pomáha Matici slovenskej najmä Rada pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri MS, ktorá je ohniskom návrhov krajanskej spolupráce s matičiarmi.

Počas roku 2018 Matica slovenská pracovala so Slovákmi v zahraničí aj na regionálnej úrovni. V Banskobystrickom kraji s krajanmi v zahraničí spolupracovali veľmi intenzívne DMS Banská Bystrica a MO MS Zvolenská Slatina, ktoré pripravili koncertné vystúpenia pre krajanov zo Srbska a Chorvátska. Navštívili nielen krajanov vo Vojvodine, ale i MO MS Rijeka v Chorvátsku. MO MS Zvolenská Slatina v spolupráci s obcou Zvolenská Slatina pripravili tradičný Slatinský jarmok za účasti FS Vreteno z Kysáča. S krajanmi pracovalo aj OP MS Hrušov. Členovia MO MS Hrušov sa zúčastnili na Mládežníckom folklórnom festivale v Čerpotoku (RO) a tiež pripravili Hontiansku parádu a jej krajanský dvor, za účasti FS Morena (Londýn) a SKUS Jednota zo Šídu (Srbsko). Riaditeľka DMS Fiľakovo a DMS Lučenec bola prítomná na akcii Slovákov v Českej republike, v Slovenskom dome v Prahe, kde spoločne s FS Jánošík krajansky podporili podujatie FOLKLORNÍ MEJDLO BY SLOVAKFOLKLORE. Momentálne sa na KM obrátil MO MS Podzámčok so žiadosťou o pomoc pri „naštartovaní“ spolupráce s krajanmi z Rumunska a Maďarska.

V Bratislavskom kraji spolupracuje s krajanmi z Vojvodiny MO MS Rača, kde sa vzájomná spolupráca realizuje najmä výmennými pobytmi. Významná je aj dlhoročná spolupráca s MO MS Petržalka, ktorý sa zameriava na spoluprácu s krajanmi z maďarského Pilíša.

V Trnavskom kraji sa spoluprácou s krajanmi z Maďarska zaoberá DMS Galanta a MO MS Galanta. Roku 2018 sa venovali najmä

23. GORAZDOV LITERÁRNY PREŠOV

V DIVADLE JONÁŠA ZÁBORSKÉHO

Začiatok vianočného adventu bol v živote začínajúcich literárnych autorov opäť spätý so súťažou Gorazdov literárny Prešov, ktorá v svojej 23-ročnej tradícii patrí k jednej z najstarších literárnych súťaží. Aj v tomto roku sa stretli v priestoroch malej scény Divadla J. Záborského v Prešove autori, ktorí prispeli do tejto súťaže a ich práce boli ocenené ako najkvalitnejšie. Deň 1. december bol dňom, keď sa na jej pôde konalo slávnostne vyhlásenie výsledkov XXIII. ročníka Gorazdovho literárneho Prešova, celoštátnej súťaže v tvorbe duchovnej poézie, prózy a drámy s medzinárodnou účasťou.

Vyhlasovateľmi podujatia boli Prešovský samosprávny kraj, Divadlo Jonáša Záborského – útvar osvetovej činnosti Prešov, Národné osvetové centrum Bratislava, Spoločnosť svätého Gorazda Bratislava, Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov. Spoluvyhlasovateľmi súťaže boli v tomto roku Cyrilo-metodská spoločnosť Bratislava, Gorazdus n. o. Prešov, Knižnica P. O. Hviezdoslava Prešov, Matica slovenská Martin, Oblastná rada Matice slovenskej Prešov, Rada Konferencie biskupov Slovenska pre vedu, vzdelanie a kultúru, Spolok sv. Cyrila a Metoda Michalovce, Spolok sv. Vojtecha Trnava, Spolok slovenských spisovateľov a Svetové združenie Slovákov v zahraničí. Podujatie sa ako súčasť XXIX. svätogorazdovských dní na Slovensku a Dekády svätého Gorazda na Slovensku 2016 – 2025 konalo už po desiaty raz pod záštitou exprezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča.

Súťaž si ako svoje základné ciele vymedzila prispieť k poznaniu života a diela sv. Gorazda, iniciovať tvorbu duchovnej poézie, prózy a drámy na Slovensku, vytvárať platformu na odborné usmerňovanie predmetnej tvorby a tvorivého dialógu autorov. Tieto ciele zaujali aj v tomto roku mnohých autorov, o čom svedčí ich účasť na súťaži, ako aj úroveň zaslaných príspevkov. Súťaž bola vyhlásená v marci 2018 a do októbra sa do nej zapojilo 62 autorov z celého Slovenska.

Ich tvorbu hodnotila porota v zložení PhDr. Peter Karpinský, PhD., doc. Ján Gavura. PhD., a prof. Marta Součková, PhD., ktorí o umiestnení literárnych autorov rozhodli takto:

POÉZIA

1. miesto: neudelené, 2. miesto: Lucia Čandíková (Stará Ľubovňa), Adam Kollár (Stará Ľubovňa), Marek Sopko (Bošany), 3. miesto: Marek Jaroš (Stará Ľubovňa), Barbora Langová (Stará Ľubovňa), Alex Zamborský (Prešov)

ČESTNÉ UZNANIE:

Jana Cigániková (Slovenský Grob), Anna Lažová (Svidník), Magdaléna Martišková (Topoľčany), Zuzana Martišková (Topoľčany), Júlia Rakovská (Smolenice), Peter Šipoš (Topoľčany), Natália Timaniková (Stará Ľubovňa)

PRÓZA

1. miesto: Magdaléna Martišková (Topoľčany), 2. miesto: Kristián Lazarčík (Piešťany), 3. miesto: Zuzana Martišková (Topoľčany)

ČESTNÉ UZNANIE:

Jana Cigániková (Slovenský Grob), Natália Marková (Topoľčany)

DETSKÁ TVORBA

1. miesto: Tina Strenková (Stará Ľubovňa), 2. miesto: Marianna Ibrahimi (Topoľčany), Ema Jeleňová (Stará Ľubovňa), Anna Semková (Bratislava)

3. miesto: Soňa Čandíková (Stará Ľubovňa)

ČESTNÉ UZNANIE

Bernadeta Barnovská (Stará Ľubovňa), Ema Fröhlichová (Stará Ľubovňa), Katrin Guregová (Stará Ľubovňa), Martina Kovalčíková (Stará Ľubovňa), Lenka Melcherová (Stará Ľubovňa), Katarína Melcherová (Stará Ľubovňa), Alica Vargová (Kapušany), Timon Angel Veverka (Stará Ľubovňa)

Cena neziskovej organizácie Gorazdus pri SSOŠ

Elba v Prešove:
Marianna Ibrahimi (Topoľčany), Júlia Rakovská (Smolenice)
Cena Oblastnej rady Matice slovenskej v Prešove
Marek Sopko (Bošany), Alica Vargová (Kapušany)

K prítomným autorom sa prihovoril v zastúpení prešovského otca arcibiskupa metropolitu Jána Babjaka kancelár a riaditeľ ABÚ Dipl.-Theol. Univ. Peter Lach, za Maticu slovenskú predseda Prezídia Matice slovenskej PaedDr. Miroslav Holečko a PhDr. Ladislav Matisko.

V slávnostnom umeleckom programe vystúpil Gréckokatolícky katedrálny spevácky zbor pod vedením Valérie Hricovovej. V interpretácii Mgr. Annamárie Jerigovej zazneli básne autorov slovenskej katolíckej moderny. Texty víťazných poetov zarecitovali v podaní študentky ZUŠ M. Moyzesa v Prešove v réžii PaedDr. Márie Kuderjavej, PhD.

Po slávnostnom programe bol zúčastneným podaný slávnostný obed a v poobedňajších hodinách sa uskutočnil rozborový seminár s účasťou porotcov a autorov.

Všetci ocenení autori si odniesli do svojich domovov diplomy a zborník zostavený z ich prác, knižné publikácie a vecné ceny, ktoré im darovali vyhlasovatelia a spoluvyhlasovatelia súťaže. Podujatie z verejných fondov podporil FPU.

Gorazdov literárny Prešov v 23. ročníku svojej existencie opätovne potvrdil svoj význam v živote začínajúcich literárnych autorov. Veríme, že aj v nasledujúcom, dvadsiatom druhom ročníku sa tvorba autorov stane súčasťou gorazdovskej kultúrnej tradície a už dnes sa preto tešíme na stretnutia s novými textami a ich autormi.

PhDr. Dagmar Rusnáková

SLOVENSKÍ DOBROVOĽNÍCI

V ČESKO-SLOVENSKÝCH LÉGIÁCH

Slováci prispeli k vzniku Česko-slovenskej republiky skutočne zásadným spôsobom, pričom jednu z rozhodujúcich úloh zohrali práve dobrovoľníci v česko-slovenským légiách. Ich hlavný organizátor a iniciátor nebol nik iný, než generál Milan Rastislav Štefánik. Práve prínos Slovákov do budovania česko-slovenských légii v zahraničí, medzi ktorými boli aj viacerí budúci matičiari, sa Matica slovenská rozhodla pripomenúť putovným podujatím.

V Košiciach 28. októbra 2018 sa podujatie odštartovalo pri Tabuli venovanej č.-s. legionárom na Hlavnej ulici, ktorí 29. decembra 1918 obsadili Košice a začlenili ich do česko-slovenského štátu. Dobovú atmosféru dokresľovali mladí matičiari, ktorí v historických uniformách a s vlajkami 1848 a 1918 držali čestnú stráž.

Na košické pomery početný sprievod prešiel Hlavnou ulicou a zastavil aj pri buste predsedu SNR v roku 1848 J. M. Hurbana a pri reliéfe M. I. Kutuzova, kde sme si symbolicky pripomenuli najpočetnejšie legionárske vojsko v Rusku v rokoch 1914 – 1920. Potom sprievod pokračoval k buste a pamätnej tabuli Ľudovíta Štúra a Jonáša Záborského. Druhá časť programu vyvrcholila v sále Slovenského technického múzea, kde bola pre zúčastnených pripravená prednáška o pohnutých udalostiach 1. svetovej vojny a oslobodenia od Uhorska, vystúpenia matičných folklórnych skupín, Orchestra Vychodňarov, ale aj divadelná scénka venovaná Jankovi Jesenskému, legionárom a M. R. Štefánikovi. Vďaka organizačnému nasadeniu DMS Košice a mladých matičiarov podujatie zarezonovalo v tento historický deň v meste. Na podujatí sa zúčastnili predstavitelia VÚC Košice, SZPB a Rusínskej obrody na Slovensku, za účasti matičiarov nielen z Košíc, ale aj Michaloviec, Spiša, Vranova a Prešova.

Marián Gešper

témam reemigrácie a tiež digitalizovania archívov z tohto obdobia. DMS Galanta na jeseň pripravil jubilejné stretnutie Spolku Slovákov z Maďarska na Slovensku, ktorý si pripomenul svoje 20-ročné trvanie.

V Nitrianskom kraji spoluprácu realizuje najmä DMS Nitra, ktorý roku 2018 pripravoval aktivity prevažne s krajanmi žijúcimi v Chorvátsku. DMS Nitra bol prítomný na 25. výročí MS Osijek a 36. ročníku prehliadky slovenského folklóru v Chorvátskej republike,spoločne s MO MS Dražovce. Pri 25. výročí MS v Osijeku sa do spolupráce zapojili MO MS Nitra-Janíkovce a MO MS Čakajovce. Dom pripravil aj výstavu pre SKC Našice.

Krajania z Chorvátska boli prítomní aj na Slovensku. MS Soljani bola účastná na slávnostiach v Krnči, a to v spolupráci s MO MS Krnča. V septembri sa členovia MS Osijek zúčastnili na slávnostiach založenia MO MS Čakajovce a na Cyrilo-metodských slávnostiach a Pribinových slávnostiach v Nitre. Na jeseň 2018 MO MS Továrniky pozval KUS Zvolen-Kulpín na divadelné vystúpenie do Topoľčian a Bojnej. V Nitrianskom kraji spolupracuje s krajanmi aj MO MS Nové Zámky, ktorý zastrešil účasť FS Matičiarik na krajanskom folklórnom podujatí v Oradei (RO). Dlhoročnú spoluprácu s krajanmi z maďarského Pilíša zastrešuje aj MO MS Šurany.

Z Košického a Prešovského kraja celoročne spolupracujú s krajanmi z Ukrajiny DMS Michalovce a tiež OP Vranov nad Topľou. Ich spolupráca sa realizuje osobnou účasťou na jednotlivých podujatiach Kultúrno-oblastnej organizácie Matica slovenská v Užhorode a v kooperácii pri prípravách jednotlivých podujatí. V Prešovskom kraji sa rozbieha za pomoci KM MS spolupráca MO MS Stará Ľubovňa so Slovákmi z poľského Kacvína.

V Žilinskom kraji s krajanmi systémovo spolupracuje MO MS Trstená, ktorý počas roku 2018 pripravil v Poľsku viaceré podujatia, napr. výmenné podujatie Oživenie tradícií a zvykov našich predkov, vystavené podujatie pri príležitosti 60. výročia založenia časopisu Život v Poľsku, výstavu detských výtvarných prác zo spišských a oravských škôl s názvom Obálka časopisu Život v slávnostnom šate. Na spolupráci sa podieľa aj DMS Žilina, ktorý prezentoval činnosť KM MS vernisážami výstav – – Predstavuje sa KM MS a Cesta slovenskou Amerikou. Organizuje súťaž školských a triednych časopisov Proslavis s krajanskou účasťou.

KM MS ako ústredné pracovisko MS pre krajanskú problematiku v oblasti prezentácie krajanov na Slovensku počas roku 2018 zabezpečilo účasť krajanov na hlavných podujatiach MS: na Slovesnej jari (krajan z Českej republiky), účasť krajanských súborov na NMS 2018 (Remetské poštáre a Turianska dolina z Ukrajiny) a tiež účasť krajanov na Národnom zraze Mladej Matice (krajania z Ukrajiny).

V najbližšom čase má v pláne informácie o aktuálnych možnostiach spolupráce s krajanmi prezentovať aj ostatným krajanským radám MS a prácu matičiarov so Slovákmi v zahraničí systematizovať do čo najvyššej možnej miery.

Zuzana Pavelcová

MATIČNÝ MIKULÁŠ

V TURČIANSKOM JASENE

Obec na severovýchode Turca Turčianske Jaseno, kde žila rodina svetoznámeho politika, profesora, vedca, lekára, ako aj rektora Univerzity Karlovej Jána Jessenia (Jesenského), pravidelne v decembri navštevuje Mikuláš. Inak to nebolo ani v decembri 2018 a nasledujúci deň po Mikulášových meninách pripravili spoločne miestni matičiari, Materská škola Turčianske Jaseno a Obecný úrad Turčianske Jaseno so starostom Rastislavom Jesenským, milé podujatie pre deti. Nepríjemný čert, žiaľ, ozplakal niektoré menšie detičky, čo ostatné deti ale i dospelí vnímali skôr zábavne či s úsmevom. Deti z materskej školy vystúpili v programe, ktorý im pomohli nielen pripraviť, ale aj zrealizovať ich učiteľky. Zatancovali a zarecitovali si však všetky deti, pripomenuli si staré slovenské zvyklosti a zabavili sa. Súčasťou odovzdania mikulášskych balíčkov samotným Mikulášom bola úloha zarecitovať či zaspievať mu slovenskú ľudovú básničku či pesničku. Najmä starší si mohli prečítať a vziať si aj matičné Slovenské národné noviny.

Aj takéto milé mikulášske pripomenutie

obdarúvania a s tým súvisiace kultúrne zvyklosti sa konajú po celom Slovensku práve preto, aby sa nezabudlo na slovenské národné tradície. Matičné miestne odbory to robia doma, ale i v zahraničí. Matičiari v Turci nemôžu byť výnimkou a vedia, že v nich budú pokračovať.

Viliam Komora, foto: Amália Komorová

USKUTOČNILA SA NAJVYŠŠIA KONFERENCIA

O KRAJANSKEJ PROBLEMATIKE

Počas posledného októbrového týždňa sa v Bratislave konala Stála konferencia Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ďalej len ÚSŽZ). Tentoraz sa obsahovo zameriavala na generačné výzvy krajanských komunít sveta. So svojimi pripomienkami vystúpili lídri krajanských spolkov z 20 štátov sveta, aby spoločne so slovenskými inštitúciami a najmä s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí vytvorili plodný dialóg pre ďalšiu platformu smerovania štátnej politiky SR v oblasti krajanskej problematiky.

Konferencia sa aj v tomto roku delila na otváraciu a rokovaciu časť.

V otváracej časti sa prítomným prihovoril predseda ÚSŽZ Ján Varšo, štátny tajomník MZVaEZ František Ružička, poslanec NR SR Anton Hrnko, štátna tajomníčka MŠ SR Oľga Nachtmannová, predseda SZSZ Vladimír Skalský a za Maticu slovenskú sa snemovaniu prihovoril predseda MS Marián Gešper. Úrad v slávnostnej atmosfére udelil pamätnú medailu dvadsiatim osobnostiam, ktoré sa výrazným spôsobom pričinili o upevňovanie slovenského vlastenectva vo svete, rozvoj krajanských komunít či podporu vzdelanosti a kultúry Slovákov v zahraničí, na krajanskej, aj domácej pôde.

Pamätnú medailu ÚSŽZ prevzali:
Ambruš Ivan Miroslav (Rumunsko),
Botík Ján (Slovenská republika),
Dolnozemský Antal Juraj (Maďarsko),
Fabišík Vlastimil (Česká republika),
Furdík Igor (Slovenská republika),
Horch Viera (Nemecko),
Kovačovič Igor (Slovenská republika),
Kozak Ladislav Peter (Kanada),
Pečeňová Edita (Maďarsko),
Pop Pavel (Srbsko),
Slaninková Ingrid (Slovenská republika),
Valentík Vladimír (Srbsko),
Veselský Jozef (Írsko),
Vokušová Naďa (Česká republika),
Folklórny súbor Kolečko (Švajčiarsko),
Gymnázium Jána Kollára v Báčskom Petrovci (Srbsko),

Matica slovenská v Zakarpatsku (Ukrajina),
Slovenské centrum Lipka (USA),
Zväz Slovákov v Maďarsku (Maďarsko),
Časopis Život (Poľsko).

Za SZSZ Cenu Milana Rastislava Štefánika odovzdal jeho predseda Vladimír Skalský krajanovi Jánovi Hollému, čestnému predsedovi Slovenskej ligy v Amerike, za celoživotné dielo pre krajanskú komunitu Slovákov v Amerike. Matica slovenská laureátom úprimne gratuluje!

Na slávnostnú časť konferencie nadväzovala pracovná časť, ktorá prebiehala počas dvoch dní. Jednotliví zástupcovia krajín ponúkli nielen odpočet svojej práce, ale i návrhy a pripomienky k štátnej politike SR smerom ku krajanom. Za Maticu slovenskú príspevok s názvom Činnosť Matice slovenskej v oblasti krajanskej problematiky a jej budúce vízie pripravila riaditeľka KM Zuzana Pavelcová. Účastníkov konferencie vo večerných hodinách prijal minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslav Lajčák, ktorý vyjadril krajanom podporu i poďakovanie za doterajšiu prácu.

Na konferencii sa prijalo niekoľko desiatok záverov. Okrem všeobecných záverov boli prijaté aj závery v oblasti kultúry a médií, školstva a financií. Medzi najvýznamnejšie návrhy patrí potreba začatia dialógu nielen o zvýšení komfortu volieb zo zahraničia, ale aj o zastúpení Slovákov žijúcich v zahraničí v Národnej rade SR. Konferencia požadovala vypracovanie komparatívnej analýzy úpravy tejto problematiky vo vybraných iných krajinách.

V záveroch tiež krajania iniciovali vznik komisií ÚSŽZ pre kultúru a médiá, opätovné zasadanie expertnej komisie Slovákov v zahraničí a odborníkov zo Slovenska, pokračovanie v spolupráci s MK SR (SNM) v úsilí o vytvorenie podmienok na vznik dokumentačného centra/múzea kultúry zahraničných Slovákov, podporu vzniku Centra slovenského zahraničia, dobudovaniu pamätníka slovenského vysťahovalectva a Slovákov v zahraničí, finančné prostriedky na vydanie podkladových materiálov pre vyučovanie predmetu Slováci vo svete a rozšírenie počtu odborných pracovísk podieľajúcich sa na tvorbe vzdelávacích podujatí pre žiakov a pedagógov zahraničných vzdelávacích inštitúcií hlavne s vyučovaním v slovenskom jazyku.

Aj krajania odporúčajú MŠVVaŠ SR navýšiť počet vyslaných učiteľov na slovenské národnostné školy oproti súčasnému stavu, zohľadniť výrazný nárast požiadaviek zo strany slovenských komunít v zahraničí v oblasti vzdelávania v posledných rokoch aj v rozpočte Sekcie medzinárodnej spolupráce a európskych záležitostí MŠVVaŠ SR na nasledujúce obdobie.

Žiadajú tiež ÚSŽZ, aby v súčinnosti s MŠVVaŠ SR hľadali riešenie na dlhodobé a pravidelné dodávanie učebníc na slovenské národnostné školy a vzdelávacie centrá v zahraničí, chcú podporiť roku 2019 zorganizovanie konferencie k otázkam slovenského národnostného školstva a zachovávania národného povedomia v krajinách, kde sú Slováci národnostnou menšinou a vyčleniť na to finančné prostriedky. Účastníci Stálej konferencie Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2018 tiež plne podporujú snahu ÚSŽZ o navýšenie finančných prostriedkov určených na aktivity Slovákov žijúcich v zahraničí a na investičné projekty.

Odpočet plnenia týchto záverov sa uskutoční o dva roky pri usporiadaní ďalšej Stálej konferencie ÚSŽZ – na jeseň 2020.

Zuzana Pavelcová

SPEVÁCKE ZBORY

KONCERTOVALI V BANSKEJ BYSTRICI

Adventný čas je snáď najvhodnejší na koncerty speváckych zborov. Od začiatku sezóny sa pripravujú na toto obdobie, a ešte kým začnú Vianoce, počas ktorých aj speváci chcú byť v kruhu rodiny, môžu svojím spevom potešiť poslucháčov. Dom MS v Banskej Bystrici, ktorý je sídlom Hudobného odboru MS a pracuje pri ňom komorný spevácky zbor Collegium Cantus, zorganizoval jeden z mnohých adventných koncertov. Áno, našťastie

jeden z mnohých veď deň predtým (piatok) bol napríklad koncert Zvolenského SZ na zámku a o dva dni (pondelok) opäť v Banskej Bystrici koncertoval dievčenský SZ Dolce canto.

Na tom sobotnom matičnom koncerte sa okrem domáceho zboru predstavili aj hostia z Košíc, vokálne zoskupenia Fuga z Košíc a Pro Vocals, ktoré dali koncertu špeciálny náboj, svojim širokým repertoárom aj koledami vo východoslovenskom nárečí. Blížiace sa sviatky narodenia Ježiša Krista pripomenul spoločný spev najznámejšej vianočnej piesne.

Text a foto: Teodor Sitarčík

KTO SÚ HRDINOVIA MALEJ VOJNY

OSUDY VOJAKOV A LETCOV V MALEJ VOJNE

Štefan Butka (1914 – 1939)
V marcových dňoch 1939 ako dobrovoľník bránil rodné Pavlovce nad Uhom. Odmietol ustúpiť napriek presile a zostál v bunkri ľahkého opevnenia na druhej strane rieky brániaceho most. Osamotený hrdina zadržiaval streľbou z guľometu útočiace rojnice maďarských jednotiek. Potom ako mu došla posledná munícia, vyšiel z bunkra. Maďarskí vojaci rozzúrení predchádzajúcim odporom ho zastrelili so slovami: „Tam je tá slovenská sviňa!“ Pochovaný je v rodnej obci.

Mikuláš Klanica (30. 3. 1913 – 24 . 03. 1939)
Dobrovoľník. Zúčastnil sa na bojoch o most pri Pavlovciach nad Uhom, kde prejavil výnimočnú odvahu a spôsobil útočníkom značné škody. Účastník protiútoku piatich obrnených vozidiel v boji o Nižnú Rybnicu 24. 3. 1939. Jeho vozidlo dostalo zásah od ukrytého protitankového kanónu. Výbuch ťažko zranil jeho ľavú nohu pri kolene, krvácal a nemohol už chodiť. Podarilo sa mu ešte vyplaziť a odmontovať guľomet. Pokračoval v streľbe na postupujúcu maďarskú pechotu kým nepadol po sústredenej paľbe zo všetkých strán. Pochovaný bol s vojenskými poctami v rodných Sliepkovciach.

Augustín Malár (18. 7. 1894 – 28. 02. 1945)
Už počas 1. svetovej vojny vstupil do česko-slovenských légií. Spolu s Ferdinandom Čatlošom boli pri vzniku SR roku 1939 jedinými podplukovníkmi slovenskej národnosti. Energicky sa ujal obrany východného Slovenska v marci 1939. Roku 1941 bol ako vojenský veliteľ nasadený na východnom fronte, ale mal priame spojenia s protinacistickým odbojom. Zabitý nemeckými nacistami za neznámych okolností na konci vojny.

Cyril Daxner (20. 7. 1904 – 7. 6. 1945)
Ako poručík delostrelectva sa dobrovoľne hlási u A. Malára. Zorganizoval obrnené vozidlá z Prešova a podnikol protiútok na hlavnom smere maďarského postupu. Nositeľ medaily za hrdinstvo. Počas 2. svetovej vojny odvlečený ako člen občianskeho odboja do koncentračného tábora Mathausen-Gusen. Na následky nemeckého mučenia zomrel štyri týždne po skončení vojny.

Cyril Martiš
Vynikajúci pilot, ktorý spôsobil maďarským kolónam veľké materiálne škody. Otváral 23. 3. 1939 prvý úspešný bojový nálet stíhačiek Avia B-534 na železničnú stanicu vo Veľkom Bereznom, kde bola rozprášená delostrelecká jednotka. V ten istý deň štartoval na druhý úspešný nálet, ale tentoraz na Ulič. Na druhý deň znovu útočil B-534 na maďarské kolóny, musel však po leteckom súboji s maďarským stíhačom Fiat CR 32 núdzovo pristáť.

Ján Nálepka (1912 – 1943)
Aktívne sa na obrane Slovenska sa zúčastnil aj rodák zo Smižian, vlastenec a učiteľ – vtedy ešte poručík Ján Nálepka. V marci 1939 odvážne velil guľometnej rote, ktorá zahnala útočiace maďarské jednotky. Neskoršie je známy z pôsobenia v protinacistickom odboji v Bielorusku. Padol v bojoch o mesto Ovruč na Ukrajine 16. 11. 1943. In memoriam vyznamenaný ako jediný Slovák vysokým vyznamenaním – Hrdina ZSSR.

Ján Svetlík (1913 – 1939)
Poručík letectva a účastník druhého úspešného

ROZHOVOR S VEDECKÝM TAJOMNÍKOM

PhDr. PAVLOM MIČIANIKOM, M.A., PhD.

MATIČNÁ VEDA MUSÍ BYŤ BLIŽŠIE K ČLENSKEJ ZÁKLADNI I VEREJNOSTI

Veda v Matici slovenskej, ako aj celoslovenská veda už roky zápasia s nedostatkom finančných prostriedkov. Napriek tomu hovoríte o reštarte matičnej vedy. Čo to znamená?

Matičná veda a výskum potrebujú nový impulz, novú generáciu schopných vedeckých pracovníkov, ktorí budú viac ako dôstojnými nástupcami svojich predchodcov. Výsledky svojho výskumu musí matičná veda dostať najprv k členskej základni a jej výstupy musí cítiť aj verejnosť. Postupnými krokmi, pokiaľ nám to dovolia finančné možnosti inštitúcie, personálne doplníme vedecké útvary MS, ktoré to potrebujú ako soľ. Aktuálne sa nám podarilo posilniť Slovenský historický ústav MS mladým historikom Mgr. Lukášom Krajčírom, PhD. Jeho odbornou doménou sú práve osobnosti národných dejín 20. storočia, ktoré sú aj pre matičné dejiny kľúčové. Najbližšie bude personálne posilnený Slovenský literárny ústav a pevne verím, že potom aj ďalšie pracoviská vedeckého ústredia.

Čo si má verejnosť predstaviť pod matičnou vedou a aké by mala mať viditeľné výsledky?

Matičná veda má svoje poslanie definované Zákonom č. 68/1997 Z. z. (Zákon o Matici slovenskej), ktorý stanovuje Matici v úlohách hneď na treťom mieste „robiť základný slovakistický výskum“. Zákon definuje Slovenský historický ústav a Slovenský literárny ústav ako „vedecké pracoviská Matice slovenskej pre základný slovakistický výskum“. Stredisko národnostných vzťahov Matice slovenskej má pôsobiť „ako koordinátor výskumu a dokumentácie vzťahov medzi slovenským národom a národnostnými menšinami žijúcimi v Slovenskej republike“. Krajanské múzeum Matice slovenskej je zákonom definované ako „ústredné pracovisko pre styk a spoluprácu so Slovákmi žijúcimi mimo územia Slovenskej republiky a na udržiavanie a rozvíjanie ich národnej identity a vzťahov k Slovenskej republike“. Matičná veda teda pracuje vo vedných odboroch história, literárna veda, jazykoveda a čiastočne aj etnológia. Keďže momentálne je personálne obsadenie vedeckých ústavov a dvoch odborných pracovísk v kritickom stave, prvoradou úlohou na najbližšie obdobie je personálna stabilizácia týchto pracovísk kvalitnými vedeckými pracovníkmi, čo sa už deje. Následne bude možné opäť naštartovať matičnú vedu. Základný vedecký výskum sa musí zamerať na dlhodobé projekty, ktorých výsledkom budú základné vedecké monografie. V historickej vede i etnológii je potrebné sa zamerať najmä na 20. storočie, kde je množstvo nespracovaných tém, napríklad Slováci v rakúsko-uhorskej armáde, v česko-slovenských légiách, Slováci v ruskej občianskej vojne, vpád Maďarskej červenej armády na Slovensko 1919, oslobodzovanie Slovenska 1944/1945 a iné. Tieto témy sú navyše „živé“, pretože sa týkajú ľudí, ktorých priami potomkovia ešte žijú.

Robiť základný slovakistický výskum je určite náročná a obšírna úloha. Do akej miery je toto realizovateľné vo vedeckých útvaroch Matice slovenskej?

Momentálne matičné vedecké ústavy nie sú schopné vykonávať „základný slovakistický výskum“ vinou nedostatočného personálneho obsadenia vedeckých a odborných pracovísk. Bez finančného zabezpečenia ani nie je možné toto poslanie matičnej vedy naplniť. To je však úloha pre vedenie Matice slovenskej, aby matičnej vede zabezpečilo dostatok finančných prostriedkov na jej fungovanie. Do vedenia Matice slovenskej nastúpili na konci roku 2017 mladí ľudia pod vedením terajšieho predsedu JUDr. Mariána Gešpera, ktorí sa s elánom vrhli do práce na obrodení Matice. Avšak finančné prostriedky pre vedu celkom nezávisia iba od vedenia MS. Závisí predovšetkým od štátu, konkrétne od vlády, ale od vonkajších objektívnych faktorov, ktoré môžu matičiari niekedy len ťažko ovplyvniť.

Na aké historické osobnosti a udalosti už Matica slovenská upriamuje pozornosť Slovákov a Sloveniek, aby v nich upevňovala národné vedomie a kolektívnu historickú pamäť?

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper si uvedomil, že celý rad národných postáv a dejinných prelomov slovenského národa pomaly upadá do zabudnutia. Ich prinavrátenie do národného vedomia, obzvlášť do kolektívnej historickej pamäti Slovákov, je naliehavé. Okrem radu národných buditeľov si Matica slovenská začala pripomínať aj hrdinov, ktorí za naše Slovensko obetovali svoje životy. Či sú to hurbanovci z rokov 1848 – 1849, slovenskí legionári v česko-slovenskom odboji 1914 – 1920, hrdinovia Malej vojny 1938 – 1939 alebo Slovenského národného povstania z roku 1944. Aj títo hrdinovia si zaslúžia svoje miesto na piedestáli významných osobností, ktoré našu slovenskú civilizáciu budovali a bránili. Naša spoločnosť bude zdravá, ak bude mať zdravé sebavedomie. Zdravé sebavedomie zasa nadobudne vtedy, keď bude poznať svojich národných dejateľov a hrdinov a bude si vedomá slovenských a slovanských koreňov. Nové národné elity môžeme vychovať len príkladom minulých slovenských generácií. Nie nadarmo sa hovorí: „Národ, ktorý zabudne na svoju minulosť, nemá budúcnosť.“

Zhovárala sa Veronika Matušková

PESTRÉ KULTÚRNE AKTIVITY

V DOME MATICE SLOVENSKEJ V SNINE

náletu B-534 v Uliči na jednotky maďarskej 1. jazdeckej brigády, kde 23. 3. 1939 zničil techniku nepriateľa. Pri útoku bol zasiahnutý dávkou z guľometného hniezda a zrútil sa s lietadlom. Prvá obeť leteckých bojov.

Štefan Devan (1914 – 1939)
Ako bojový letec spôsobil spolu s Martišom rozsiahle škody postupujúcim horthyovským jednotkám. Aj on bol účastník prvého úspešného bojového náletu stíhačiek B-534 na železničnú stanicu vo Veľkom Bereznom, kde rozprášili práve vykladajúcu delostreleckú jednotku. Pri druhom nálete bol nad Uličom zostrelený. Pristal pri stakčínskej stanici, no zomrel na vykrvácanie. Druhá obeťou leteckých bojov.

Ján Prháček (1915 – 1939)
Účastník prvého úspešného bojového náletu stíhačiek B-534 na železničnú stanicu vo Veľkom Bereznom, kde spôsobil spolu s Devanom a Martišom maďarským jednotkám značné straty. V ten istý deň štartuje na druhý nálet pri obci Ulič. Na druhý deň zomrel v leteckom súboji s maďarským stíhačom, keď sa pokúšal s poškodeným lietadlom pristáť. Nestihol už odhodiť bomby a lietadlo explodovalo.

Ján Hergott
Spolu so J. Svetlíkom a M. Danihelom účastník druhého úspešného náletu B-534 v Uliči na 1. jazdeckú brigádu, kde ničili techniku nepriateľa. Pomstil spolu s Danihelom zabitie J. Svetlíka opakovanými útokmi na maďarské postavenia, ktoré ho zostrelili. Na druhý deň bombardoval úsek pri Nižnej Rybnici. Potom v ten istý deň 24. marca zbombardoval kolónu pri obci Pavlovce nad Uhom. Presila maďarských stíhačiek mu poškodila lietadlo, ale podarilo sa mu núdzovo pristáť. Neskorší účastník SNP.

Anton Slodička (1915 – 1939)
Ako poručík letectva s J. Ondrišom 23. 3. 1939 uskutočnili posledný nálet na maďarské postavenia v Nižnej Rybnici, kde zbombardovali ľahké maďarské tanky a potom sa úspešne vrátili na základňu. Zomrel 31. 3. 1939 ako posledná letecká obeť Malej vojny – pri pristávaní narazil do odstaveného lietadla na spišskom letisku.

Mikuláš Udut (1911 – 1939)
Poručík delostrelectva a letec – pozorovateľ. Zúčastnil sa na bombardovaní Užhorodu lietadlom Letov Š-328. O pár dní bol zabitý pri maďarskom bombardovaní Spišskej Novej Vsi.

Gustav Pažický (1917 – 1939)
Dňa 24. 3. 1939 spolu so F. Šventom letel s bojovým cieľom na Pavlovce nad Uhom. Maďarská stíhačka Fiat C-32 pomalší bombardér streľbou ťažko poškodil. Gustav Pažický ešte vyskočil z lietadla v blízkosti Pavloviec, no nanešťastie pozemné maďarské jednotky ho zastrelili v rozpore s medzinárodnými konvenciami vo vzduchu na padáku. Prevezený do rodného Považského Chlmca až roku 1998.

Ferdinand Švento (1913 – 1939)
Spolu s G. Pažickým bombardérom Letov Š-328 útočil na Pavlovce nad Uhom. Po zostrelení maďarským stíhačom talianskej výroby Fiat C-32 vyskočil s padákom, bol však ešte vo vzduchu rozstrieľaný. Dňa 25. 3. 1939 ho Maďari pochovali s vojenskými poctami.

František Hanovec (1916 – 2001)
Dňa 24. 3. 1939 bombardoval maďarské postavenia pri Pavlovciach n/U. Zo zálohy bol napadnutý presilou maďarských stíhačiek. Podarilo sa mu zostreliť maďarskú stíhačku, čím umožnil záchranu dvoch pomalších slovenských bombardérov Letov Š-328.

Marián Gešper

SLÁVNOSTNÝ PREUKAZ

RIADNEHO ČLENA MATICE SLOVENSKEJ

Idea nového dôstojnejšieho preukazu člena Matice slovenskej rezonovala na poradách riaditeľov domov MS a pracovníkov OP MS, ale aj na zasadnutiach okresných rád MS dlhšie obdobie. Členské ústredie MS v spolupráci s Domom MS v Snine sa rozhodlo vytvoriť nový návrh matičného preukazu. Základným cieľom bolo graficky a technicky navrhnúť preukaz, ktorý by presvedčivo odzrkadľoval historickú tradíciu a vážnosť najstaršej národnej ustanovizne – Matice slovenskej.

Zámerom bolo vyhotoviť preukaz, ktorý nebude na tzv. bežné používanie s ostatnými dokladmi, pretože na to môže poslúžiť aj jednoduchá identifikačná karta. Nový preukaz je navrhnutý tak, aby svojím vyhotovením odzrkadľoval modernú dobu, v ktorej teraz žijeme, ale zároveň aby ideovo nadväzoval na preukazy z dávnejšej minulosti, ktoré dôstojnejšie reprezentovali Maticu slovenskú. Preto návrh je graficky riešený tak, aby obsahoval najdôležitejšie obrazové výjavy z histórie nášho národa a obsahovo aby vyjadroval poslanie Matice slovenskej a jej matičného hnutia. Zároveň má u členov vzbudzovať patričnú úctu a hrdosť k najstaršej národnej ustanovizni Slovákov.

Návrh je graficky riešený ako symbolická „cenina“ a je opatrený zlatou slepou ražbou (pečať predsedu Matice slovenskej), pričom meno každého konkrétneho člena bude vytlačené okrasným písmom, čím je zabezpečený jednotný estetický vizuál každého preukazu, ale aj jedinečnosť vďaka natlačenému menu jednotlivého člena. Preukaz bude podpísaný predsedom a správcom Matice slovenskej ale i riaditeľom Členského ústredia MS.

Vnútri preukazu je priestor na členské a pamätné známky, ale aj ocenenia, ak by ich konkrétny člen dostal za svoju aktívnu prácu pre matičné a národné hnutie.

Kompletné zhotovenie preukazov bude zabezpečovať členský pilier prostredníctvom Domu Matice slovenskej v Snine a Členského ústredia MS, ktoré preverí členstvo záujemcu a poskytne presné údaje o zaradení záujemcu – člena v rámci štruktúry členstva MS. Keďže preukaz si vyžaduje aj manuálne spracovanie, nemôže sa vyrobiť hromadne, ale postupne, ako budú prichádzať požiadavky od jednotlivých členov. Tento proces bude koordinovať Členské ústredie Matice slovenskej v Martine.

Preukaz v tejto prvej fáze bude členskému hnutiu ponúknutý na dobrovoľnej báze a jeho náklady budú zabezpečené vydaním pamätnej známky v hodnote 10 eur, ktorú si člen MS zakúpi automaticky s preukazom. Objednávky sa budú realizovať individuálne a budú zasielané zo strany členov a záujemcov priamo ČÚ MS, ktoré overí potrebné údaje a zašle na tlač preukazu DMS v Snine. Propagácia nového preukazu sa uskutoční cez informáciu a formulár zverejnený na matičnom webe, v SNN, resp. aj zaslaním krajským a okresným radám. V sume 10 eur je zahrnutý príspevok na korunový účet Matice slovenskej, slúžiaci na podporu miestnych odborov cez dotácie regionálnej kultúry, poštovné a samotnú výrobu každého jednotlivého preukazu, nakoľko vyhotovenie si vyžaduje špecifické materiály a osobitú techniku tlačenia na vypísanie mena a priezviska . Nový slávnostný členský preukaz bude dôstojným nasledovníkom tradície matičných legitimácií vydávaných za éry Jozefa Škultétyho a Jozefa Cígera Hronského.

MATIČNÁ SPOLUPRÁCA S KRAJANMI V PRAHE

PREZENTOVANÁ V SLOVENSKOM DOME

Slovenský dom v Prahe (SD) je od svojho zriadenia (roku 2014) miestom, kde sa takmer denne uskutočňujú prezentácie tvorivých činností našich krajanov v českej metropole. Počas roka usporiadatelia pripravia niekoľko desiatok podujatí, koncertov, vernisáží výstav, súťaží, ceremoniálov, zábav i školení zameraných na podporu slovenského jazyka i kultúry. Tu sa stretávajú slovenské kluby, spolky i krajania nielen z Prahy, ale i z okolitých miest. Je to kontaktné miesto krajanov v Českej republike.

V decembri sa na pôde SD organizovalo slávnostné vyhodnotenie literárnej súťaže Jána Kollára pod záštitou veľvyslanca SR v ČR J. E. Petra Weissa, s podporou MŠ ČR, ÚSŽZ a hlavného mesta Praha. Od roku 2015 súťaž sponzoruje knižnými cenami aj Matica slovenská. Súťaží sa v troch kategóriách, do ktorých sa môžu zapojiť žiaci, študenti i mládež do 30 rokov. Podmienkou je písať v slovenskom jazyku alebo o slovenskej tematike.

Mladé talenty výherné práce predstavili pri slávnostnom vyhlásení výsledkov, na ktorom sa zúčastnili viacerí hostia, sponzori i usporiadatelia: za Slovenský literárny klub jeho predseda a riaditeľ Slovenského domu v Prahe Vladimír Skalský za Slovensko-český klub jeho predsedníčka Naďa Vokušová, za Maticu slovenskú riaditeľka Krajanského múzea MS, Zuzana Pavelcová a za partnera European institut of security and crisis managment jeho konateľ Vladislav Stanko. Pri tejto príležitosti Slovensko-českému klubu a pri príležitosti 20. výročia založenia Slovensko-českého klubu v Prahe za jeho vynikajúcu dlhoročnú činnosť zameranú na podporu, šírenie a propagáciu slovenského vlastenectva v Českej republike Matica slovenská udelila predsedníčke Slovensko-českého klubu Cenu MS – bronzovú medailu MS.

Témy, ktoré mladí autori vo svojich prácach reflektovali, boli rozmanité. Priniesli cestopisné zážitky zo Slovenska, ale i z exotických krajín, ako aj celospoločensky závažné témy, eseje, reflexie i úvahy.

O niekoľko dní sa na pôde Slovenského domu v Prahe prezentovala aj Matica slovenská. Spoločne s výstavou drevených plastík z autorskej dielne Miroslava Poláka mala vernisáž aj výstava Cesta slovenskou Amerikou. Slovom i fotografiou prezentovalo cestu delegácie Matice slovenskej v rokoch 1935 a 1936 za krajanmi do USA a Kanady, na čele s Jozefom Cígerom Hronským.

Výstava vznikala z archívneho materiálu KM MS, ktorý zahŕňa vyše 3 500 fotografií z cesty po americkom kontinente. V archívnych depozitoch Matice slovenskej nájdeme aj celú dokumentačnú zbierku bohatej korešpondencie, zápiskov, listín a ďalšieho zbierkového materiálu zachovaného z doposiaľ najvýznamnejšej cesty matičiarov na americký kontinent. *Zuzana Pavelcová*

Štvrťročník Matice slovenskej. Číslo 1/2019. **Vydáva:** Matica slovenská (IČO: 00179 027, DIČ 2020603123) v spolupráci s Členským ústredím MS. **ISSN:** 2585 – 9927. **Nepredajné. Šéfredaktor:** Bc. Marek Nemec, Sídlo vydavateľa a administrácia: P. Mudroňa č. 1, 036 01 Martin, tel.: (+421 43) 381 2842, e-mail: jan.seman@matica.sk Tlač: NEOGRAFIA, a. s., Sučianska 39A, 038 61 Martin, IČO: 31597912, DIČ: 2020433217. **Redakčná rada:** predseda JUDr. Marián Gešper, Mgr. Martin Hajník, PhDr. Martin Fejko, Mgr. Marek Hanuska, ThLic. Mgr. Viliam Komora, PhD., PhDr. Pavol Madura, Ing. Jozef Makariv, JUDr. Štefan Martinkovič, Mgr. Veronika Matušková, Bc. Marek Nemec, doc. PaedDr. Pavol Parenička, RNDr. Ján Seman. **Grafické spracovanie:** Ing. Jozef Makariv, Dom MS Snina.